

การศึกษาความต้องการบัณฑิตบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์

กลุ่มวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต

2555

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณผู้เชี่ยวชาญรองศาสตราจารย์ ดร.สุชุม เฉลยทรัพย์ รองศาสตราจารย์ภา
ศุภจารีรักษ์ และ ดร.ภริณี วัชรสินธุ์ ที่ให้ความกรุณา ให้ข้อเสนอแนะ เพื่อพัฒนาเครื่องมือวิจัยที่ใช้
ในการวิจัยในครั้งนี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ขอขอบคุณกลุ่มตัวอย่างทุกๆ ท่านที่ได้ กรุณาสละเวลาตอบแบบสอบถาม และให้ความ
อนุเคราะห์ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์จนสามารถดำเนินการวิจัยได้สำเร็จได้งานวิจัยฉบับสมบูรณ์

ขอขอบสำนักส่งเสริมวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต ในการให้ทุนอุดหนุนการวิจัย
ทำให้งานวิจัยดำเนินการได้จนสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

สุดท้ายนี้ความดีของงานวิจัยฉบับนี้ขอมอบให้แก่มหาวิทยาลัย คณาจารย์กลุ่มวิชา
บรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ที่ให้ความสนใจในการช่วยเหลือการดำเนินงานให้ประสบผลสำเร็จ

คณะผู้วิจัย

พฤษภาคม 2555

หัวข้อวิจัย	การศึกษาความต้องการบัณฑิตหลักสูตรบรรณารักษศาสตร์และ สารสนเทศศาสตร์
ผู้ดำเนินการวิจัย	คณาจารย์กลุ่มวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์
หน่วยงาน	คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต
ปีการศึกษา	2555

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความต้องการบัณฑิตหลักสูตรบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ และเพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาหลักสูตรบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ตามความของผู้ประกอบการ

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มตัวอย่างที่เป็นเชิงปริมาณได้แก่ผู้บริหารสถานประกอบการทั้งภาครัฐและเอกชน จำนวน 400 คน 2) กลุ่มตัวอย่างเชิงคุณภาพได้แก่ผู้บริหารในสถานประกอบการทั้งภาครัฐและเอกชนที่สามารถให้ข้อมูลในลักษณะ Key Informant ได้จำนวนทั้งสิ้น 5 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย 1) แบบสอบถาม 2) แบบสัมภาษณ์ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดย ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหา ซึ่งผลการศึกษาพบว่า

1) ความต้องการบัณฑิตทางด้านบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ จากข้อมูลเชิงปริมาณมีความต้องการบัณฑิตทางด้านบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์จำนวน 248 คน สอดคล้องกับข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสัมภาษณ์สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยที่ระบุว่าในปี 2555 มีความต้องการประมาณ 300 กว่าอัตรา ตามงบประมาณที่จัดสรรมา แต่ความเป็นจริงยังมีความต้องการร่วม 700 อัตรา รวมถึงหอสมุดแห่งชาติก็ได้ระบุว่า มีความต้องการมีจำนวน 8-10 อัตรา ส่วนชื่อหลักสูตรคือ “บรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์”

2) คุณลักษณะในวิชาชีพที่มีความต้องการมากตามความคิดเห็นของผู้ประกอบการคือ ด้านงานบริการ ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการจัดการ ด้านภาษา ด้านงานบริหาร และด้านงานเทคนิค คุณสมบัติเฉพาะของบัณฑิตที่ต้องการมากที่สุดคือ มีคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณในวิชาชีพ มีภาวะผู้นำและความรับผิดชอบ เป็นนักประชาสัมพันธ์ และมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ รายวิชาต่างๆ ที่บรรจุไว้ในหลักสูตรบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ควรมีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการจัดการห้องสมุด ความรู้ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ คุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพ

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

ชื่อเรื่อง	การศึกษาความต้องการบัณฑิตบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์
ผู้วิจัย	กลุ่มวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์
ปีที่ทำวิจัย	2555
แหล่งทุน	สำนักส่งเสริมวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต ประจำปีงบประมาณ 2555

การวิจัยเรื่อง “การศึกษาความต้องการบัณฑิตบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์” ครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความต้องการบัณฑิตหลักสูตรบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ และเพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาหลักสูตรบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ตามความของผู้ประกอบการ

วิธีดำเนินการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มตัวอย่างที่เป็นเชิงปริมาณได้แก่ ผู้บริหารสถานประกอบการทั้งภาครัฐและเอกชน การสุ่มกลุ่มตัวอย่างโดยการสุ่มแบบเป็นกลุ่ม (Cluster sampling) โดยคัดเลือกสถานประกอบการที่จะเป็นตัวแทนของประชากร โดยเป็นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการใช้บัณฑิตด้านบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ และขนาดของกลุ่มตัวอย่างได้จากการใช้สูตร Yamane ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน 2) กลุ่มตัวอย่างเชิงคุณภาพได้แก่ ผู้บริหารในสถานประกอบการทั้งภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการพิจารณาอัตราากำลังคนอาทิ การศึกษานอกโรงเรียน กระทรวงแรงงาน สำนักงาน ก.พ. หอสมุดแห่งชาติ และวัฏจักรงาน โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงที่สามารถให้ข้อมูลในลักษณะ Key Informant ได้ จำนวนทั้งสิ้น 5 คน

ตัวแปรที่ใช้ศึกษาได้แก่ ตัวแปรอิสระคือ ข้อมูลทั่วไปของผู้ประกอบการ อาทิ ประเภทของหน่วยงาน สถานภาพในหน่วยงาน และหน่วยงานมีผู้ปฏิบัติงานที่มีวุฒิการศึกษาทางด้านบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ ส่วนตัวแปรตามคือ ความต้องการบัณฑิตบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ และแนวทางการพัฒนาหลักสูตรบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ตามความของผู้ประกอบการ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามความต้องการบัณฑิตบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ และแบบสัมภาษณ์ความต้องการบัณฑิตบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์

ผลการวิจัยที่สำคัญ มีดังต่อไปนี้

1. ความต้องการบัณฑิตทางด้านบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ จากข้อมูลเชิงปริมาณสถานประกอบการที่เก็บข้อมูลส่วนใหญ่เป็นห้องสมุดโรงเรียน ห้องสมุดประชาชน ห้องสมุดมหาวิทยาลัย และบริษัทเอกชน/ห้างร้าน มีความต้องการบัณฑิตทางด้านบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์จำนวน 248 คน ซึ่งหน่วยงานมีความต้องการผู้ที่มีวุฒิการศึกษาทางด้านบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์หน่วยงานละ 1-2 คน สอดคล้องกับข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสัมภาษณ์สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยที่ระบุว่า ความต้องการตลาดแรงงานบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาทางด้านบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ในปี

2555 มีความต้องการประมาณ 300 กว่าอัตรา ตามงบประมาณที่จัดสรรมา แต่ความเป็นจริงยังมีความต้องการร่วม 700 อัตรา รวมถึงหอสมุดแห่งชาติก็ได้ระบุว่า ความต้องการบัณฑิตทางด้านบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ในปี 2555 นี้มีจำนวน 8-10 อัตรา ซึ่งถือว่าปีนี้ต้องการสูงสุด แต่มีจำกัดเรื่องงบประมาณ เพราะยังขาดแคลนบุคลากรสาขานี้อยู่มาก

ความต้องการบัณฑิตบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์เพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนที่ต้องการของผู้ประกอบการคือ ความรู้ภาษาอังกฤษ รองลงมาคือ ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี ความต้องการบัณฑิตในวิชาชีพด้านบริหารคือ ความสามารถในการจัดการเผยแพร่ และประชาสัมพันธ์ภารกิจขององค์กรให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทราบอย่างทั่วถึง ความต้องการในวิชาชีพด้านงานเทคนิคคือ ความสามารถในการสร้างฐานข้อมูล จัดเก็บและค้นคืนสารสนเทศ ความต้องการในวิชาชีพด้านงานบริการ คือ ความสามารถในการบริการฐานข้อมูลและสื่อออนไลน์ ความต้องการในวิชาชีพด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการจัดการนวัตกรรมทางบรรณารักษศาสตร์ฯ คือ ความสามารถในการประยุกต์ใช้มัลติมีเดีย ความต้องการในวิชาชีพด้านภาษาคือมีทักษะในการสื่อสาร และคุณสมบัติเฉพาะของบัณฑิตคือ มีคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณในวิชาชีพ

จากผลการวิจัยเชิงปริมาณพบว่าความต้องการคุณลักษณะในวิชาชีพภาพรวมมีความต้องการบัณฑิตที่มีความสามารถด้านสื่อ เทคโนโลยี การสร้างฐานข้อมูล การจัดเก็บและค้นคืนสารสนเทศ มัลติมีเดียเพื่อการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ ที่เป็นเช่นนี้อันเนื่องจากความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 และเพื่อเตรียมความพร้อมในการก้าวสู่ประชาคมอาเซียนที่ผู้เรียนต้องมีทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี ประกอบด้วย ความรู้พื้นฐานด้านสารสนเทศ ความรู้พื้นฐานด้านสื่อ และความรู้พื้นฐานทางเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร กล่าวคือ ผู้เรียนมีความสามารถในการใช้ทักษะเหล่านี้พัฒนาความรู้และทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ในบริบทการเรียนรู้เพื่อเข้าถึงเนื้อหาและทักษะต่างๆ จะได้รู้จักวิธีเรียนรู้ การคิดเชิงวิพากษ์ การแก้ไขปัญหา การใช้ข้อมูลข่าวสาร การสื่อสาร การผลิตนวัตกรรม และสามารถร่วมมือกันทำงานได้ นอกจากนี้ในการพัฒนาผู้เรียนตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิซึ่งเป็นเกณฑ์ของ สกอ. นั้น ต้องการพัฒนาผู้เรียนในประเด็นที่สำคัญคือ คุณธรรม จริยธรรม ความรู้ ทักษะทางปัญญา ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ และทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ จึงกล่าวได้ว่าการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาทางด้านบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศต้องมีการปรับเปลี่ยนหลักสูตรและเนื้อหาวิชาให้สอดคล้องกับสภาพความต้องการบรรณารักษ์/นักสารสนเทศของตลาดแรงงานในปัจจุบัน ซึ่งนอกจากต้องมีความรู้เฉพาะในตัวพื้นฐานทางบรรณารักษศาสตร์และสารเทศศาสตร์แล้ว บัณฑิตต้องมีความสามารถทางด้านต่างๆ ให้สอดคล้องกับสังคมในยุคดิจิทัล เช่น การจัดการห้องสมุดดิจิทัล อินเทอร์เน็ต มัลติมีเดีย เทคโนโลยี ระบบสารสนเทศดิจิทัล เพื่อตอบสนองการเปิดเสรีการศึกษาทั้งในกรอบอาเซียนและการค้าโลก พัฒนามาตรฐานการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาไปสู่ความเป็นนานาชาติ และ World Class University ตามระบบ เพื่อตอบสนองการเปลี่ยนแปลงและความต้องการของตลาดแรงงานในระดับชาติและภูมิภาคอาเซียน

สำหรับประเด็นความเหมาะสมของชื่อหลักสูตรบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ตามความคิดเห็นของผู้ประกอบการส่วนใหญ่เห็นว่าชื่อหลักสูตรมีความเหมาะสม นอกจากนี้ชื่อหลักสูตรที่ต้องการเพิ่มเติมคือ สารสนเทศศึกษา การจัดการสารสนเทศ และสารสนเทศศาสตร์ สอดคล้องกับข้อมูลเชิงคุณภาพที่พบว่า การรับตำแหน่งบรรณารักษ์ จะเป็นไปตามเงื่อนไข คือ สำเร็จการศึกษาทางบรรณารักษศาสตร์ สารนิเทศศาสตร์ หรือทางอื่นที่หน่วยงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (ก.ค.ศ.) เป็นผู้กำหนด หากชื่อไม่ตรง “บรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์” หรือ “บรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์” ก็กำหนดว่าต้องมีเนื้อหาการศึกษาทางบรรณารักษ์หรือห้องสมุดอย่างน้อย 30 หน่วยกิต สอดคล้องกับทางหอสมุดแห่งชาติที่ระบุว่า ชื่อวุฒิที่รับสมัครของหอสมุดแห่งชาตินั้น คือ วุฒิบรรณารักษศาสตร์ วุฒิใหม่ ๆ ที่จบมาจะเป็นการจัดการสารสนเทศ สารสนเทศศึกษา ต้องพิจารณาเนื้อหาวิชาที่เรียนคือวิชาห้องสมุด ถ้าจบบรรณารักษ์โดยตรงก็ไม่ต้องตรวจแต่ถ้าจบด้านอื่น ๆ เช่น การจัดการสารสนเทศนั้นต้องตรวจว่ามีการศึกษาทางด้านบรรณารักษ์หรือทางด้านห้องสมุดหรือไม่ นอกจากนี้สำนักงานข้าราชการพลเรือนก็ได้ให้ข้อคิดเห็นว่า การตรวจสอบคุณวุฒิของบัณฑิต สำนักงาน ก.พ. จะพิจารณาจากมาตรฐานกำหนดตำแหน่ง เช่น สมัครตำแหน่งบรรณารักษ์ มาตรฐานกำหนดตำแหน่งจะระบุว่า ต้องเรียนวิชาเอกทางบรรณารักษ์ไม่น้อยกว่า 30 หน่วยกิต เป็นต้น

2. แนวทางการพัฒนาหลักสูตรบรรณารักษศาสตร์และสารเทศศาสตร์ตามความต้องการของผู้ประกอบการ สิ่งที่ต้องพิจารณาคือ คุณลักษณะบัณฑิตหลักสูตรบรรณารักษศาสตร์และสารเทศศาสตร์ ซึ่งจากผลการวิจัยพบว่า คุณลักษณะในวิชาชีพ ความต้องการในระดับมากคือ ด้านงานบริการ ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการจัดการ ด้านภาษา ด้านงานบริหาร และด้านงานเทคนิค วิชาที่ควรบรรจุไว้ในหลักสูตรบรรณารักษศาสตร์และสารเทศศาสตร์ ต้องมีเนื้อหาสาระที่สามารถพัฒนาคุณลักษณะบัณฑิตหลักสูตรบรรณารักษศาสตร์และสารเทศศาสตร์ คือ ความรู้ความสามารถในการบริการฐานข้อมูลและสื่อออนไลน์ ด้านการประยุกต์ใช้มัลติมีเดีย ความสามารถในการใช้และจัดการระบบฐานข้อมูล และความสามารถในการจัดการความรู้ ทักษะการสื่อสาร ความสามารถในการจัดการเผยแพร่ และประชาสัมพันธ์ ความสามารถในการสร้างฐานข้อมูล จัดเก็บและค้นคืนสารสนเทศ ส่วนคุณสมบัติเฉพาะของบัณฑิตความต้องการมากที่สุดคือ มีคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณในวิชาชีพ มีภาวะผู้นำและความรับผิดชอบ จึงกล่าวได้ว่าความรู้ความสามารถของบัณฑิตบรรณารักษศาสตร์และสารเทศศาสตร์ในปัจจุบันมีความต้องการบัณฑิตที่มีความรู้ด้านห้องสมุด ความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศในห้องสมุด และเป็นผู้มีคุณธรรมจริยธรรม และจรรยาบรรณในวิชาชีพ ดังนั้นรายวิชาพื้นฐานของหลักสูตรจึงเกี่ยวกับ 1) การจัดการห้องสมุดประกอบด้วย วิชาการจัดการโครงการ การจัดการความรู้ และการวางแผนเชิงกลยุทธ์สำหรับห้องสมุด 2) การพัฒนาบุคคลและความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ประกอบด้วย วิชาการสื่อสารสารสนเทศ ภาวะผู้นำ คุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพ รวมถึงการประชาสัมพันธ์สำหรับห้องสมุด 3) การบริการ ประกอบด้วย วิชาการให้คำปรึกษาทางสารสนเทศ การบริการสารสนเทศ 4) งานเทคนิค ประกอบด้วย วิชาการพัฒนาฐานข้อมูล จัดเก็บและค้นคืนสารสนเทศ การจัดหมู่ การทำรายการ และการจัดการแหล่งทรัพยากรสารสนเทศทางอิเล็กทรอนิกส์ 5) ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการจัดการนวัตกรรม ประกอบด้วย วิชาการ

วิเคราะห์และออกแบบระบบสารสนเทศสำหรับห้องสมุด การจัดการฐานข้อมูลในห้องสมุดและศูนย์สารสนเทศ รวมถึงการออกแบบและพัฒนาเว็บ

3. ข้อเสนอแนะที่สำคัญ คือ 1) จากข้อค้นพบคุณลักษณะในวิชาชีพที่มีความต้องการมากตามความคิดเห็นของผู้ประกอบการคือ ด้านงานบริการ ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการจัดการ ด้านภาษา ด้านงานบริหาร และด้านงานเทคนิค ดังนั้นรายวิชาต่างๆ จึงควรมีเนื้อหาที่จะพัฒนาบัณฑิตให้มีความรู้ความสามารถให้เป็นที่ต้องการของตลาดแรงงาน 2) คุณสมบัติเฉพาะของบัณฑิตที่ต้องการมากที่สุดคือ มีคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณในวิชาชีพ มีภาวะผู้นำและความรับผิดชอบ เป็นนักประชาสัมพันธ์ และมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ดังนั้นจึงควรสอดแทรกเนื้อหาที่เกี่ยวข้องดังกล่าวไว้ในวิชาพื้นฐานเพื่อพัฒนาบัณฑิตต่อไป 3) รายวิชาต่างๆ ที่บรรจุไว้ในหลักสูตรบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ควรมีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการจัดการห้องสมุด ความรู้ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ คุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพ

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	(1)
บทคัดย่อภาษาไทย	(2)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	(3)
บทสรุปสำหรับผู้บริหาร	(4)
สารบัญ	(8)
สารบัญตาราง	(10)
สารบัญภาพ	(11)
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์การวิจัย	2
ขอบเขตการวิจัย	2
กรอบแนวคิดในการวิจัย	3
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย	4
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	5
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	6
แนวคิดเกี่ยวกับความต้องการของตลาดงานและความต้องการของผู้ประกอบการ	6
การพัฒนาหลักสูตร	7
แนวทางการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์	11
คุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์	14
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	17
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	20
ประชากร	20
กลุ่มตัวอย่าง	20
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	21
การเก็บรวบรวมข้อมูล	24
การวิเคราะห์ข้อมูล	24

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	26
ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	26

ตอนที่ 2 ความต้องการบัณฑิตทางด้านบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์	29
ตอนที่ 3 คุณลักษณะในวิชาชีพและคุณสมบัติเฉพาะของบัณฑิตทางด้าน บรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ที่ต้องการ	32
ตอนที่ 4 ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการ	39
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	44
สรุปผลการวิจัย	44
อภิปรายผล	49
ข้อเสนอแนะ	54
บรรณานุกรม	56
ภาคผนวก	57
ภาคผนวก ก รายนามผู้เชี่ยวชาญ	58
ภาคผนวก ข แบบสรุปคะแนนค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC)	60
ภาคผนวก ค แบบสอบถามเพื่อการวิจัย	65
ภาคผนวก ง แบบสอบสัมภาษณ์เชิงลึก	71
ภาคผนวก จ ตัวอย่างข้อมูลการสัมภาษณ์	73
ภาคผนวก ฉ หนังสือราชการ	80
คณะจัดทำ	85

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณ	21
ตารางที่ 4.1 จำนวนและร้อยละข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	26
ตารางที่ 4.2 จำนวนและร้อยละความต้องการบัณฑิตที่มีวุฒิการศึกษาทางด้านบรรณารักษศาสตร์ และสารสนเทศศาสตร์เข้าทำงานในหน่วยงาน	29
ตารางที่ 4.3 จำนวนและร้อยละความต้องการผู้ที่มีวุฒิการศึกษาทางด้านบรรณารักษศาสตร์ และสารสนเทศศาสตร์	30
ตารางที่ 4.4 จำนวนและร้อยละความเหมาะสมของชื่อหลักสูตร	30

ตารางที่ 4.5	จำนวนและร้อยละข้อหลัสูตรที่ต้องการเพิ่มเติม	31
ตารางที่ 4.6	จำนวนและร้อยละการพัฒนาคุณลักษณะบัณฑิตบรรณารักษศาสตร์ และสารสนเทศศาสตร์เพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน	31
ตารางที่ 4.7	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความต้องการคุณลักษณะในวิชาชีพ โดยรวม	32
ตารางที่ 4.8	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความต้องการคุณลักษณะในวิชาชีพ ด้านงานบริหาร	33
ตารางที่ 4.9	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความต้องการคุณลักษณะในวิชาชีพ ด้านงานเทคนิค	34
ตารางที่ 4.10	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความต้องการคุณลักษณะในวิชาชีพ ด้านงานบริการ	35
ตารางที่ 4.11	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความต้องการคุณลักษณะในวิชาชีพ ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการจัดการนวัตกรรมทางบรรณารักษศาสตร์ฯ	36
ตารางที่ 4.12	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความต้องการคุณลักษณะในวิชาชีพ ด้านภาษา	37
ตารางที่ 4.13	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความต้องการคุณสมบัติเฉพาะ ของบัณฑิต	37

สารบัญภาพ

ภาพที่ 1.1	กรอบแนวคิดในการวิจัย	หน้า 4
------------	----------------------	-----------

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาทุกระดับโดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษาในระดับอุดมศึกษา เป็นปัจจัยที่สำคัญปัจจัยหนึ่งในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้เป็นผู้มีคุณภาพ มีความรู้ความสามารถเพียงพอที่จะเข้าสู่ตลาดแรงงาน และสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างเหมาะสมในสภาวะการณ์การเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง ตลอดจนความก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และรวมถึงการพัฒนาหลักสูตรเพื่อให้ได้หลักสูตรที่ตรงกับความต้องการของตลาดแรงงานและก้าวหน้า การเปลี่ยนแปลงของโลกจึงเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการจัดการศึกษาให้บรรลุผลตามความมุ่งหมาย (รัชนิวรรณ ข้าประดิษฐ์ และอรพินธุ์ พูนนารถ, 2549)

หลักสูตรมีความสำคัญในการพัฒนาบุคลากรนับตั้งแต่การสร้างคุณลักษณะผู้เรียนให้เป็นบัณฑิตที่มีคุณภาพ เป็นสมาชิกที่ดีของสังคม ในการพัฒนาหลักสูตรต้องกำหนดจุดมุ่งหมายและเนื้อหาวิชาเพื่อวางรากฐานความคิดให้ผู้เรียน พัฒนาให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม การเรียนรู้ สภาพแวดล้อม และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต แต่ก่อนที่จะพัฒนาหลักสูตรได้นั้น จำเป็นต้องมีการศึกษาความต้องการ และแนวโน้มตลาดแรงงานบัณฑิต เพื่อให้ได้สารสนเทศมาปรับปรุงหลักสูตรได้ถูกต้อง เพื่อให้เป็นหลักสูตรที่มีประสิทธิภาพ อันจะส่งผลให้ผู้สำเร็จการศึกษามีคุณลักษณะตามความมุ่งหมายของหลักสูตรและตรง กับความต้องการของผู้ประกอบการ

กลุ่มวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ได้เคยมีการปรับปรุงหลักสูตรเป็นหลักสูตรเทคโนโลยีสารสนเทศ แขนงการจัดการสารสนเทศ แต่จากกระแสความเปลี่ยนแปลงในสังคมโลกจึงต้องมีการปรับเปลี่ยนหลักสูตรและเนื้อหาวิชาให้สอดคล้องกับสภาพความต้องการบรรณารักษ์หรือนักสารสนเทศของตลาดแรงงานในปัจจุบัน ซึ่งนอกจากต้องมีความรู้เฉพาะในวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์แล้วบัณฑิตต้องมีความสามารถทางด้านต่างๆ ให้สอดคล้องกับสังคมในยุคสื่อใหม่ (New Media) ให้มีทักษะความสามารถด้านอินเทอร์เน็ต เครือข่ายสังคม มัลติมีเดียเทคโนโลยีดิจิทัล การประมวลผลสื่อดิจิทัล ระบบสารสนเทศดิจิทัล สารสนเทศออนไลน์ สารสนเทศอพติคัล และเครือข่ายความรู้ (Knowledge Network) นับเป็นสิ่งที่สำคัญและจำเป็นอย่างมากสอดคล้องกับบทบาทของภาคการศึกษาในเสาสังคมและวัฒนธรรมนอกเหนือจากเสาการเมืองความมั่นคงอาเซียน และเสาเศรษฐกิจอาเซียน ที่ต้องมีการสนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีพในประเทศสมาชิกอาเซียนโดยการสนับสนุนการศึกษาสำหรับทุกคน เสริมสร้างความเข้มแข็งด้านการศึกษาเพื่อให้เกิดประชาคมอาเซียนที่มีพลวัตร กอปรกับความต้องการตลาดแรงงานด้านบรรณารักษ์หรือนักสารสนเทศในภาครัฐบาล และเอกชนในประเทศไทยยังมีความต้องการบัณฑิตในสาขานี้สูงดังจะเห็นได้จากความต้องการบัณฑิตประมาณ 2,000 คนในปี 2551 และยังมีแนวโน้มความต้องการในแต่ละปีที่สูงขึ้น แต่กำลังการผลิต

บัณฑิตยยังน้อยและขาดแคลน (ที่มา: หนังสือพิมพ์เดลินิวส์ ฉบับวันที่ 30 พฤษภาคม 2551 หน้าการศึกษา) ฉะนั้นการพัฒนาหลักสูตรบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์จึงสอดคล้องต่อการเปลี่ยนแปลงของประเทศและประชาคม โดยเฉพาะการผลิตบัณฑิตที่มีทักษะด้านบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ซึ่งอยู่ในความต้องการของตลาดแรงงานทั้งในหน่วยงานภาครัฐและเอกชน

ด้วยเหตุผลข้างต้นทำให้กลุ่มวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์จำเป็นต้องมีการศึกษาข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องและเพื่อการวางแผนการ รวมทั้งการดำเนินการด้านหลักสูตรอย่างมีทิศทางให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง สอดคล้องกับสถานการณ์ของประเทศและประชาคมโลกที่มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เป็นไปตามนโยบายของมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต โดยการศึกษาความต้องการบัณฑิตบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์เพื่อพัฒนาหลักสูตรบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ อันจะส่งผลต่อการผลิตบัณฑิตด้านบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ให้เป็นทรัพยากรบุคคลที่มีคุณภาพและศักยภาพตามมาตรฐานวิชาชีพ เป็นที่ยอมรับทั้งภายในและต่างประเทศ รองรับความต้องการของผู้ใช้บัณฑิตด้านบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ ทั้งในปัจจุบันและอนาคตต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการบัณฑิตหลักสูตรบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์
2. เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาหลักสูตรบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ตามความต้องการของผู้ประกอบการ

ขอบเขตการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
 - 1.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง (เชิงปริมาณ)
 - 1) ประชากรที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณคือ ผู้บริหารสถานประกอบการทั้งภาครัฐและเอกชนจำนวนทั้งสิ้น 36,542 แห่ง
 - 2) กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้บริหารสถานประกอบการทั้งภาครัฐและเอกชน การสุ่มกลุ่มตัวอย่างโดยการสุ่มแบบเป็นกลุ่ม (Cluster sampling) โดยคัดเลือกสถานประกอบการที่จะเป็นตัวแทนของประเทศ ซึ่งเป็นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการใช้บัณฑิตด้านบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ และขนาดของกลุ่มตัวอย่างได้จากการใช้สูตร Yamane ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน
 - 1.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง (เชิงคุณภาพ)
 - 1) ประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือ ผู้บริหารในสถานประกอบการทั้งภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการพิจารณาอัตรากำลังคน
 - 2) กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้บริหารในสถานประกอบการทั้งภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการพิจารณาอัตรากำลังคนอาทิ การศึกษานอกโรงเรียน กระทรวงแรงงาน สำนักงาน

ก.พ. หอสมุดแห่งชาติ และวิจัยกรงาน โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงที่สามารถให้ข้อมูลในลักษณะ Key Informant ได้ จำนวนทั้งสิ้น 5 คน

2. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

2.1 ตัวแปรต้น คือ ข้อมูลทั่วไปของผู้ประกอบการ อาทิ ประเภทของหน่วยงาน สถานภาพในหน่วยงาน และหน่วยงานมีผู้ปฏิบัติงานที่มีวุฒิการศึกษาทางด้านบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์

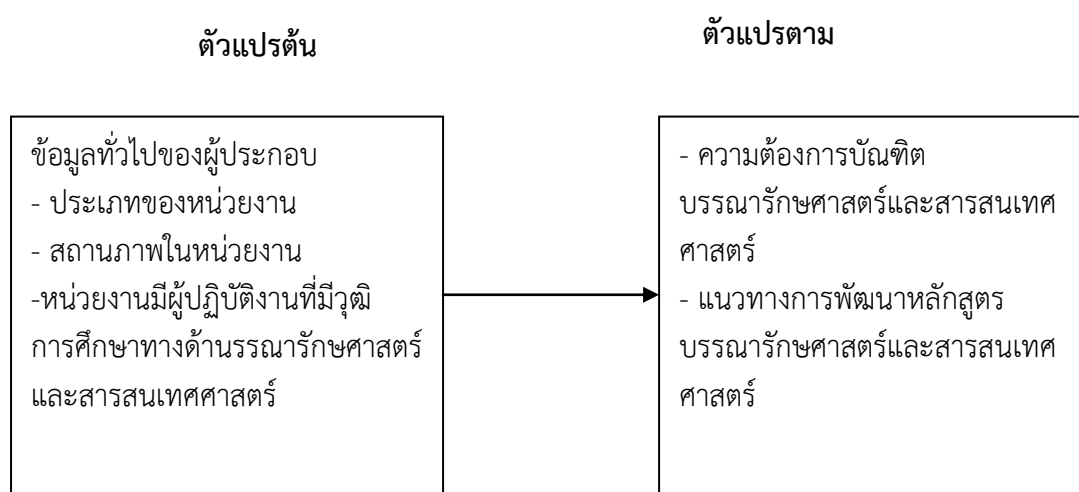
2.2 ตัวแปรตาม

2.2.1 ความต้องการบัณฑิตบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์

2.2.2 แนวทางการพัฒนาหลักสูตรบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาความต้องการบัณฑิตบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ เพื่อพัฒนาหลักสูตรบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ คณะผู้วิจัยกำหนดกรอบ ดังภาพที่ 1.1

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

1. ความต้องการบัณฑิตบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ หมายถึง ความประสงค์ที่จะตัดสินใจรับบัณฑิตที่จบหลักสูตรบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์เข้าทำงานในองค์กรหรือสถานประกอบการ

2. บัณฑิตบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ หมายถึง ผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีในสาขาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์

3. การพัฒนาหลักสูตรบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ หมายถึง กระบวนการวิธีการ หรือแนวทางในการพัฒนา เพื่อกำหนดหลักสูตรการศึกษาในระดับปริญญาบัณฑิตทางด้านบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ ให้มีความรู้ทั้งในระบบงานห้องสมุดและด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ

4. ผู้ประกอบการ หมายถึง องค์กรหรือสถานประกอบการ ทั้งภาครัฐ รัฐวิสาหกิจ และเอกชนที่จะรับบัณฑิตเข้าทำงาน

5. คุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ หมายถึง คุณสมบัติที่ดีของบัณฑิตด้านบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ที่ต้องการของสถานประกอบการ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ข้อมูลความต้องการบัณฑิตบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ตามความต้องการของผู้ประกอบการทั้งภาครัฐ และเอกชน

2. ทราบแนวทางการพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ เพื่อผลิตและพัฒนาบัณฑิตให้สอดคล้องกับความต้องการตลาดแรงงานและรองรับการก้าวสู่ประชาคมอาเซียน

3. เป็นแนวทางการผลิตและพัฒนาบัณฑิตวิชาชีพบรรณารักษ์ ที่มีความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการ การจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศในห้องสมุด

4. เป็นแนวทางการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ ในการส่งเสริมการศึกษาและความก้าวหน้าทางด้านวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาประยุกต์ใช้ในวิชาชีพบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ หรือสาขาที่เกี่ยวข้อง

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในการศึกษาความต้องการบัณฑิต
บรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ มีแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องดังนี้

- 1) แนวคิดเกี่ยวกับความต้องการของตลาดงานและความต้องการของผู้ประกอบการ
 - 2) การพัฒนาหลักสูตร
 - 3) แนวทางการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรบรรณารักษศาสตร์และสารเทศ
ศาสตร์
 - 4) คุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์
 - 5) งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

แนวคิดเกี่ยวกับความต้องการของตลาดงานและความต้องการของผู้ประกอบการ

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความต้องการของตลาดงานด้านบรรณารักษศาสตร์และ
สารสนเทศศาสตร์ พบว่ามีการวิจัยอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สถาบันการศึกษาสามารถผลิตบัณฑิตที่ตรง
กับความต้องการอย่างมีคุณภาพ ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

มูทิตา ไตรลิขิต (2532) ได้ศึกษาลักษณะตำแหน่งงานด้านการจัดการสารนิเทศตามความ
ต้องการของสถาบันธุรกิจเอกชน พบว่าตำแหน่งงานในวิชาชีพบรรณารักษศาสตร์และสารเทศ
ศาสตร์ ส่วนใหญ่ต้องการผู้มีความรู้ความสามารถพิเศษด้านภาษาต่างประเทศ มีประสบการณ์ในการ
ทำงาน และมีความสามารถในการใช้คอมพิวเตอร์

ราหุณ วรสิทธิ์ (2534) ได้ทำการศึกษาสภาพและแนวโน้มของบริการสารสนเทศเชิง
พาณิชย์ในประเทศไทย พบว่าบริการสารสนเทศเชิงพาณิชย์ต้องการบุคลากรที่มีความชำนาญด้าน
คอมพิวเตอร์โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้ไมโครคอมพิวเตอร์มากที่สุด และภาษาต่างประเทศ ปัญหาที่
ประสบคือ ขาดแคลนบุคลากรโดยเฉพาะผู้มีความชำนาญงานบริการสารสนเทศ พร้อมทั้งเสนอให้
พัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดงาน

วรัญญา โฆษิตกุลจร (2538) ได้ศึกษาเรื่อง บุคลากรผู้ปฏิบัติงานสารนิเทศเชิงพาณิชย์ โดย
ศึกษาการจ้างบุคลากรระหว่าง พ.ศ. 2536-2538 พบว่า มีตำแหน่งงานและความรับผิดชอบที่
หลากหลาย แต่งานส่วนใหญ่จะเกี่ยวข้องกับการจัดเก็บและค้นคืนสารสนเทศ งานตีความและ
วิเคราะห์ข้อมูลขั้นต้น

คณาจารย์ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2538)
ได้ทำการศึกษาเรื่อง นักวิชาชีพสารนิเทศ: การศึกษาและการวางแผนกำลังคนพบว่า ในช่วงปี 2535
จนถึง ปี 2538 กลุ่มสถาบันอุดมศึกษามีตำแหน่งงานด้านสารนิเทศที่บรรจุไปแล้วในอันดับสูงสุด

ตามลำดับคือ บรรณารักษ์ นักเอกสารสนเทศ นักเทคโนโลยีการศึกษา และเจ้าหน้าที่ระบบงานคอมพิวเตอร์ ในระยะสามปีต่อจากปีที่ศึกษาพบว่าแนวโน้มของสถาบันการศึกษาก็ยังมีตำแหน่งงานด้านสารสนเทศว่างเป็นอันดับสูงสุด อีกทั้งมีความต้องการตำแหน่งงานต่างๆ ตามลำดับคือ บรรณารักษ์ นักเอกสารสนเทศ เจ้าหน้าที่ระบบงานคอมพิวเตอร์ และนักวิชาการ

การพัฒนาหลักสูตร

1. มาตรฐานการพัฒนาหลักสูตรทั่วไป

การพัฒนาหลักสูตรมีความหมายครอบคลุมถึงการสร้างหลักสูตร การวางแผนหลักสูตร และการปรับปรุงหลักสูตร การพัฒนาหลักสูตรเป็นการปรับปรุงคุณภาพของหลักสูตรให้ดีขึ้นทั้งระบบ ตั้งแต่จุดมุ่งหมาย การเรียนการสอน การใช้สื่อการเรียนการสอน การวัดผลและการประเมินผล ผลการสอนของผู้สอน ผลการเรียนรู้ของผู้เรียน เป็นต้น การพัฒนาหลักสูตรจะต้องมีขั้นตอน มีกระบวนการ ต้องอาศัยบุคคลเป็นจำนวนมากในการพัฒนาหลักสูตร ต้องพัฒนาให้เป็นระบบ ต้องมีหน่วยงานที่รับผิดชอบ และควรพัฒนาหลักสูตรให้สม่ำเสมอและต่อเนื่อง โดยทั่วไปการพัฒนาหลักสูตรบัณฑิตศึกษา มีหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้ (ณัฐวดี มะลิทอง, 2545)

1) ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ หลักสูตรต้องพัฒนาผู้เรียนให้ดำรงตนอยู่ในชุมชน สังคม และโลก ได้อย่างมีศักดิ์ศรี รู้จักประพฤติปฏิบัติตนตามสิทธิและเสรีภาพในความเป็นมนุษย์ และตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย และคุณธรรม จริยธรรมของชุมชนและประเทศได้

2) ความเป็นคนที่สมบูรณ์ หลักสูตรจะต้องพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ สติปัญญา และอารมณ์ รวมทั้งรู้จักตนเองในฐานะความเป็นมนุษย์ ความเป็นศักดิ์ศรี ความเป็นพลเมืองดีของประเทศและของโลก และการดำรงตนให้มีความสุขตามควรแก่อัตภาพ

3). คุณธรรมจริยธรรม หลักสูตรจะต้องพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณธรรม จริยธรรม ทั้งในฐานะความเป็นมนุษย์ ความเป็นผู้นำ และสมาชิกของสังคมประชาธิปไตย ผู้นำและสมาชิกของครอบครัว ผู้นำและสมาชิกชุมชนและประเทศ และมีคุณธรรมจริยธรรมในสาขาอาชีพของตนเอง รวมทั้งมีวุฒิภาวะที่เหมาะสมในการดำรงตน

4) วัฒนธรรมสันติ หลักสูตรต้องพัฒนาผู้เรียนให้ตระหนักถึงคุณค่าของวัฒนธรรมสันติ และดำรงตนในชุมชน สังคม ประเทศ และโลกได้ มีความสามารถในการสร้างสรรค์วัฒนธรรมสันติ และเป็นผู้นำให้เกิดวัฒนธรรมสันติในชุมชน สังคม ประเทศ และโลกได้

5) การศึกษาต่อเนื่องและการศึกษาตลอดชีวิต หลักสูตรต้องมุ่งสร้างทักษะให้ผู้เรียนแสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่อง และเป็นผู้ใฝ่รู้ตลอดชีวิต

6) ความเป็นพลเมืองดี หลักสูตรจะต้องมุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนเป็นสมาชิกที่ดีของชุมชน สังคม ประเทศ และโลก รวมทั้งเป็นผู้มีความรับผิดชอบต่อชุมชน สังคม ประเทศ และโลก

7) ความเป็นผู้นำ หลักสูตรจะต้องมุ่งสร้างผู้นำในการพัฒนาวิชาการหรือวิชาชีพและเป็นผู้ชี้แนะ และปฏิบัติเป็นแบบอย่างทางเศรษฐกิจและสังคม การเมือง การศึกษา วัฒนธรรมและคุณธรรม จริยธรรมแก่ชุมชน และประเทศได้

8) ความเป็นประชาธิปไตย หลักสูตรจะต้องพัฒนาผู้เรียนให้มีจิตสำนึกในความเป็นประชาธิปไตย และศรัทธาในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และปฏิบัติตามครรลองของประชาธิปไตย โดยทั้งในการดำรงชีวิตส่วนตัวและการทำงานร่วมกับผู้อื่น

9) การดำรงชีวิตได้อย่างเป็นสุข หลักสูตรจะต้องพัฒนาผู้เรียนให้รู้จักการดำรงชีวิตได้อย่างเป็นสุข และสามารถปรับตนเองให้อยู่ในสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ รวมทั้งรู้จักการประยุกต์ใช้คำสอนทางศาสนาไปใช้อย่างเหมาะสม

10) ทักษะในการแสวงหาความรู้ หลักสูตรจะต้องพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะในการแสวงหาความรู้ ทักษะในการเรียนรู้ และทักษะในการผสมผสานความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และความรู้ที่เป็นสากล รวมทั้งทักษะในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ

11) ทักษะทางภาษา หลักสูตรจะต้องพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะในการใช้ภาษาไทยในการพูด อ่าน และเขียน สำหรับการแสวงหาความรู้ การเก็บรวบรวม และการสื่อความรู้เพื่อประโยชน์สำหรับตนเอง และการประกอบอาชีพหรือทางวิชาการ รวมทั้งมีทักษะในการใช้ภาษาอังกฤษในฐานะเป็นภาษาสากล หรือทักษะในการใช้ภาษาที่สองในฐานะที่เป็นภาษาอื่นนอกจากภาษาไทย

12) ทักษะในการวิจัย หลักสูตรจะต้องพัฒนาทักษะในการค้นคว้าวิจัย ทั้งเพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่และการพัฒนาอาชีพ รวมทั้งการพัฒนาทักษะในการวิจัยเพื่อการคิดและการทำงานที่เป็นระบบ เป็นเหตุเป็นผล และเป็นวิทยาศาสตร์

13) ทักษะในการประกอบอาชีพ หลักสูตรจะต้องพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะขั้นสูงในการประกอบอาชีพนอกเหนือไปจากความรู้ด้านทฤษฎีได้อย่างเพียงพอ ให้สามารถประกอบอาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความสามารถพัฒนาอาชีพได้ตลอดเวลา รวมทั้งสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น และปรับปรุงการทำงานให้เหมาะสมกับสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรมของท้องถิ่นได้ มีคุณธรรมจริยธรรมตามสาขาอาชีพ และมีความมุ่งมั่นพัฒนาอาชีพที่ปฏิบัติ

14) มีวิสัยทัศน์กว้างไกล หลักสูตรจะต้องพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้มีความรู้กว้าง ทันสมัย และมองการณ์ไกล มองเห็นความเชื่อมโยงของสาระความรู้ ความสัมพันธ์ระหว่างชุมชน ประเทศ และโลก และระหว่างอดีต ปัจจุบัน และอนาคต ตลอดจนติดตามข่าวสารในทุกด้านอย่างสม่ำเสมอ และทันทั่วถึง

15) ความกล้าหาญทางวิชาการ หลักสูตรจะต้องพัฒนาผู้เรียนให้มีความกล้าในการขึ้นทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การเมือง การปกครอง เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม ถึงปัญหาและสภาวะวิกฤตที่จะเกิดขึ้นแก่ชุมชน ประเทศ และโลก ทั้งในปัจจุบันและอนาคต

16) สติปัญญาและความคิด หลักสูตรจะต้องพัฒนาผู้เรียนให้เกิดปัญญา มีความคิดสร้างสรรค์ เป็นอิสระ มีเหตุผล เป็นระบบ และมีทักษะในการใช้วิจารณ์ญาณในการแก้ปัญหา การวิเคราะห์ สังเคราะห์ และการตัดสินใจเกี่ยวกับข้อมูล องค์ความรู้ และเหตุการณ์ต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

17) ความรู้ที่เพียงพอและลึกซึ้ง หลักสูตรจะต้องมีองค์ความรู้ในสาขาอาชีพอย่างเพียงพอ และลึกซึ้ง ทั้งความรู้ในทางทฤษฎีและปฏิบัติ ในเชิงเนื้อหาสาระ และการนำไปประยุกต์ใช้ในการทำงานในสถานประกอบการและชุมชนได้ รวมทั้งพัฒนาทักษะการใฝ่รู้ที่จะพัฒนางานของตนเองอย่างต่อเนื่อง

18) การใช้เทคโนโลยีและภูมิปัญญาท้องถิ่น หลักสูตรจะต้องพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะในการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยไปใช้ในการทำงาน และสามารถพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาอาชีพได้อย่างเหมาะสม

19) กระบวนการเรียนรู้ หลักสูตรจะต้องพัฒนาให้ผู้เรียนได้ค้นพบ พัฒนากระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสมสำหรับตนเอง และสามารถใช้กระบวนการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาตนเอง และพัฒนางานได้

2. มาตรฐานหลักสูตรบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์

จากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี สื่อ และอุปกรณ์ เทคโนโลยีการจัดการสารสนเทศ และการสื่อสารที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ห้องสมุดซึ่งเป็นแหล่งความรู้และสารสนเทศ ต้องปรับการดำเนินงานโดยนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการบริการ บริหารจัดการและงานเทคนิค สถาบันที่เปิดสอนสาขาบรรณารักษศาสตร์จึงจำเป็นต้องปรับปรุงหลักสูตรให้ทันกับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีเหล่านั้น โรงเรียนบรรณารักษศาสตร์ส่วนใหญ่ในสหรัฐอเมริกาและแคนาดา ได้เปลี่ยนชื่อและเนื้อหาหลักสูตรไปตามเทคโนโลยีสารสนเทศ คำว่า “ห้องสมุด” หายไป “บรรณารักษศาสตร์” ถูกเปลี่ยนเป็น “สารสนเทศศาสตร์” หรือ “สารนิเทศศาสตร์” และ “สารสนเทศศึกษา” การเปลี่ยนชื่อหลักสูตรต้องการบ่งชี้ถึงขอบเขตบริการที่กว้างขวางขึ้น โรงเรียนบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ ส่วนใหญ่มุ่งที่จะเตรียมนักศึกษาเพื่อให้มีความพร้อมที่จะออกไปประกอบอาชีพในห้องสมุดทุกประเภท รวมทั้งอาชีพที่เกี่ยวข้องกับสารสนเทศนอกเหนือจากห้องสมุด (รัชนิวรรณ ขำประดิษฐ์ และอรพินธุ์ พูนนารถ, 2549) มาตรฐานวิชาชีพสำหรับการศึกษาด้านบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ของ ALA เมื่อปี ค.ศ. 1992 มีสาระสำคัญเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนในหลักสูตรบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ (ALA, 2001) ดังนี้

1) พันธกิจ เป้าหมาย และวัตถุประสงค์ (Mission, Goals and Objectives) สถาบันการศึกษาจะกำหนดพันธกิจ และเป้าหมายของโปรแกรมการศึกษาดังกล่าวจนกระบวนการวางแผน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของโปรแกรมการศึกษา ซึ่งต้องสอดคล้องกับวัฒนธรรม และพันธกิจของสถาบันการศึกษา ทั้งนี้การกำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของโปรแกรมการศึกษา ก็เพื่อให้ได้มาซึ่งการศึกษาที่มีคุณภาพ

1.1) คุณลักษณะที่สำคัญของการศึกษาในสาขาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ ได้แก่ ความรู้และสารสนเทศที่สามารถบันทึกเป็นหลักฐานได้ รวมทั้งการบริการและเทคโนโลยีต่างๆ อันเป็นประโยชน์ต่อการจัดการ และการใช้สารสนเทศซึ่งครอบคลุมถึงการผลิต การสื่อสาร การเข้าถึง การคัดเลือก การจัดหา การจัดหมวดหมู่ และจัดทำคำบรรยาย การจัดเก็บและค้นคืน การสงวนรักษา การวิเคราะห์ การตีความ การประเมิน การสังเคราะห์ การเผยแพร่ และการจัดการสารสนเทศและความรู้

1.2) ปรัชญา หลักการ และจรรยาบรรณของวิชาชีพ

1.3) หลักการที่สอดคล้องกับนโยบายของหน่วยงานในเชิงวิชาชีพ

1.4) การสอนและการบริการ เพื่อให้เกิดความก้าวหน้าในวิชาชีพ

1.5) การวิจัย เพื่อให้เกิดการพัฒนาพื้นฐานความรู้ในวิชาชีพ

1.6) การส่งเสริมการศึกษาทางด้านบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์สู่ความรู้ในสาขาอื่น

1.7) การส่งเสริมให้มีการศึกษาความรู้สาขาอื่น ในการศึกษาสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์

1.8) บทบาทการให้บริการด้านบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ ในสังคมที่มีความแตกต่างทางด้านวัฒนธรรม จริยธรรม และภาษาที่ใช้ ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว รวมถึงบทบาทในการให้บริการผู้ใช้เฉพาะกลุ่ม

1.9) บทบาทการให้บริการด้านบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ในสภาพสังคมที่กว้างขึ้น และเทคโนโลยีที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

1.10) ความจำเป็นขององค์ประกอบต่างๆ ในโปรแกรมการศึกษาในการเอื้อประโยชน์ต่อผู้เรียนตามวัตถุประสงค์ของภาควิชา และสถาบัน

2) หลักสูตร (Curriculum) โดยหลักสูตรต้องเกี่ยวข้องกับวิชาการ สารสนเทศ และความรู้ที่บันทึกเป็นหลักฐานรวมการบริการ และเทคโนโลยีต่างๆ อันเป็นประโยชน์ในด้านการจัดการและการใช้สารสนเทศและความรู้ต่างๆ เหล่านั้น เพื่อตอบสนองเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ของแผนการศึกษา ดังนั้นหลักสูตรบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์จึงต้องครอบคลุมการจัดการหมวดหมู่และการทำรายการ การจัดเก็บและค้นคืน การบำรุงรักษา การวิเคราะห์ การตีความ การประเมิน การสังเคราะห์ การเผยแพร่ ตลอดจนการจัดการสารสนเทศ

แนวทางการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์

จากการประชุมของ International Federation of Library Associations หรือ IFLA (IFLA, 2001) ได้สรุปแนวทางการจัดการศึกษาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ในประเด็นสำคัญต่อไปนี้

1) บริบท (Context) รายละเอียดของโปรแกรมการศึกษา และสถานภาพของสถาบันที่จัดให้มีการศึกษาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ ควรมีความทัดเทียมกับสถานภาพของสถาบันที่จัดให้มีการศึกษาหลักสูตรทางวิชาชีพอื่น และควรจัดให้มีการเรียนการสอนในระดับอื่นๆ นอกเหนือจากระดับปริญญาตรีเช่นเดียวกับหลักสูตรอื่นๆ

2) พันธกิจ (Mission) ควรจัดทำเอกสารทางราชการ และเผยแพร่ต่อสาธารณชน ควรขยายขอบเขตวัตถุประสงค์ของหลักสูตรทั้งในบริบท การเมือง สังคม เศรษฐกิจ และเนื้อหาทางวิชาชีพ นอกจากนี้ยังควนสนองความต้องการของประเทศ และสถาบันการศึกษา

3) เป้าหมายและวัตถุประสงค์ (Goals and Objectives) โปรแกรมการศึกษาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ ควรเสนอเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ที่คาดว่าจะได้รับจากเป้าหมายนั้นอย่างชัดเจน กำหนดปรัชญา หลักการ และวิธีการ เช่น ขอบเขตของความชำนาญ ระดับของการเตรียมความพร้อมทางการสอน การบริการ และการวิจัย รวมถึงบทบาทของห้องสมุด และการบริการสารสนเทศในสังคม อย่างไรก็ตาม เป้าหมายและวัตถุประสงค์ควรยึดตามหลักนโยบายการศึกษา

4) หลักสูตร (Curriculum) หลักสูตรประกอบด้วยชุดวิชา และประสบการณ์ทางการศึกษา อื่นที่สอดคล้องกับเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ของโปรแกรมการศึกษา ทั้งนี้หลักสูตรต้องจัดเตรียม ผู้เรียนให้มีความรู้ในภาคทฤษฎีเพียงพอที่จะนำไปใช้ในการทำวิจัย และการปฏิบัติงานในด้าน บรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนแสดงความสามารถเชิงวิชาชีพ ตลอดจนสอดแทรกความรู้ในด้านจริยธรรม หรือจรรยาบรรณทางวิชาชีพไว้ในหลักสูตรด้วย

5) เอกสารที่เผยแพร่สู่สาธารณะ ควรมีการระบุเนื้อหาของหลักสูตรไว้อย่างชัดเจนและ สามารถเผยแพร่ต่อสาธารณชนได้ ซึ่งควรอธิบายถึงจุดมุ่งหมาย เนื้อหา ผลที่ได้รับจากการเรียน และ วิธีการประเมินผลของแต่ละรายวิชาในหลักสูตร

6) การศึกษาทั่วไปหรือรายวิชาที่นอกเหนือจากรายวิชาในหลักสูตรบรรณารักษศาสตร์และ สารสนเทศศาสตร์ ควรสัมพันธ์กับภาพรวมของการศึกษาสำหรับผู้ประกอบการวิชาชีพทางด้าน บรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์

7) รายวิชาบังคับหรือวิชาแกน ของหลักสูตรบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ ควร อิงนโยบายการศึกษาที่จัดทำโดยผู้เชี่ยวชาญ รัฐบาลหรือสมาคมอื่นที่ระบุถึงองค์ความรู้ และทักษะ เป็นสำคัญ เช่น นโยบายที่จัดทำขึ้นโดย The Institute of Information Science (UK), the Library Association (UK), the Special Libraries Association (US), the Medical Library Association (US), the Association of Library Service to Children (US), the Australian Library and Information Association

8) รายวิชาพื้นฐานของหลักสูตร ควรประกอบด้วย

8.1) รายวิชา The Information Environment and Information Policy

8.2) รายวิชา Information Generation, Communication and Use

8.3) รายวิชา Assessing Information Needs and Designing Responsive Services

8.4) รายวิชา The Information Transfer Process

8.5) รายวิชา Organization and Retrieval of Information

8.6) รายวิชา Research, Analysis and Information

8.7) รายวิชา Applications of Information and Communication Technologies to Library and Information Products and Services

8.8) รายวิชา Information Resource Management & Knowledge Management

8.9) รายวิชา Management of Information Agencies

8.10) รายวิชา Quantitative and Qualitative Evaluation of Outcomes of Information and Library Use

9) การศึกษาภาคปฏิบัติหรือฝึกงาน (Practicum, Internship หรือ Fieldwork) ใน แผนการจัดการศึกษา ควรกำหนดให้มีการฝึกปฏิบัติเพื่อให้นักศึกษาสามารถประยุกต์ใช้ทฤษฎีในการ ปฏิบัติงานเชิงวิชาชีพ

10) ทักษะในการถ่ายทอด วิธีการสอนและการประเมินผลควรได้รับการออกแบบเพื่อพัฒนา หรือเพิ่มทักษะในการสื่อสารระหว่างบุคคลของนักศึกษา ความสามารถในการทำงานเป็นหมู่คณะ รวมถึงทักษะในการจัดการเวลาและงานในหน้าที่ ในระดับผู้เชี่ยวชาญควรเน้นการพัฒนาทักษะของ นักศึกษาในด้านการวิเคราะห์และแก้ไขปัญหา

11) การศึกษาต่อเนื่อง เพื่อฝึกอบรมให้บรรณารักษ์ และผู้เชี่ยวชาญสารสนเทศคงไว้ซึ่ง ความสามารถในการปฏิบัติงานในสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป หลักสูตรควรมีการจัดให้มีการ ประชุมเชิงปฏิบัติการ และหลักสูตรระยะสั้นที่เหมาะสม เพื่อผลประโยชน์ในการฝึกฝนบรรณารักษ์ และผู้เชี่ยวชาญสารสนเทศหรือผู้ที่เกี่ยวข้อง ในกรณีที่เป็นหลักสูตรการศึกษาทางไกล คุณภาพของ การได้รับประสบการณ์ทางการศึกษาต้องเทียบเท่ากับการศึกษาภายในสถานที่

McLain, Wallace and Heim (1990) กล่าวถึงการจัดหลักสูตรบรรณารักษศาสตร์และ สารสนเทศศาสตร์ เพื่อให้สอดคล้องกับการดำเนินงานในห้องสมุดประกอบด้วย

1) ความรู้เกี่ยวกับห้องสมุด ได้แก่

1.1) ความรู้เกี่ยวกับ Articulate a philosophy of the library and information professions

1.2) ความรู้เกี่ยวกับ Recognize basic human behavior patterns applied to the communication of information

1.3) ความรู้เกี่ยวกับ Comprehend the theory and general patterns of information transfer in society

1.4) ความรู้เกี่ยวกับ Articulate the major methods of organizing

1.5) ความรู้เกี่ยวกับ Manage an information system, employing appropriate management theory

1.6) ความรู้เกี่ยวกับ Analyze information needs of a client group

1.7) ความรู้เกี่ยวกับ Appropriate research methodologies and interpret research results in the management of an information system

1.8) ความรู้เกี่ยวกับ Evaluate and design an information system, employing appropriate methods and technologies

1.9) ความรู้เกี่ยวกับ Design appropriate services for a particular environment based on the comprehension of the societal functions of libraries and information centers

2) ความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศในห้องสมุด ได้แก่

2.1) ความรู้เกี่ยวกับ Advanced microcomputers

2.2) ความรู้เกี่ยวกับ Statistical inference

2.3) ความรู้เกี่ยวกับ Analysis of information systems

2.4 ความรู้เกี่ยวกับ Bibliographic control systems

2.5) ความรู้เกี่ยวกับ Practicum in library automation

คุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์

1. การพัฒนานักศึกษาตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิ

1.1 คุณธรรม จริยธรรม

- 1) ตระหนักถึงคุณค่าของคุณธรรมและจริยธรรม
- 2) มีพฤติกรรมที่มีความรับผิดชอบต่อตนเอง สังคมและมีจิตสาธารณะ
- 3) มีภาวะผู้นำเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อผู้อื่น และสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดี
- 4) มีความเคารพในสิทธิและควมมีคุณค่าของตนเองและผู้อื่น

1.2 ความรู้

- 1) มีความรู้และเข้าใจในศาสตร์ที่เป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต
- 2) สามารถจำแนกและอธิบายองค์ความรู้ที่ศึกษา
- 3) มีความรู้ที่เกี่ยวข้องกับชุมชนและความเป็นไปของชาติและสังคมโลก
- 4) สามารถบูรณาการและประยุกต์ใช้กับศาสตร์อื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมถึงดำเนินชีวิต

ได้อย่างมีคุณภาพ

1.3 ทักษะทางปัญญา

- 1) สามารถคิดอย่างเป็นระบบ
- 2) สามารถค้นคว้า ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี
- 3) สามารถประยุกต์ความรู้และทักษะของตนเองในการดำรงชีวิตได้
- 4) สามารถวิเคราะห์และแก้ไขปัญหาในการดำเนินชีวิตได้อย่างสร้างสรรค์

1.4 ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ

- 1) มีความสามารถทำงานเป็นกลุ่มในฐานะผู้นำและผู้ตามได้
- 2) สามารถริเริ่มสร้างสรรค์ แนวทางที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ได้
- 3) มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีที่สามารถสื่อสารกับผู้อื่นได้เป็นอย่างดี ทั้งภาษาไทยและ

ภาษาต่างประเทศ

- 4) มีความเคารพสิทธิและควมมีคุณค่าของตนเองและผู้อื่น
- 5) สามารถวางแผนในการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

1.5 ทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ

- 1) มีทักษะในการใช้เครื่องมือที่จำเป็นเกี่ยวข้องกับคอมพิวเตอร์
- 2) สามารถสืบค้นข้อมูล วิเคราะห์เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้
- 3) สามารถใช้ภาษาในการสื่อสาร ถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนความรู้กับผู้อื่นได้เป็น

อย่างดี

- 4) สามารถนำเสนอและสื่อสารโดยใช้สารสนเทศทางคณิตศาสตร์หรือการแสดงสถิติได้
- 5) สามารถเลือกใช้ข้อมูลและสารสนเทศเพื่อประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตและแก้ไข

ปัญหาของตนเองได้อย่างเหมาะสม

2. กรอบแนวคิดเพื่อการเรียนรู้และทักษะแห่งศตวรรษที่ 21

การอุบัติขึ้นของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่ก้าวหน้าจึงทำให้ต้องมีการพัฒนาทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 เพื่อเป็นทักษะ “อเนกประสงค์” (Perennial) ที่สร้างคุณค่า และสร้างทักษะ “ตามบริบท” (Context) ที่จำเป็นสำหรับการทำงานและการเป็นพลเมืองในสหัสวรรษใหม่ โดยแนวคิดและทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 มีดังต่อไปนี้ (วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง และอธิป จิตตฤกษ์, 2554)

- 1) แนวคิดสำคัญในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย จิตสำนึกต่อโลก ความรู้พื้นฐานด้านการเงิน เศรษฐกิจ ธุรกิจ และการเป็นผู้ประกอบการ ความรู้พื้นฐานด้านพลเมือง ความรู้พื้นฐานด้านสุขภาพ และความรู้พื้นฐานด้านสิ่งแวดล้อม
- 2) ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ประกอบด้วย ความคิดสร้างสรรค์และผลิตนวัตกรรม การคิดเชิงวิพากษ์และการแก้ไขปัญหา การสื่อสารและการร่วมมือทำงาน รวมถึงการเรียนรู้ตามบริบท หมายความว่า ผู้เรียนนอกจากเรียนรู้เนื้อหาวิชาการแล้วจำเป็นต้องรู้จักวิธีเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต รู้จักใช้สิ่งที่เรียนมาอย่างมีประสิทธิภาพและสร้างสรรค์
- 3) ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี ประกอบด้วย ความรู้พื้นฐานด้านสารสนเทศ ความรู้พื้นฐานด้านสื่อ และความรู้พื้นฐานทางเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ไอซีที) กล่าวคือ ผู้เรียนมีความสามารถในการใช้ทักษะเหล่านี้พัฒนาความรู้และทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ในบริบทการเรียนรู้เพื่อเข้าถึงเนื้อหาและทักษะต่างๆ จะได้รู้จักวิธีเรียนรู้ การคิดเชิงวิพากษ์ การแก้ไขปัญหา การใช้ข้อมูลข่าวสาร การสื่อสาร การผลิตนวัตกรรม และสามารถร่วมมือกันทำงานได้
- 4) ทักษะชีวิตและการทำงาน ประกอบด้วย ความยืดหยุ่นและความสามารถในการปรับตัว ความคิดริเริ่มและการขึ้นนำตนเอง ทักษะทางสังคมและการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม การเพิ่มผลผลิตและความรู้รับผิดชอบต่อสังคม ความเป็นผู้นำและความรับผิดชอบ ซึ่งความท้าทายในปัจจุบัน คือ การผสมผสานทักษะที่จำเป็นเหล่านี้ในสถานศึกษาอย่างจริงจัง แยกกาย และรอบด้าน

2. คุณลักษณะวิชาชีพบรรณารักษ์

จากการเสวนาในงานสัมมนาเรื่องสารสนเทศศาสตร์กับการก้าวสู่สังคมฐานความรู้ (เนื่องในโอกาสครบรอบ 20 ปี แขนงวิชาสารสนเทศศาสตร์สาขาวิชาศิลปศาสตรมหาวิทยาลัยสุโขทัย ธรรมาธิราช) ได้ระบุสถาบันที่จัดการเรียนการสอนบรรณารักษศาสตร์/สารสนเทศศาสตร์ ในปัจจุบันที่เดิมเคยจัดทำหลักสูตรการเรียนการสอนในรายวิชาสารสนเทศศาสตร์นั้นต้องมีการปรับเปลี่ยนหลักสูตรและเนื้อหาวิชาให้สอดคล้องกับสภาพความต้องการนักสารสนเทศของตลาดแรงงานในปัจจุบัน ซึ่งนอกจากต้องมีความรู้เฉพาะในตัวพื้นฐานของวิชาสารสนเทศศาสตร์แล้วบัณฑิตต้องมีความสามารถทางด้านต่างๆ ให้สอดคล้องกับสังคมในยุคดิจิทัลในปัจจุบันด้วย ซึ่งในการปรับหลักสูตรนั้นเพื่อตอบสนองความต้องการ 3 ด้าน คือ

- 1) การพิจารณา core/professional competencies
- 2) การเพิ่มวิชาใหม่/การลดรายวิชา
- 3) วงรอบของการปรับปรุงหลักสูตร

หน้าที่ของบรรณารักษ์ดิจิทัล (digital librarians) คือ

- 1) จัดการห้องสมุดดิจิทัล

2) จัดระบบความรู้ และสารสนเทศดิจิทัล
 3) เผยแพร่สารสนเทศดิจิทัลที่ระบบคอมพิวเตอร์จัดเก็บไว้
 4) ให้บริการช่วยค้นคว้าดิจิทัล (digital reference services) และบริการสารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์

5) ให้บริการค้นหาความรู้จากคลังเก็บความรู้
 6) ดูแลภาระงานด้านการแปลงให้เป็นดิจิทัล กระบวนการจัดเก็บ และการสงวนรักษาดิจิทัล

7) ให้การเข้าถึง และการค้นคืนความรู้ในรูปดิจิทัลจากทั่วโลก
 8) ทำรายการและจัดหมวดหมู่เอกสารดิจิทัล และความรู้ในรูปดิจิทัล
 ทักษะของบรรณารักษ์ดิจิทัล คือ

- 1) อินเทอร์เน็ตและเวิลด์ไวด์เว็บ
- 2) มัลติมีเดีย เทคโนโลยี ดิจิทัล และการประมวลผลสื่อดิจิทัล
- 3) ระบบสารสนเทศดิจิทัล สารสนเทศออนไลน์ และสารสนเทศออฟดิคัล
- 4) เครือข่ายความรู้ (knowledge network)

Robbins (1998) ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับความรู้ และทักษะที่จำเป็นของบัณฑิตหลักสูตรบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ ควรประกอบด้วยความรู้ และทักษะในด้านต่างๆ ดังนี้

- 1) ความรู้ และทักษะในด้าน Information Economics
- 2) ความรู้ และทักษะในด้าน Artificial intelligence/ Expert Systems
- 3) ความรู้ และทักษะในด้าน Information management
- 4) ความรู้ และทักษะในด้าน Information policy

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ณัฐวดี มะลิทอง (2545) ได้ทำการศึกษาการผลิตและพัฒนาบรรณารักษ์ระบบสำหรับห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาหลักสูตรบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ ระดับบัณฑิตศึกษา และแนวทางการพัฒนาบุคลากร เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานในหน้าที่บรรณารักษ์ระบบ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ คณาจารย์ระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ จำนวน 62 คน และผู้อำนวยการห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาจำนวน 73 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถาม และการวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนา ผลการวิจัยสรุปผลได้ดังนี้ 1) กลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มมีความเห็นสอดคล้องกันว่า ผู้ที่ควรทำหน้าที่บริหารจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศในห้องสมุดคือ บรรณารักษ์ระบบและหัวหน้าฝ่ายเทคโนโลยีของห้องสมุด 2) กลุ่มตัวอย่างที่เป็นคณาจารย์ระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์เห็นว่า ในการผลิตบรรณารักษ์ระบบ วิชาบังคับที่ควรจัดให้มีการเรียนการสอนในหลักสูตรบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ คือ รายวิชาเทคโนโลยีเพื่อการจัดการสารสนเทศ รายวิชาการจัดเก็บและค้นคืนสารสนเทศ รายวิชาการวิเคราะห์และออกแบบ

ระบบสารสนเทศสำหรับห้องสมุด รายวิชาการจัดการฐานข้อมูลในห้องสมุดและศูนย์สารสนเทศ และรายวิชาระบบห้องสมุดอัตโนมัติ วิชาเลือก คือ รายวิชาการให้คำปรึกษาทางสารสนเทศ และรายวิชาโปรแกรมคอมพิวเตอร์เกี่ยวกับอินเทอร์เน็ต 3) กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้อำนวยการห้องสมุดมหาวิทยาลัยของรัฐ ผู้อำนวยการห้องสมุดมหาวิทยาลัยเอกชน และผู้อำนวยการห้องสมุดวิทยาลัยเอกชน ที่ยังไม่มีบรรณารักษะระบบ เห็นว่า ห้องสมุดควรมีบรรณารักษะระบบ คิดเป็นร้อยละ 100 ร้อยละ 86.68 และร้อยละ 80.95 ตามลำดับ ทั้งนี้ผู้อำนวยการห้องสมุดมหาวิทยาลัยของรัฐ ผู้อำนวยการห้องสมุดมหาวิทยาลัยเอกชน และผู้อำนวยการห้องสมุดวิทยาลัยเอกชน มีความเห็นสอดคล้องกันว่า วิธีการสรรหาบรรณารักษะระบบ ควรใช้วิธีการพัฒนาบุคลากรภายในห้องสมุด สำหรับการพัฒนาบุคลากรให้สามารถดำรงตำแหน่งบรรณารักษะระบบควรใช้วิธีการฝึกอบรมระหว่างปฏิบัติงาน และวิธีการศึกษาต่อ

ทิพภา ปลีหะจินดา กุศลวัฒน์ คงประดิษฐ์ ศุภรางค์ อินทรารุณ และชิตาภา สุขพล่า (2549) ได้ศึกษาแนวโน้มความต้องการบัณฑิตในสาขาบรรณารักษะ โดยมียัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความต้องการและคุณสมบัติบัณฑิตสาขาบรรณารักษะ ที่หน่วยงานผลิตและเผยแพร่สื่อสิ่งพิมพ์คาดหวัง และเพื่อนำผลการวิจัยมาใช้ประโยชน์ในการจัดทำหลักสูตรและจัดการเรียนการสอนสาขาบรรณารักษะศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือแบบสอบถาม เก็บข้อมูลกับหน่วยงานผลิตและเผยแพร่สื่อสิ่งพิมพ์จำนวน 219 แห่ง และจัดประชุมกลุ่มเป้าหมายผู้ประกอบการอาชีพในวงการบรรณารักษะ จำนวน 60 คน ผลการวิจัยพบว่าสำนักพิมพ์ต้องการบรรณารักษะที่มีคุณสมบัติในวิชาชีพเกือบทุกด้านในระดับมาก โดยต้องการผู้มีการแสดงออกทางความคิดได้อย่างถูกต้องกับกาลเทศะเป็นลำดับแรก รองลงมาได้แก่ สามารถตรวจแก้ต้นฉบับได้ถูกต้อง ส่วนคุณสมบัติทั่วไป สำนักพิมพ์ต้องการบรรณารักษะที่มีจริยธรรม ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ ความอดทน และความประณีต ละเอียด รอบคอบ ในระดับมากที่สุด เมื่อเปรียบเทียบความต้องการด้านคุณสมบัติทั่วไปกับคุณสมบัติวิชาชีพ พบว่า สำนักพิมพ์เกือบทุกกลุ่มให้ความสำคัญกับคุณสมบัติทั่วไปสูงกว่าคุณสมบัติในวิชาชีพ สำหรับจำนวนบัณฑิตสาขาบรรณารักษะ ที่สำนักพิมพ์ต้องการรับเข้าทำงานนั้น สำนักพิมพ์จำนวน 50 แห่ง ระบุว่าภายในระยะเวลา 5 ปี ต้องการรับบัณฑิตจำนวน 561 คน และจากการประชุมกลุ่มเป้าหมายพบว่า อาชีพบรรณารักษะมีความสำคัญและจำเป็นต่อสังคมมาก เนื่องจากต้องมีส่วนบทบาทหน้าที่เกี่ยวข้องกับเรื่องการใช้ภาษาและการแปล ส่วนคุณลักษณะของผู้ที่จะเป็นบรรณารักษะที่ดีนั้นจะต้องรักการอ่าน รักการทำงานด้านหนังสือและมีจริยธรรม ในการพัฒนาหลักสูตรด้านบรรณารักษะ จึงต้องมุ่งฝึกคนเพื่อทำหน้าที่บรรณารักษะตรวจแก้ต้นฉบับ โดยมีวิชาด้านจริยธรรมของบรรณารักษะต้นฉบับเป็นวิชาหลัก เพราะบรรณารักษะต้นฉบับต้องมีความรับผิดชอบทั้งทางกฎหมาย สังคม และจริยธรรม โดยมีข้อเสนอแนะว่า ควรพัฒนาหลักสูตรพิเศษสำหรับผู้ที่ทำงานบรรณารักษะอยู่แล้ว แต่ไม่มีคุณวุฒิด้านบรรณารักษะด้วย

รัชนิวรรณ ขำประดิษฐ์ และอรพินธุ์ พูนนารถ (2549) ได้ทำการวิจัยการประเมินหลักสูตรบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ มียัตถุประสงค์เพื่อประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรในด้านวัตถุประสงค์ของหลักสูตร โครงสร้าง รายวิชาของหลักสูตร ปัจจัยสนับสนุน กิจกรรมการเรียนการสอนและการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ และเพื่อสำรวจความคิดเห็นของอาจารย์ นักศึกษา และบัณฑิตที่มีต่อหลักสูตรบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ ประชากร

ที่ศึกษาได้แก่ อาจารย์ในโปรแกรมบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์จำนวน 6 คน นักศึกษาชั้นปีที่ 4 โปรแกรมวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์จำนวน 30 คน และบัณฑิตของโปรแกรมวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ จำนวน 70 คน เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลได้แก่แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยส่งแบบสอบถามไป 106 ฉบับ ได้รับคืน 78 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 73.5 ผลการวิจัยในประเด็นที่สำคัญพบว่า ด้านหลักสูตรควรมีการปรับปรุงหลักสูตรให้ทันสมัยขึ้น โดยเฉพาะด้านสื่อและเทคโนโลยีสารสนเทศ ควรปรับปรุงหลักสูตรสม่ำเสมอ เพิ่มรายวิชาด้านคอมพิวเตอร์ให้มากขึ้น ควรเพิ่มจำนวนหน่วยกิตปฏิบัติ ปรับจำนวนหน่วยกิตแต่ละรายวิชาเป็น 3 หน่วยกิต ปรับปรุงเนื้อหารายวิชาบางรายวิชาไม่ให้ซ้ำซ้อนและให้มีความทันสมัย ทันกับยุคสมัย ตลอดจนปรับโครงสร้างหลักสูตร โดยให้มีจำนวนหน่วยกิตกลุ่มวิชาเนื้อหา มากกว่า 70 หน่วยกิต

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาความต้องการบัณฑิตบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ เพื่อพัฒนาหลักสูตรบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ โดยคณะผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย ตามลำดับดังนี้

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ ประชากรที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพดังนี้

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณคือ ผู้บริหารสถานประกอบการทั้งภาครัฐและเอกชน จำนวนทั้งสิ้น 36,542 แห่ง
2. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพคือ ผู้บริหารในสถานประกอบการทั้งภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการพิจารณาอัตราค่าจ้างคน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพดังนี้

1. กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้บริหารสถานประกอบการทั้งภาครัฐและเอกชน การสุ่มกลุ่มตัวอย่างโดยการสุ่มแบบเป็นกลุ่ม (Cluster sampling) โดยคัดเลือกสถานประกอบการที่จะเป็นตัวแทนของประชากร โดยเป็นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการใช้บัณฑิตด้านบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ และขนาดของกลุ่มตัวอย่างได้จากการใช้สูตร Yamane ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน รายละเอียดดังตารางที่ 3.1

ตารางที่ 3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณ

หน่วยงาน	ประชากร	กลุ่มตัวอย่าง
1. ห้องสมุดโรงเรียน	35,697	94
2. ห้องสมุดประชาชน/ห้องสมุดเฉลิมพระเกียรติ	244	70
3. ห้องสมุดมหาวิทยาลัย/วิทยาลัย	138	70
4. หอสมุดแห่งชาติ	13	26
5. ห้องสมุดเฉพาะ	176	70
6. บริษัทเอกชน/ห้างร้าน	274	70
รวม	36,542	400

หมายเหตุ หอสมุดแห่งชาติมี 13 แห่ง แต่เก็บแห่งละ 2 คน

2. กลุ่มตัวอย่างเชิงคุณภาพได้แก่ ผู้บริหารในสถานประกอบการทั้งภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการพิจารณาอัตราค่าจ้างคนอาทิ การศึกษานอกโรงเรียน กระทรวงแรงงาน สำนักงาน ก.พ. หอสมุดแห่งชาติ และวัฏจักรงาน โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงที่สามารถให้ข้อมูลในลักษณะ Key Informant ได้ จำนวนทั้งสิ้น 5 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. ลักษณะของเครื่องมือ

1.1 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาความต้องการบัณฑิตบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์เพื่อพัฒนาหลักสูตรบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ที่เป็นแบบสอบถามประกอบด้วย แบบตรวจรายการ (Check List) เติมคำลงในช่องว่าง แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) และแบบปลายเปิด (The Opened Form) จำนวน 3 ตอนมีรายละเอียดดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบตรวจรายการ และแบบเติมคำลงในช่องว่าง คือ ประเภทของหน่วยงาน สถานภาพในหน่วยงาน และหน่วยงานมีผู้ปฏิบัติงานที่มีวุฒิการศึกษาทางด้านบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์

ตอนที่ 2 ความต้องการบัณฑิตทางด้านบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบตรวจรายการ และแบบเติมคำลงในช่องว่าง คือ ความต้องการบัณฑิตที่มีวุฒิการศึกษาทางด้านบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์เข้าทำงาน ความคิดเห็นเกี่ยวกับชื่อสาขาวิชา “บรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์” และคุณลักษณะบัณฑิตเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน

ตอนที่ 3 คุณลักษณะในวิชาชีพและคุณสมบัติเฉพาะของบัณฑิตทางด้าน
บรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ที่ต้องการลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบประมาณค่า 5
ระดับ คือ ระดับความต้องการอยู่ในระดับ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด ส่วนข้อเสนอแนะ
เพิ่มเติม เป็นแบบปลายเปิด

1.2 ลักษณะของเครื่องมือเป็นแบบสัมภาษณ์เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับ ความ
ต้องการของผู้ประกอบการในสาขามรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ คุณลักษณะเฉพาะของ
บัณฑิตในสาขามรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ ลักษณะตำแหน่งงานและความรับผิดชอบที่
ต้องการในอันดับต้นๆ เช่น การจัดเก็บและการค้นคืน นักเอกสารนิเทศ บรรณารักษกร เป็นต้น

2. การสร้างเครื่องมือและการหาประสิทธิภาพของเครื่องมือ

2.1 เครื่องมือที่เป็นแบบสอบถามความต้องการบัณฑิตมรรณารักษศาสตร์และ
สารนิเทศศาสตร์

1) ศึกษาข้อมูลเบื้องต้นโดยศึกษาหลักการ ทฤษฎี และเอกสารที่เกี่ยวข้อง เพื่อ
เป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือ

2) สร้างเครื่องมือ โดยการศึกษาหลักการสร้างแบบสอบถามและแบบตรวจ
รายการ โดยกำหนดประเด็นและขอบเขตคำถามด้วยการจัดหมวดหมู่ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์
ของการวิจัย แล้วนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง ความเหมาะสม
ของภาษา และครอบคลุมเนื้อหาโดยประเมินความสอดคล้องของข้อคำถามกับจุดมุ่งหมาย หรือ IOC
(Item Objective Congruence) โดย

- +1 หมายถึง แน่ใจว่าข้อคำถามมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์
- 0 หมายถึง ไม่แน่ใจว่าข้อคำถามมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์
- 1 หมายถึง แน่ใจว่าข้อคำถามไม่มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์

การคำนวณค่า IOC ใช้สูตร

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

- เมื่อ IOC หมายถึง ค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์
- $\sum R$ หมายถึง ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ
- N หมายถึง จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

โดยค่า IOC ที่เหมาะสมของข้อคำถามต้องมากกว่า .50 ข้อคำถามที่ไม่ผ่านเกณฑ์ได้
ทำการตัดทิ้ง และทำการปรับปรุงข้อคำถามตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

3) เมื่อปรับปรุงแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญแล้วนำไปทดลอง
ใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่มีคุณลักษณะเดียวกันกับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย โดยในการทดลองใช้ (Try

Out) ผู้วิจัยได้นำไปทดลองใช้กับผู้บริหารสถานประกอบการที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง เสร็จแล้วนำมาหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้วิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.973

4) ปรับปรุงเครื่องมือจากผลการทดลองแล้วนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2.2 เครื่องมือที่เป็นแบบสัมภาษณ์ความต้องการบัณฑิตบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์

1) สร้างเครื่องมือ โดยการศึกษาหลักการสร้างแบบสอบถาม แล้วกำหนดประเด็นและขอบเขตคำถามด้วยการจัดเก็บหมวดหมู่ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ตามกรอบแนวคิดเกี่ยวกับความต้องการบัณฑิตบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ และการพัฒนาหลักสูตรบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์

2) นำแบบสอบถามที่ได้ เสนอให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่านตรวจสอบ เพื่อตรวจสอบด้านความเที่ยงตรง (Validity) คือ ความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content) ความเหมาะสมในด้านภาษา (Wording)

3) ปรับปรุงแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

4) ปรับปรุงเครื่องมือจากผลการทดลองแล้วนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ทำหนังสือขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามและการสัมภาษณ์
2. แจกแบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่างด้วยตนเอง และนัดหมายการสัมภาษณ์ด้วยตนเอง
3. เก็บรวบรวมแบบสอบถามแล้วคัดเลือกแบบสอบถามที่สมบูรณ์ ส่วนการสัมภาษณ์บันทึกเสียงขณะสัมภาษณ์
4. นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ผลและแปลผล

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ข้อมูลสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่และคำนวณหาค่าร้อยละของผู้ตอบ
2. ข้อมูลคุณลักษณะในวิชาชีพและคุณสมบัติเฉพาะของบัณฑิตทางด้านบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ที่ต้องการวิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ยเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วอภิปรายผลในรูปความเรียงประกอบตาราง

ลักษณะของแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า มีรายละเอียดดังนี้

5 หมายถึง ความต้องการอยู่ในระดับมากที่สุด

4 หมายถึง ความต้องการอยู่ในระดับมาก

3 หมายถึง ความต้องการอยู่ในระดับปานกลาง

2 หมายถึง ความต้องการอยู่ในระดับน้อย

1 หมายถึง ความต้องการอยู่ในระดับน้อยที่สุด

สำหรับเกณฑ์การตัดสินผลการวิเคราะห์ข้อมูล พิจารณาจากค่าเฉลี่ยเลขคณิตตาม
เกณฑ์จุดกลาง (Midpoint) ของช่วงระดับคะแนน (Class interval) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51-5.00 หมายความว่า ระดับความต้องการอยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51-4.50 หมายความว่า ระดับความต้องการอยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51-3.50 หมายความว่า ระดับความต้องการอยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51-2.50 หมายความว่า ระดับความต้องการอยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00-1.50 หมายความว่า ระดับความต้องการอยู่ในระดับน้อยที่สุด

3. ข้อมูลที่เป็นคำถามแบบปลายเปิดเก็บรวบรวมเป็นความต้องการและข้อเสนอแนะ

4. ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีวิเคราะห์เนื้อหา (content Analysis)

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการศึกษาความต้องการบัณฑิตสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ คณะผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัยในรูปของตารางและความเรียงประกอบตาราง ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลเชิงปริมาณ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ความต้องการบัณฑิตทางด้านบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์

ตอนที่ 3 คุณลักษณะในวิชาชีพและคุณสมบัติเฉพาะของบัณฑิตทางด้าน

บรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ที่ต้องการ

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ตอนที่ 4 ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการศึกษาข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับความต้องการบัณฑิตสาขาวิชา บรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ มีรายละเอียดดังแสดงไว้ในตารางที่ 2

ตารางที่ 4.1 จำนวนและร้อยละข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน (n=400)	ร้อยละ	ลำดับที่
1. ประเภทของหน่วยงาน			
1.1 ห้องสมุดโรงเรียน	84	21.3	1
1.2 ห้องสมุดประชาชน/ห้องสมุดเฉลิมพระเกียรติ	70	17.5	2
1.3 ห้องสมุดมหาวิทยาลัย/วิทยาลัย	70	17.5	2
1.4 หอสมุดแห่งชาติ	26	6.5	4
1.5 ห้องสมุดเฉพาะ			
1.5.1 ภาครัฐ	35	8.8	3
1.5.2 ภาคเอกชน	35	8.8	3
1.6 บริษัทเอกชน/ห้างร้าน	70	17.5	2
1.7 อื่นๆ เช่น สำนักงานกฎหมาย สถาบันโรคผิวหนัง	9	2.1	5
2. สถานภาพในหน่วยงาน			
2.1 ผู้บริหาร	58	14.5	2
2.2 ปฏิบัติงาน/พนักงาน	329	82.3	1

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน (n=400)	ร้อยละ	ลำดับที่
2.3 อื่นๆ เช่น หมอ นิติกร พยาบาล	10	2.5	3
3. ตำแหน่งงาน			
3.1 ครู	36	9.0	3
3.2 ครูบรรณารักษ์	18	4.5	6
3.3 เจ้าพนักงานในพระองค์	4	1.0	12
3.4 เจ้าหน้าที่	62	15.5	2
3.5 เจ้าหน้าที่งานบริการ	6	1.5	10
3.6 เจ้าหน้าที่ฝ่ายพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศ	3	0.8	13
3.7 เจ้าหน้าที่ฝ่ายวิชาการ	8	2.0	9
3.8 เจ้าหน้าที่ห้องสมุด	20	5.0	5
3.9 นักวิชาการ	2	0.5	14
3.10 นักสารสนเทศ	14	3.5	7
3.11 นิติกร	2	0.5	14
3.12 บรรณารักษ์	75	18.8	1
3.13 บรรณารักษ์ระดับ 4-8	4	1.0	12
3.14 ผู้จัดการ	5	1.3	11
3.15 ผู้ช่วยผู้จัดการ	1	0.3	15
3.16 ผู้บริหาร	11	2.8	8
3.17 พนักงาน	33	8.3	4
3.18 พนักงานชำนาญการ	5	1.3	11
3.19 พยาบาล	2	0.5	14
3.20 แพทย์	3	0.8	13
3.21 หัวหน้าห้องสมุด, ศูนย์ข้อมูล, ศูนย์สารสนเทศ	14	3.5	7
3.21 อาจารย์	3	0.8	13
4. หน่วยงานมีผู้ปฏิบัติงานที่มีวุฒิการศึกษาทางด้าน บรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์			
4.1 มี	211	52.8	1
4.2 ไม่มี	167	41.8	2
5. ผู้ปฏิบัติงานที่มีวุฒิการศึกษาทางด้านบรรณารักษศาสตร์ และสารนิเทศศาสตร์			
5.1 จำนวน 1 คน	64	16.0	2
5.2 จำนวน 2 คน	72	18.0	1

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน (n=400)	ร้อยละ	ลำดับที่
5.3 จำนวน 3 คน	23	5.8	3
5.4 จำนวน 4 คน	12	3.0	5
5.5 จำนวน 5 คน	18	4.5	4
5.6 จำนวน 6 คน	2	.5	6

จากตารางที่ 4.1 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด จำนวน 400 คน ส่วนใหญ่อยู่ในห้องสมุดโรงเรียนจำนวน 84 คน คิดเป็นร้อยละ 21.3 รองลงมาคือ ห้องสมุดประชาชน/ห้องสมุดเฉลิมพระเกียรติ ห้องสมุดมหาวิทยาลัย/วิทยาลัย และบริษัทเอกชน/ห้างร้าน จำนวน 70 คน คิดเป็นร้อยละ 17.5 ห้องสมุดเฉพาะ แบ่งเป็น ภาครัฐและภาคเอกชน จำนวน 35 คน คิดเป็นร้อยละ 8.8 หอสมุดแห่งชาติ จำนวน 26 คน คิดเป็นร้อยละ 6.5 อันดับสุดท้ายคือหน่วยงานอื่นๆ เช่น สำนักงานกฎหมาย สถาบันโรคผิวหนัง จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 2.1

สถานภาพในหน่วยงาน ส่วนใหญ่เป็นผู้ปฏิบัติงาน/พนักงาน จำนวน 329 คน คิดเป็นร้อยละ 82.3 รองลงมาคือ ผู้บริหาร จำนวน 58 คน คิดเป็นร้อยละ 14.5 รองลงมาคือ อันดับสุดท้ายคือสถานภาพอื่นๆ เช่น หมอ นิติกร พยาบาล จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 2.5

ตำแหน่งงาน ส่วนใหญ่เป็น บรรณารักษ์ จำนวน 75 คน คิดเป็นร้อยละ 18.8 รองลงมาคือ เจ้าหน้าที่ จำนวน 62 คน คิดเป็นร้อยละ 15.5 ครู จำนวน 36 คน คิดเป็นร้อยละ 9.0 พนักงาน จำนวน 33 คน คิดเป็นร้อยละ 8.3 เจ้าหน้าที่ห้องสมุด จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 5.0 ครูบรรณารักษ์ จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 4.5 หัวหน้าห้องสมุด, ศูนย์ข้อมูล, ศูนย์สารสนเทศ และนักสารสนเทศ จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 3.5 ผู้บริหาร จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 2.8 เจ้าหน้าที่ฝ่ายวิชาการ จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 2.0 เจ้าหน้าที่งานบริการ จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 1.5 ผู้จัดการและ พนักงานชำนาญการ จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 1.3 เจ้าพนักงานในพระองค์ และบรรณารักษ์ระดับ 4-8 จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 1.0 เจ้าหน้าที่ฝ่ายพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศ แพทย์และอาจารย์ จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 0.8 นักวิชาการ นิติกร และพยาบาล จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 0.5 อันดับสุดท้าย คือ ผู้ช่วยผู้จัดการ จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.3

หน่วยงานส่วนใหญ่มีผู้ปฏิบัติงานที่มีวุฒิการศึกษาทางด้านบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ จำนวน 211 คน คิดเป็นร้อยละ 52.8 และไม่มีวุฒิ จำนวน 167 คน คิดเป็นร้อยละ 41.8

ผู้ปฏิบัติงานที่มีวุฒิการศึกษาทางด้านบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ในหน่วยงานส่วนใหญ่มีหน่วยงานละ 2 คน จำนวน 72 คน คิดเป็นร้อยละ 18.0 รองลงมา มี 1 คน จำนวน 64 คน คิดเป็นร้อยละ 16.0 มี 3 คน จำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 5.8 มี 5 คน จำนวน 18 คน คิดเป็น

ร้อยละ 4.5 มี 4 คน จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 3.0 อันดับสุดท้าย มี 6 คน จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 0.5

ตอนที่ 2 ความต้องการบัณฑิตทางด้านบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์

ตารางที่ 4.2 จำนวนและร้อยละความต้องการบัณฑิตที่มีวุฒิการศึกษาทางด้านบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์เข้าทำงานในหน่วยงาน

ข้อ	ความต้องการบัณฑิตที่มีวุฒิการศึกษาทางด้านบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์เข้าทำงานในหน่วยงาน	จำนวน (n=400)	ร้อยละ	ลำดับที่
1	ต้องการ	248	62.0	1
2	ไม่ต้องการ	152	38.0	2

จากตารางที่ 3 พบว่า หน่วยงานส่วนใหญ่มีความต้องการบัณฑิตที่มีวุฒิการศึกษาทางด้านบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์เข้าทำงานในหน่วยงานจำนวน 248 คน คิดเป็นร้อยละ 62.0 และไม่ต้องการจำนวน 152 คน คิดเป็นร้อยละ 38.0

ตารางที่ 4.3 จำนวนและร้อยละความต้องการผู้ที่มีวุฒิการศึกษาทางด้านบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์

ข้อ	ความต้องการผู้ที่มีวุฒิการศึกษาทางด้านบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์	จำนวน (n=248)	ร้อยละ	ลำดับที่
1	ต้องการ 1 คน	71	17.8	1
2	ต้องการ 2 คน	67	16.8	2
3	ต้องการ 3 คน	29	7.3	3
4	ต้องการ 4 คน	9	2.3	5
5	ต้องการ 5 คน	12	3.0	4
6	ต้องการ 6 คน	1	.3	6

จากตารางที่ 4.3 พบว่า หน่วยงานมีความต้องการผู้ที่มีวุฒิการศึกษาทางด้านบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ หน่วยงานละ 1 คนเป็นส่วนใหญ่จำนวน 71 คน คิดเป็นร้อยละ 17.8 รองลงมาคือ มีความต้องการ 2 คน จำนวน 67 คน คิดเป็นร้อยละ 16.8 มีความต้องการ 3 คน จำนวน 29 คน คิดเป็นร้อยละ 7.3 ต้องการ 5 คน จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 3.0 ต้องการ 4 คน จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 3.0 อันดับสุดท้ายคือ ต้องการ 6 คน จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.3

ตารางที่ 4.4 จำนวนและร้อยละความเหมาะสมของชื่อหลักสูตร

ข้อ	ความเหมาะสมของชื่อหลักสูตร	จำนวน (n=400)	ร้อยละ	ลำดับที่
1	เหมาะสม	367	91.8	1
2	ไม่เหมาะสม	33	8.2	2

จากตารางที่ 4.4 พบว่า ส่วนใหญ่เห็นว่าชื่อหลักสูตร มีความเหมาะสม จำนวน 367 คน คิดเป็นร้อยละ 91.8 และไม่เหมาะสม จำนวน 33 คน คิดเป็นร้อยละ 8.3

ตารางที่ 4.5 จำนวนและร้อยละชื่อหลักสูตรที่ต้องการเพิ่มเติม

ข้อ	ชื่อหลักสูตรที่ต้องการเพิ่มเติม	จำนวน (n=29)	ร้อยละ	ลำดับที่
1	การจัดการสารสนเทศ	7	1.8	2
2	เทคโนโลยีสารสนเทศ	2	.5	4
3	บรรณารักษศาสตร์	4	1.0	3
4	สารสนเทศศาสตร์	7	1.8	2
5	สารสนเทศศึกษา	9	2.3	1

จากตารางที่ 4.5 พบว่า ชื่อหลักสูตรที่ต้องการเพิ่มเติม คือ สารสนเทศศึกษา จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 2.3 รองลงมาคือ การจัดการสารสนเทศและสารสนเทศศาสตร์ จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 1.8 บรรณารักษศาสตร์ จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 1.0 อันดับสุดท้ายคือ เทคโนโลยีสารสนเทศ จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 0.5

ตารางที่ 4.6 จำนวนและร้อยละการพัฒนาคูณลักษณะบัณฑิตบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์เพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน

ข้อ	การพัฒนาคูณลักษณะบัณฑิต บรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ เพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน	จำนวน (n=400)	ร้อยละ	ลำดับที่
1	ความรู้ภาษาอังกฤษ	233	58.3	1
2	ภาษาเพื่อนบ้าน	94	23.5	6
3	ความรู้พื้นฐานด้านการเงิน เศรษฐกิจ ธุรกิจ และ การเป็นผู้ประกอบการ	170	42.5	3
4	ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม	163	40.8	4

ข้อ	การพัฒนาคุณลักษณะบัณฑิต บรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ เพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน	จำนวน (n=400)	ร้อยละ	ลำดับที่
5	ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี	203	50.8	2
6	ทักษะชีวิตและการทำงาน	129	32.3	5
7	อื่นๆ เช่น เข้าใจนวัตกรรมใหม่ๆ และเป็นบุคคลที่มีความรู้ด้านภาษาอื่นๆ หลายภาษา	1	0.3	7

จากตารางที่ 4.6 พบว่า การพัฒนาคุณลักษณะบัณฑิตบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์เพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ที่ต้องการส่วนใหญ่ คือ ความรู้ภาษาอังกฤษ จำนวน 233 คน คิดเป็นร้อยละ 58.3 รองลงมาคือ ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี จำนวน 203 คน คิดเป็นร้อยละ 50.8 ความรู้พื้นฐานด้านการเงิน เศรษฐกิจ ธุรกิจ และการเป็นผู้ประกอบการ จำนวน 170 คน คิดเป็นร้อยละ 42.5 ทักษะชีวิตและการทำงาน จำนวน 129 คน คิดเป็นร้อยละ 32.3 ภาษาเพื่อนบ้าน จำนวน 94 คน คิดเป็นร้อยละ 23.5 อันดับสุดท้ายคือ ทักษะอื่นๆ เช่น เข้าใจนวัตกรรมใหม่ๆ และเป็นบุคคลที่มีความรู้ด้านภาษาอื่นๆ หลายภาษาจำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.3

ตอนที่ 3 คุณลักษณะในวิชาชีพและคุณสมบัติเฉพาะของบัณฑิตทางด้านบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ที่ต้องการ

3.1 คุณลักษณะในวิชาชีพ

ระดับความต้องการของคุณลักษณะในวิชาชีพของบัณฑิตทางด้านบรรณารักษศาสตร์ และสารสนเทศศาสตร์ จำแนกตามรายด้านและรายข้อ ดังแสดงในตารางที่ 4.7 - 4.12

ตารางที่ 4.7 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความต้องการคุณลักษณะในวิชาชีพโดยรวม

ข้อ	คุณลักษณะในวิชาชีพ	$\bar{X}$	SD	ระดับความต้องการ	ลำดับที่
1	ด้านงานบริหาร	3.67	0.64	มาก	4
2	ด้านงานเทคนิค	3.67	0.69	มาก	4
3	ด้านงานบริการ	3.79	0.67	มาก	1
4	ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการจัดการ	3.72	0.62	มาก	2
5	นวัตกรรมทางบรรณารักษศาสตร์ฯ	3.65	0.93	มาก	5
6	ด้านภาษา	3.70	0.58	มาก	3
รวม		3.70	0.55	มาก	

จากตารางที่ 4.7 พบว่า ความต้องการคุณลักษณะในวิชาชีพโดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.70$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีการใช้อยู่ในระดับมากทุกข้อ เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านงานบริการ ($\bar{X}=3.79$) รองลงมาคือ ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการจัดการ ($\bar{X}=3.72$) ด้านภาษา ($\bar{X}=3.70$) ด้านงานบริหารและด้านงานเทคนิค ($\bar{X}=3.67$) อันดับสุดท้าย คือ นวัตกรรมทางบรรณารักษศาสตร์ฯ ($\bar{X}=3.65$)

ตารางที่ 4.8 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความต้องการคุณลักษณะในวิชาชีพด้านงานบริหาร

ข้อ	ด้านงานบริหาร	$\bar{X}$	SD	ระดับความต้องการ	ลำดับที่
1	ความสามารถในการวางแผนการบริหารงานทั่วไป	3.58	0.83	มาก	7
2	ความสามารถในการจัดการองค์กร	3.58	0.84	มาก	7
3	ความสามารถในการบริหารงานบุคคล	3.63	0.78	มาก	6
4	ความสามารถในการควบคุมงาน	3.70	0.79	มาก	4
5	ความรู้และความสามารถในการปฏิบัติงานสารบรรณ	3.76	0.97	มาก	2
6	ความสามารถในการจัดการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ภารกิจขององค์กรให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทราบอย่างทั่วถึง	3.77	0.88	มาก	1
7	ความรู้ความเข้าใจในด้านการบริหารงบประมาณ	3.68	0.82	มาก	5
8	ความรู้ความสามารถในการติดตามงานและการประเมินผล	3.71	0.85	มาก	3
รวม		3.67	0.64	มาก	

จากตารางที่ 4.8 พบว่า ความต้องการคุณลักษณะในวิชาชีพด้านงานบริหารโดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.67$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีการใช้อยู่ในระดับมากทุกข้อ เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ความสามารถในการจัดการเผยแพร่และ ประชาสัมพันธ์ภารกิจขององค์กรให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทราบอย่างทั่วถึง ($\bar{X}=3.77$) ความรู้และความสามารถในการปฏิบัติงานสารบรรณ ($\bar{X}=3.76$) ความรู้ความสามารถในการติดตามงานและการประเมินผล ($\bar{X}=3.71$) ความสามารถในการควบคุมงาน ($\bar{X}=3.70$) ความรู้ความเข้าใจในด้านการบริหารงบประมาณ ($\bar{X}=3.68$) ความสามารถในการบริหารงานบุคคล ($\bar{X}=3.63$) อันดับสุดท้าย คือ ความสามารถในการวางแผนการบริหารงานทั่วไปและความสามารถในการจัดการองค์กร ($\bar{X}=3.58$)

ตารางที่ 4.9 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความต้องการคุณลักษณะในวิชาชีพด้านงานเทคนิค

ข้อ	ด้านงานเทคนิค	$\bar{X}$	SD	ระดับความต้องการ	ลำดับที่
1	ความสามารถในการคัดเลือกและประเมินค่าทรัพยากรสารสนเทศ	3.59	0.81	มาก	7
2	ความสามารถในการจัดหาและผลิตทรัพยากรสารสนเทศ	3.67	0.83	มาก	5
3	ความสามารถในการวิเคราะห์และทำรายการทรัพยากรสารสนเทศ	3.62	0.88	มาก	6
4	ความสามารถในการรวบรวมและจัดทำบรรณานุกรม	3.72	0.89	มาก	2
5	ความสามารถในการจัดทำบรรณนิวารสารและกฤตภาค	3.69	0.86	มาก	4
6	ความสามารถในการสร้างฐานข้อมูลจัดเก็บและค้นคืนสารสนเทศ	3.74	0.88	มาก	1
7	ความสามารถในการบำรุงรักษาทรัพยากรสารสนเทศ	3.71	0.82	มาก	3
รวม		3.67	0.69	มาก	

จากตารางที่ 4.9 พบว่า ความต้องการคุณลักษณะในวิชาชีพด้านงานเทคนิคโดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.67$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีการใช้อยู่ในระดับมากทุกข้อ เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ความสามารถในการสร้างฐานข้อมูล จัดเก็บและค้นคืนสารสนเทศ ($\bar{X}=3.74$) รองลงมาคือ ความสามารถในการรวบรวมและจัดทำบรรณานุกรม ($\bar{X}=3.72$) ความสามารถในการบำรุงรักษาทรัพยากรสารสนเทศ ($\bar{X}=3.71$) ความสามารถในการจัดทำบรรณนิวารสารและกฤตภาค ($\bar{X}=3.69$) ความสามารถในการจัดหาและผลิตทรัพยากรสารสนเทศ ($\bar{X}=3.67$) และความสามารถในการวิเคราะห์และทำรายการทรัพยากรสารสนเทศ ($\bar{X}=3.62$) อันดับสุดท้าย คือ ความสามารถในการคัดเลือกและประเมินค่าทรัพยากรสารสนเทศ ($\bar{X}=3.59$)

ตารางที่ 4.10 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความต้องการคุณลักษณะในวิชาชีพ
ด้านงานบริการ

ข้อ	ด้านงานบริการ	$\bar{X}$	SD	ระดับความ ต้องการ	ลำดับที่
1	ความสามารถในการให้บริการสารสนเทศ	3.76	0.86	มาก	4
2	ความสามารถในการจัดบริการข่าวสารที่ ทันสมัย	3.84	0.87	มาก	3
3	ความสามารถในการบริการฐานข้อมูลและสื่อ ออนไลน์	3.92	0.85	มาก	1
4	ความสามารถในการให้บริการสืบค้น สารสนเทศ	3.89	0.85	มาก	2
5	ความสามารถในการจัดกิจกรรมส่งเสริม การอ่าน	3.76	0.85	มาก	4
6	ความสามารถในการจัดการบริการ สารสนเทศธุรกิจและการตลาด	3.68	0.83	มาก	6
7	ความสามารถในการจัดบริการสารสนเทศใน เชิงรุก	3.71	0.80	มาก	5
รวม		3.79	0.67	มาก	

จากตารางที่ 4.10 พบว่า ความต้องการคุณลักษณะในวิชาชีพด้านงานบริการโดยรวม อยู่ใน
ระดับมาก ($\bar{X}=3.79$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีการใช้อยู่ในระดับมากทุกข้อ
เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ความสามารถในการบริการฐานข้อมูลและสื่อออนไลน์
($\bar{X}=3.92$) รองลงมาคือ ความสามารถในการให้บริการสืบค้นสารสนเทศ ($\bar{X}=3.89$) ความสามารถ
ในการจัดบริการข่าวสารที่ทันสมัย ($\bar{X}=3.84$) ความสามารถในการให้บริการสารสนเทศและ
ความสามารถในการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน ($\bar{X}=3.76$) และความสามารถในการจัดบริการ
สารสนเทศในเชิงรุก ($\bar{X}=3.71$) อันดับสุดท้าย คือ ความสามารถในการจัดการบริการสารสนเทศ
ธุรกิจและการตลาด ($\bar{X}=3.68$)

ตารางที่ 4.11 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความต้องการคุณลักษณะในวิชาชีพด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการจัดการนวัตกรรมทางบรรณารักษศาสตร์ฯ

ข้อ	ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการจัดการ นวัตกรรมทางบรรณารักษศาสตร์ฯ	$\bar{X}$	SD	ระดับความ ต้องการ	ลำดับที่
1	ความสามารถด้านการใช้เทคโนโลยีสำนักงาน อัตโนมัติ	3.53	0.82	มาก	8
2	ความสามารถในการใช้และการจัดการเทคโนโลยี เว็บ	3.67	0.81	มาก	7
3	ความสามารถในการใช้และจัดการเทคโนโลยี เครือข่าย	3.73	0.86	มาก	5
4	ความสามารถในการใช้และจัดการระบบ ฐานข้อมูล	3.78	0.79	มาก	2
5	ความสามารถในการประยุกต์ใช้มัลติมีเดีย	3.80	0.82	มาก	1
6	ความสามารถในการจัดการความรู้	3.78	0.78	มาก	2
7	ความสามารถในการวิเคราะห์และออกแบบระบบ สารสนเทศ	3.77	0.81	มาก	3
8	ทักษะด้านการวิจัย	3.70	0.82	มาก	6
9	ความสามารถในการสร้างสรรค์ผลงาน/นวัตกรรม ใหม่ๆ	3.74	0.90	มาก	4
รวม		3.72	0.62	มาก	

จากตารางที่ 4.11 พบว่า ความต้องการคุณลักษณะในวิชาชีพด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการจัดการนวัตกรรมทางบรรณารักษศาสตร์ฯ โดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.72$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีการใช้อยู่ในระดับมากทุกข้อ เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ความสามารถในการประยุกต์ใช้มัลติมีเดีย ($\bar{X}=3.80$) รองลงมาคือ ความสามารถในการใช้และจัดการระบบฐานข้อมูลและความสามารถในการจัดการความรู้ ($\bar{X}=3.78$) ความสามารถในการวิเคราะห์และออกแบบระบบสารสนเทศ ($\bar{X}=3.77$) ความสามารถในการสร้างสรรค์ผลงาน/นวัตกรรมใหม่ๆ ($\bar{X}=3.74$) ความสามารถในการใช้และจัดการเทคโนโลยีเครือข่าย ($\bar{X}=3.73$) ทักษะด้านการวิจัย ($\bar{X}=3.70$)และความสามารถในการใช้และการจัดการเทคโนโลยีเว็บ ($\bar{X}=3.67$) อันดับสุดท้าย คือ ความสามารถด้านการใช้เทคโนโลยีสำนักงานอัตโนมัติ ($\bar{X}=3.53$)

ตารางที่ 4.12 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความต้องการคุณลักษณะในวิชาชีพด้านภาษา

ข้อ	ด้านภาษา	$\bar{X}$	SD	ระดับความต้องการ	ลำดับที่
1	มีทักษะในการสื่อสาร	3.72	1.02	มาก	1
2	มีทักษะในการเขียนบทความ เอกสาร ตำรา	3.60	1.00	มาก	3
3	มีทักษะในการนำเสนองาน	3.64	1.00	มาก	2
รวม		3.65	0.93	มาก	

จากตารางที่ 4.12 พบว่า ความต้องการคุณลักษณะในวิชาชีพด้านภาษาโดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.65$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีการใช้อยู่ในระดับมากทุกข้อ เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ มีทักษะในการสื่อสาร ($\bar{X} = 3.72$) รองลงมาคือ มีทักษะในการนำเสนองาน ($\bar{X} = 3.64$) อันดับสุดท้าย คือ มีทักษะในการเขียนบทความ เอกสาร ตำรา ($\bar{X} = 3.60$)

3.2 คุณสมบัติเฉพาะของบัณฑิต

ระดับความต้องการของคุณสมบัติเฉพาะของบัณฑิตทางด้านบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ จำแนกตามรายข้อ ดังแสดงในตารางที่ 4.13

ตารางที่ 4.13 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความต้องการคุณสมบัติเฉพาะของบัณฑิต

ข้อ	คุณสมบัติเฉพาะของบัณฑิต	$\bar{X}$	SD	ระดับความต้องการ	ลำดับที่
1	สามารถทำประชาติ เช่น ทำโพลเพื่อสำรวจความต้องการของผู้ใช้บริการได้	3.50	.89	ปานกลาง	11
2	สามารถจัดการด้านการตลาดเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย ที่ต้องการได้	3.61	.83	มาก	9
3	สามารถคาดการณ์/ทำนาย/วิเคราะห์เศรษฐกิจ	3.55	.82	มาก	10
4	ความสามารถด้านธุรกิจ การเพิ่มผลผลิตมูลค่าเพิ่มสินค้าและบริการ	3.63	.83	มาก	8
5	ความสามารถในการจัดกิจกรรม เช่น จัดนิทรรศการ ตลาดนัดวิชาการ	3.69	.78	มาก	6
6	เป็นนักประชาสัมพันธ์	3.75	.81	มาก	3
7	สามารถบริหารโครงการได้	3.72	.79	มาก	5
8	มีทักษะทางด้านสังคมและการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม	3.67	1.02	มาก	7
9	มีทักษะการคิดวิพากษ์และการแก้ปัญหา	3.71	.83	มาก	6

ข้อ	คุณสมบัติเฉพาะของบัณฑิต	$\bar{X}$	SD	ระดับความต้องการ	ลำดับที่
10	มีความยืดหยุ่นและความสามารถในการปรับตัว	3.73	.80	มาก	4
11	มีความคิดริเริ่มและการขึ้นำตนเอง	3.75	.80	มาก	3
12	มีภาวะผู้นำและความรับผิดชอบ	3.95	.81	มาก	2
13	มีคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณในวิชาชีพ	3.96	.84	มาก	1
รวม		3.70	0.58	มาก	

จากตารางที่ 4.13 พบว่า ความต้องการความต้องการคุณสมบัติเฉพาะของบัณฑิตโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.70$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีการใช้อยู่ในระดับมากทุกข้อ เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ มีคุณธรรม จริยธรรมและจรรยาบรรณในวิชาชีพ ($\bar{X} = 3.96$) รองลงมาคือ มีภาวะผู้นำและความรับผิดชอบ ($\bar{X} = 3.95$) เป็นนักประชาสัมพันธ์และมีความคิดริเริ่มและการขึ้นำตนเอง ($\bar{X} = 3.75$) มีความยืดหยุ่นและความสามารถในการปรับตัว ($\bar{X} = 3.73$) สามารถบริหารโครงการได้ ($\bar{X} = 3.72$) มีทักษะการคิดวิพากษ์และการแก้ปัญหา ($\bar{X} = 3.71$) ความสามารถในการจัดกิจกรรม เช่น จัดนิทรรศการ ตลาดนัดวิชาการ ($\bar{X} = 3.69$) มีทักษะทางด้านสังคมและการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม ($\bar{X} = 3.67$) ความสามารถด้านธุรกิจ การเพิ่มผลผลิต มูลค่าเพิ่มสินค้าและบริการ ($\bar{X} = 3.63$) สามารถจัดการด้านการตลาดเข้าถึง กลุ่มเป้าหมายที่ต้องการได้ ($\bar{X} = 3.61$) และ สามารถคาดการณ์/ทำนาย/วิเคราะห์เศรษฐกิจ ($\bar{X} = 3.55$) อันดับสุดท้าย คือ สามารถทำประชาคมได้ เช่น ทำโพลเพื่อสำรวจความต้องการของผู้ใช้บริการได้ ($\bar{X} = 3.50$)

ตอนที่ 4 ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการ

4.1 การสัมภาษณ์สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

4.1.1 ความต้องการตลาดแรงงานของบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาด้าน

บรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ โดย กศน. มีบทบาทในการจัดการศึกษานอกระบบ การจัดการตามอัธยาศัย ซึ่งมีห้องสมุด เมื่อก่อนนี้ห้องสมุดเป็นส่วนหนึ่งที่เรากำลังพัฒนา ก็จะเป็นห้องสมุดประชาชนประจำอำเภอ หรือห้องสมุดประชาชนจังหวัด แล้วก็มีห้องสมุดพิเศษก็คือ ห้องสมุดเฉลิมราชกุมารีฯ สำหรับห้องสมุดขณะนี้ มันเป็นนโยบายของรัฐบาลที่จะให้มีการถ่ายโอนห้องสมุดไปให้กับองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น ซึ่งเริ่มมาตั้งแต่การถ่ายโอนระยะที่ 1 ระยะที่ 2 เราก็กังไม่ได้ทำการถ่ายโอนจริงๆ มันก็เป็นปัญหาต่อเนื่องมา และเมื่อเข้าสู่แผนระยะที่ 3 ขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่น นโยบายของคณะกรรมการกระจายอำนาจ ให้กับท้องถิ่น ก็ยังมีนโยบายเดิมคือให้ถ่ายโอนห้องสมุดที่ไม่ใช่ห้องสมุดเฉลิมราชกุมารีฯ ไปให้กับท้องถิ่น ส่วนวิธีการที่จะดำเนินการอาจใช้วิธีการสอบถามไปที่ท้องถิ่นว่ามีความพร้อมที่จะรับโอนหรือไม่? ทั้งอาคารสถานที่ ทั้งบุคลากร กลับมาเรื่องเดิม ตอนนี้เรา

ก็มีห้องสมุดยังไม่ครบทุกอำเภอ แต่บางอำเภออาจมี 2 แห่ง เพราะมีทั้งห้องสมุดอำเภอ และห้องสมุดเฉลิมราชกุมารีฯ ขณะนี้เรามีอัตราตำแหน่งบรรณารักษ์ ที่มีเงินงบประมาณ ประมาณ 300 กว่าอัตรา ในขณะที่เรามีห้องสมุด ประมาณ 700 แห่ง เหตุที่เราไม่สามารถมีบรรณารักษ์ได้ครบ เนื่องจากเราไม่มีงบประมาณ ทำให้เราไม่สามารถกำหนดตำแหน่งบรรณารักษ์ให้มีทุกห้องสมุดได้ เดิมที่มีตำแหน่ง แต่เราได้มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ช่วงหนึ่ง (ปี พ.ศ.2537-2538) คือให้บรรณารักษ์ที่มีวุฒิครูไปเป็นครู โดยได้อัตราบรรณารักษ์ไปเป็นอัตราของครู ก็เลยทำให้อัตราบรรณารักษ์ในปัจจุบันไม่มี

4.1.2 ประเด็นความต้องการรับบุคลากรใหม่ ของ กศน. การรับตำแหน่งบรรณารักษ์จะเป็นไปตามเงื่อนไข คือ สำเร็จการศึกษาทางบรรณารักษศาสตร์ สารนิเทศศาสตร์ หรือทางอื่นที่หน่วยงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (ก.ค.ศ.) เป็นผู้กำหนด หรืออาจกำหนดว่าต้องมีเนื้อหาการศึกษาทางบรรณารักษ์ที่หน่วยกิต ซึ่งไม่จำเป็นต้องซื้อวุฒิตรง แต่มีการเรียนที่ครบตามเงื่อนไข แต่ที่ผ่านมามีสาขาการจัดการสารสนเทศ ของมหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ ที่ยังไม่ผ่านการรับรอง อาจเป็นเพราะเค้าเอาเนื้อหาที่เรียนไปเทียบแล้วไม่ครบตามเงื่อนไขของ ก.ค.ศ. อย่างเช่นมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคามได้ทำการตรวจสอบกับ ก.ค.ศ. แล้วมีใบรับรองคุณวุฒินั้นมาพร้อมกับใบสมัครเลย ก็ทำให้พิจารณาได้ง่ายขึ้น

4.1.3 แนวโน้มความต้องการรับอัตรากำลังของบรรณารักษ์ ทาง กศน. บอกไม่ได้ แต่ตามกรอบอัตรากำลังมีตำแหน่งบรรณารักษ์ทุกห้องสมุดอยู่แล้ว แต่ขึ้นอยู่กับรัฐบาลที่จะจัดสรรงบประมาณมาให้หรือไม่ แต่ปัญหาอย่างหนึ่งคือ เมื่อบรรณารักษ์ทำงานไปถึงขั้น 8 ก็ขอโอนย้ายไปเป็นครู ทำให้อัตรากำลังลดลงไปอีก ทั้งนี้ก็เพราะเรื่องความก้าวหน้าในตำแหน่งงาน

4.1.4 บรรณารักษ์ควรมีคุณสมบัติและหน้าที่หลักอย่างไรตามความต้องการของ กศน. ซึ่งทาง กศน. ให้ความเห็นว่า จากการสอบบรรจุที่ผ่านมา พบว่า นักศึกษาที่จบมาใหม่เขียนบรรณานุกรมไม่เป็น และหน้าที่หลักๆ ของบรรณารักษ์คือ มีการจัดการห้องสมุดเป็นหลัก เช่น การซ่อมหนังสือ การทำรายการ ส่วนเรื่องคอมพิวเตอร์นักศึกษาสมัยนี้ก็ต้องมีความรู้อยู่แล้ว เช่น อินเทอร์เน็ต การค้นหาข้อมูล

4.1.5 แนวโน้มของผู้ที่เรียนทางด้านบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ จะไปในทิศทางใด ซึ่งทาง กศน. ให้ความเห็นว่า อัตราในตำแหน่งบรรณารักษ์ มีมากก็จริง แต่การจัดสรรงบประมาณให้มีจำนวนจำกัด ก็เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้การเปิดรับยังคงมีน้อย แต่ถ้าย้ายโอนห้องสมุดไปให้องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น ก็จะทำให้มีงบประมาณมารองรับการเปิดอัตราบรรณารักษ์เพิ่มเติมได้ ซึ่งอย่างน้อยห้องสมุดแต่ละแห่งก็จะมีบรรณารักษ์ 1 คน

4.2 การสัมภาษณ์สำนักหอสมุดแห่งชาติ

4.2.1 ความต้องการบัณฑิตบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์หอสมุดแห่งชาติ นั้นมีนโยบายอย่างไรรั้น ทางหอสมุดแห่งชาติให้ความเห็นว่า จะรับบรรณารักษ์ใหม่ได้เมื่อมีตำแหน่งว่างก่อนเท่านั้น ตั้งแต่ปี 2533 เป็นต้นมา หอสมุดแห่งชาติจะไม่ค่อยได้ตำแหน่ง นอกจากจะเกษียณไปก็จะได้คืนมา แต่ก็เข้าไปบางที่เป็นปี หรือปีกว่าถึงจะได้อัตรามา พบ.โจดแจ้งการพิมพ์ 2550 หอสมุดแห่งชาติก็มีหน้าที่ทำงานนี้โดยที่กระทรวงวัฒนธรรมรับผิดชอบและส่งมาให้กรมศิลปากร กรมศิลปากรก็มอบหมายให้หอสมุดแห่งชาติรับผิดชอบออกใบอนุญาตคล้าย ๆ เครื่องหมายทะเบียนการค้าคล้าย ๆ กระทรวงพาณิชย์ที่เขาส่ง หอสมุดแห่งชาติก็ออกให้หน่วยงานที่หอสมุดแห่งชาติ

รับผิดชอบคือ ISSN ที่ออกเลขแปดตัว ที่เห็นในวารสาร ในเร็ว ๆ นี้ หอสมุดแห่งชาติจะได้งบประมาณเพื่อรับบุคลากรที่จบหลักสูตรบรรณารักษ์ 8 -10 ตำแหน่ง ก็รู้สึกดีใจมาก เพราะรอคอยมานานตั้งแต่เป็นผู้อำนวยการตั้งแต่ ปี 2551 กว่าจะได้ตำแหน่งมาเพราะบุคลากรขาดแคลน ก็จะเปิดสอบเดือนเมษายน ปี 2555 นี้

4.2.2 ประเด็นหอสมุดแห่งชาติมีบุคลากรที่จบวุฒิการศึกษาทางด้านบรรณารักษศาสตร์ ยังไม่เพียงพอกับการทำงานในตำแหน่งต่าง ๆ บรรณารักษ์กลุ่มของหอสมุดแห่งชาติ และกลุ่มต่าง ๆ ที่อยู่ภายใต้หอสมุดแห่งชาติที่หอสมุดแห่งชาติแบ่งหน่วยงาน ตำแหน่งบรรณารักษ์ก็ยังคงอยู่ทุกกลุ่มไม่เพียงพอกับการทำงานแต่เมื่อมีการจัดงาน จัดนิทรรศการ จัดกิจกรรมต่าง ๆ ทางหอสมุดฯ ก็ตั้งคนทำงานโดยแบ่งแต่ละกลุ่มมาช่วยกันทำงาน

4.2.3 ชื่อวุฒิที่รับสมัครของหอสมุดแห่งชาตินั้น คือ วุฒิบรรณารักษศาสตร์ หรือเจ้าพนักงานห้องสมุด อย่างเจ้าหน้าที่ห้องสมุดก็เปลี่ยนเป็นพนักงานห้องสมุด ซึ่งตอนนี้ก็ไม่ค่อยมีแล้วที่จบปริญญาตรีทางบรรณารักษะหายาก และตำแหน่งบรรณารักษ์ที่อยู่ตามหอสมุดแห่งชาติประจำจังหวัด ปัจจุบันแยกออกไปสังกัดสำนักศิลปากร แต่ด้านวิชาการเราไม่ทิ้งเขาเราก็ดึงเขามาร่วมงานด้านวิชาการเสมอ หอสมุดแห่งชาติทั่วประเทศมี 11 แห่ง ก็เชิญมาร่วมกิจกรรมทางวิชาการอยู่เสมอ ไม่ได้ยุ่งเกี่ยวกับบริหารจัดการบุคคลกร แต่ถ้าบุคลากรมีปัญหาต่าง ๆ ก็ยังต้องดึงมาที่หอสมุดแห่งชาติอยู่ พุดง่าย ๆ ก็เหมือนสำนักแม่ แต่หอสมุดแห่งชาติประจำจังหวัดสังกัดตรงกับสำนักศิลปากร รวมเอาหอสมุดแห่งชาติประจำจังหวัด หอจดหมายเหตุ รวมเป็นสำนักศิลปากรเหมือนกับเป็นกรมศิลป์น้อย ๆ มีทั้งหมด 15 แห่ง กรมศิลปากรที่หนึ่งก็อยู่ที่จังหวัดราชบุรี ที่สองก็จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตำแหน่งบรรณารักษ์ก็ขาดแคลน บางที่เท่านั้นที่สมบูรณ์ เช่น ที่จังหวัดเชียงใหม่ มีทั้งหมด 4 คน ก็ถือว่าไม่ขาดซึ่งหอสมุดแห่งชาติประจำจังหวัดบางแห่งก็ยุบไปแล้วเพื่อที่เหลือ 11 แห่ง จะได้มีตำแหน่งเหลือมาเป็นฐานให้ สาขา 11 แห่งที่เหลือ จะได้มี ซี 8 อีก 3 - 4 ตำแหน่ง การเลื่อนขั้นให้สูงขึ้นของบรรณารักษ์ต้องมีอัตราก่อนถึงเลื่อนขั้นได้ไม่เหมือนกับข้าราชการครู หรืออาจารย์มหาวิทยาลัยที่สามารถทำตำแหน่งผลงานทางวิชาการได้เลย สูงสุดได้ถึงบรรณารักษ์ 9 แต่จริง ๆ ก็มีได้ถึงซี 11 สูงสุดถึงตำแหน่งอธิบดีกรม

4.2.4 การรับสมัครโดยวุฒิสารสนเทศศาสตร์ สารสนเทศศึกษา การจัดการสารสนเทศ และสารสนเทศเพื่อการสื่อสาร ทางหอสมุดแห่งชาติเมื่อก่อนไม่รับเพราะทาง ก.พ. ไม่ยอมรับวุฒิเหล่านี้ แต่ทางหอสมุดแห่งชาติก็ต้องทำเรื่องไปบอกทาง ก.พ. ว่าถ้าไม่รับวุฒิเหล่านี้ทางหอสมุดฯ ก็ไม่มีใครมาสมัครเพราะมหาวิทยาลัยทั้งหลายเอาวุฒิไปปรับใหม่หมด เป็นอะไรก็ไม่รู้แล้ว ซึ่งวุฒิทางด้านสารสนเทศศาสตร์ สารสนเทศศึกษา การจัดการสารสนเทศ และสารสนเทศเพื่อการสื่อสารหรือ อื่น ๆ นี่เน้นไปทางด้านไอที แต่จริง ๆ แล้วไม่ได้เน้นทางด้านบรรณารักษ์เลย พุดง่าย ๆ อย่างบรรณานุกรมแต่ละสถาบันก็ไม่ยอมรับกันทั้งนั้น แต่ก่อนทางหอสมุดก็ใช้ของวิวชั่นทาวเวอร์ของอาจารย์จ้อยเอามาแปลเรียบเรียงเป็นภาษาไทย เป็นบรรณานุกรมและเชิงอรรถ หม่อมหลวงจ้อย นันทิวัชรินท์ แต่ปัจจุบันนี้มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ก็แบบหนึ่ง รามคำแหงก็แบบหนึ่ง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ก็เอาแบบเดิมแบบเก่ายื่นพื้น มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ก็จะเอาแบบง่าย ๆ ผ่าน ๆ หยวน ๆ แบบใดก็ได้อะไรแบบนี้ แต่ละที่ก็ไม่เหมือนกันแล้ว ซึ่งธรรมดาเราต้องมีมาตรฐาน แต่ตอนนี้มีหลายมาตรฐานแล้ว

4.2.5 การรับสมัครบรรณารักษ์ของหอสมุดแห่งชาติต้องตรวจสอบวุฒิ โดยฝ่ายกองการเจ้าหน้าที่ของกรมศิลป์ ต้องตรวจอย่างละเอียด ถ้าไม่ได้ต้องปรึกษาเกณฑ์ของ ก.พ. เพราะถ้าสอบได้และบรรจุแล้วแต่วุฒิไม่ผ่าน ไม่ตรงแล้วไปถอดเขาออกมันก็ไม่ดี วุฒิใหม่ ๆ ที่จบมาก็จะเป็นการจัดการสารสนเทศ สารสนเทศศึกษา ต้องพิจารณาเนื้อหาวิชาที่เรียนคือวิชาห้องสมุด ถ้าจบบรรณารักษ์โดยตรงก็ไม่ต้องตรวจแต่ถ้าจบด้านอื่น ๆ เช่น การจัดการสารสนเทศนั้นต้องตรวจ แต่ก่อนที่จะเปิดสอบบรรณารักษ์ หน่วยงานกองการเจ้าหน้าที่ก็ต้องถามว่าจะให้รับสมัครวุฒิอะไรบ้างก่อน มีให้เลือกดูได้เลย แต่อย่างเจ้าพนักงานห้องสมุดนั้นไม่ต้องเลือก วุฒิอะไรก็ได้ที่มี วุฒิ ปกศ. ก็ได้ ไม่ต้องจบวิชาทางห้องสมุดมาก็ได้ เพราะเขาต้องมาอบรมกับทางหอสมุดก่อน แต่ถ้าเจ้าพนักงานห้องสมุดแต่กำหนดวุฒินั้นเดี๋ยวนี้ มหาวิทยาลัยต่าง ๆ หรือ มหาวิทยาลัยราชภัฏก็ได้สอนวุฒิต่ำกว่าปริญญาตรีแล้ว ถ้ารับสมัครตำแหน่งบรรณารักษ์ ส่วนมากก็มีวุฒิปริญญาตรีมาสมัครตลอด แต่ใจเขาก็ไม่ได้อยู่กับหอสมุดฯ เพราะเขามีทางเลือกอื่น ๆ ด้วย ลาออกไปอยู่ที่ดีกว่าและตำแหน่งข้าราชการก็น้อยมาก ส่วนมากก็จะไปเป็นพนักงานราชการ แต่ตำแหน่งก็น้อยมาก ๆ ซึ่งก็ต้องประเมินปีต่อปี ต่อสัญญาจ้างปีต่อปี แต่ถ้าประเมินไม่ผ่านก็ไม่จ้างต่อ แต่มีต่งานที่พนักงานราชการทำก็จะมากกว่าข้าราชการบางคนอีก เพราะเขาต้องมีการประเมินปีต่อปี ต้องพยายามทำผลงานที่มากกว่า กลัวการประเมินไม่ผ่านและไม่ได้ต่อสัญญาจ้าง

4.3 การสัมภาษณ์ศูนย์สรรหา สำนักงานข้าราชการพลเรือน

4.3.1 ประเด็น การรับรองของ ก.พ. หมายถึง การที่หลักสูตรสร้าง หรือพัฒนาหลักสูตร แล้วนำเสนอต่อกรรมการคณะ เมื่อได้พิจารณาจากกรรมการคณะแล้วส่งไปสภาวิชาการ เมื่อสภาวิชาการอนุมัติแล้วนำเสนอต่อสภามหาวิทยาลัย แล้วจึงนำเสนอ สกอ. เพื่อพิจารณาตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิ หากผ่าน สกอ. จึงจะนำเสนอ สำนักงาน ก.พ. เพื่อรับรองคุณวุฒิ และเพิ่มข้อมูลในมาตรฐานกำหนดตำแหน่ง

4.3.2 ประเด็น การตรวจสอบคุณวุฒิของบัณฑิต จะเกิดขึ้นเมื่อผู้สมัครงาน สมัครเข้าตำแหน่งต่าง ๆ ซึ่ง สำนักงาน ก.พ. จะพิจารณาจากมาตรฐานกำหนดตำแหน่ง เช่น สมัครตำแหน่งบรรณารักษ์ มาตรฐานกำหนดตำแหน่งจะระบุว่า ต้องเรียนวิชาเอกทางบรรณารักษ์ ไม่น้อยกว่า 30 หน่วย เป็นต้น

4.3.3 ประเด็น จำนวนความต้องการบรรณารักษ์ ทางสำนักงาน ก.พ. ไม่มีข้อมูลเนื่องจาก ปัจจุบัน สำนักงาน ก.พ. มีหน้าที่ในการจัดสอบ ภาค ก. ให้กับหน่วยงานต่าง ๆ เท่านั้น ส่วนการประกาศรับตำแหน่งต่าง ๆ หน่วยงานแต่ละแห่ง สามารถดำเนินการได้เอง และต้องจัดสอบ ภาค ข. และ ภาค ค. ได้เอง

4.3.4 ประเด็น ความต้องการบุคลากรที่มีความรู้ทางบรรณารักษ์ ทาง สำนักงาน ก.พ. ไม่มีความต้องการ แต่มีความต้องการใช้ความรู้ทางบรรณารักษ์ เช่น การอ่าน เพื่อนำมาฝึกอบรมให้แก่บุคลากร สามารถอ่าน จับใจความ และนำเสนอได้ หากมีการจัดอบรมเป็นหลักสูตรระยะสั้นที่รองรับความต้องการของแต่ละหน่วยงาน จะดีมาก

4.4 การสัมภาษณ์กรมแรงงาน และวิจักรงาน

4.4.1 ในการเก็บรวบรวมข้อมูลสาขาอาชีพทางบรรณารักษ์นั้นทางกรมแรงงาน และวิจักรงานไม่ได้เก็บข้อมูลเกี่ยวกับตำแหน่งงานบรรณารักษ์ไว้เลย

4.4.2 ตำแหน่งงานบรรณารักษ์ที่มีประกาศรับสมัครส่วนมากเป็นส่วนราชการมากกว่าเอกชน

4.4.3 ตำแหน่งงานบรรณารักษ์ที่มีประกาศรับสมัครส่วนมากเป็นลูกจ้างสำหรับหน่วยงานภาคเอกชน

4.4.4 ตำแหน่งงานที่ประกาศรับใกล้เคียงกับบรรณารักษ์ คือ ในส่วนของสำนักพิมพ์ กองบรรณาธิการ ตรวจอักษร

4.4.5 ตำแหน่งงานบรรณารักษ์ที่ลงทะเบียนหางานไว้มีบ้างแต่น้อยมาก

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความต้องการบัณฑิตหลักสูตรบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ และเพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาหลักสูตรบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ตามความของผู้ประกอบการ

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มตัวอย่างที่เป็นเชิงปริมาณได้แก่ผู้บริหารสถานประกอบการทั้งภาครัฐและเอกชน การสุ่มกลุ่มตัวอย่างโดยการสุ่มแบบเป็นกลุ่ม (Cluster sampling) โดยคัดเลือกสถานประกอบการที่จะเป็นตัวแทนของประชากร โดยเป็นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการใช้บัณฑิตด้านบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ และขนาดของกลุ่มตัวอย่างได้จากการใช้สูตร Yamane ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน 2) กลุ่มตัวอย่างเชิงคุณภาพได้แก่ ผู้บริหารในสถานประกอบการทั้งภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการพิจารณาอัตราค่าจ้างคนอาทิ การศึกษาออกโรงเรียน กระทรวงแรงงาน สำนักงาน ก.พ. หอสมุดแห่งชาติ และวิทยุกระจายเสียง โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงที่สามารถให้ข้อมูลในลักษณะ Key Informant ได้ จำนวนทั้งสิ้น 5 คน

ตัวแปรที่ใช้ศึกษาได้แก่ ตัวแปรอิสระคือ ข้อมูลทั่วไปของผู้ประกอบการ อาทิ ประเภทของหน่วยงาน สถานภาพในหน่วยงาน และหน่วยงานมีผู้ปฏิบัติงานที่มีวุฒิการศึกษาทางด้านบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ ส่วนตัวแปรตามคือ ความต้องการบัณฑิตบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ และแนวทางการพัฒนาหลักสูตรบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ตามความของผู้ประกอบการ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามความต้องการบัณฑิตบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ และแบบสัมภาษณ์ความต้องการบัณฑิตบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์

สรุปผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด จำนวน 400 คน ส่วนใหญ่อยู่ในห้องสมุดโรงเรียนจำนวน 84 คน คิดเป็นร้อยละ 21.3 รองลงมาคือ ห้องสมุดประชาชน/ห้องสมุดเฉลิมพระเกียรติ ห้องสมุดมหาวิทยาลัย/วิทยาลัย และบริษัทเอกชน/ห้างร้าน จำนวน 70 คน คิดเป็นร้อยละ 17.5 ห้องสมุดเฉพาะ แบ่งเป็น ภาครัฐและภาคเอกชน จำนวน 35 คน คิดเป็นร้อยละ 8.8 หอสมุดแห่งชาติ จำนวน 26 คน คิดเป็นร้อยละ 6.5 อันดับสุดท้ายคือหน่วยงานอื่นๆ เช่น สำนักงานกฎหมาย สถาบันโรคผิวหนัง จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 2.1

สถานภาพในหน่วยงาน ส่วนใหญ่เป็นผู้ปฏิบัติงาน/พนักงาน จำนวน 329 คน คิดเป็นร้อยละ 82.3 รองลงมาคือ ผู้บริหาร จำนวน 58 คน คิดเป็นร้อยละ 14.5 อันดับสุดท้ายคือสถานภาพอื่นๆ เช่น หมอ นิติกร พยาบาล จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 2.5

ตำแหน่งงาน ส่วนใหญ่เป็น บรรณารักษ์ จำนวน 75 คน คิดเป็นร้อยละ 18.8 รองลงมา คือเจ้าหน้าที่ จำนวน 62 คน คิดเป็นร้อยละ 15.5 ครู จำนวน 36 คน คิดเป็นร้อยละ 9.0 พนักงาน จำนวน 33 คน คิดเป็นร้อยละ 8.3 เจ้าหน้าที่ห้องสมุด จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 5.0 ครูบรรณารักษ์ จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 4.5 หัวหน้าห้องสมุด ศูนย์ข้อมูล ศูนย์สารสนเทศ และนักสารสนเทศ จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 3.5 ผู้บริหาร จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 2.8 เจ้าหน้าที่ฝ่ายวิชาการ จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 2.0 เจ้าหน้าที่งานบริการ จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 1.5 ผู้จัดการและ พนักงานชำนาญการ จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 1.3 เจ้าพนักงานใน พระองค์ และบรรณารักษ์ระดับ 4-8 จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 1.0 เจ้าหน้าที่ฝ่ายพัฒนา ทรัพยากรสารสนเทศ แพทย์และอาจารย์ จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 0.8 นักวิชาการ นิติกร และ พยาบาล จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 0.5 อันดับสุดท้าย คือ ผู้ช่วยผู้จัดการ จำนวน 1 คน คิดเป็น ร้อยละ 0.3

หน่วยงานส่วนใหญ่มีผู้ปฏิบัติงานที่มีวุฒิการศึกษาทางด้านบรรณารักษศาสตร์และ สารสนเทศศาสตร์ จำนวน 211 คน คิดเป็นร้อยละ 52.8 และไม่มีวุฒิ จำนวน 167 คน คิดเป็นร้อยละ 41.8 ผู้ปฏิบัติงานที่มีวุฒิการศึกษาทางด้านบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ในหน่วยงานส่วน ใหญ่มีหน่วยงานละ 2 คน จำนวน 72 คน คิดเป็นร้อยละ 18.0 รองลงมา มี 1 คน จำนวน 64 คนคิด เป็นร้อยละ 16.0 มี 3 คน จำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 5.8 มี 5 คน จำนวน 18 คน คิดเป็น ร้อยละ 4.5 มี 4 คน จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 3.0 อันดับสุดท้าย มี 6 คน จำนวน 2 คน คิดเป็น ร้อยละ 0.5

2. ความต้องการบัณฑิตทางด้านบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์

หน่วยงานส่วนใหญ่มีความต้องการบัณฑิตที่มีวุฒิการศึกษาทางด้านบรรณารักษศาสตร์และ สารสนเทศศาสตร์เข้าทำงานในหน่วยงานจำนวน 248 คน คิดเป็นร้อยละ 62.0 และไม่ต้องการ จำนวน 152 คน คิดเป็นร้อยละ 38.0 ซึ่งหน่วยงานมีความต้องการผู้ที่มีวุฒิการศึกษาทางด้าน บรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ หน่วยงานละ 1 คนเป็นส่วนใหญ่อีกจำนวน 71 คน คิดเป็น ร้อยละ 17.8 รองลงมาคือ มีความต้องการ 2 คน จำนวน 67 คน คิดเป็นร้อยละ 16.8 มีความ ต้องการ 3 คน จำนวน 29 คน คิดเป็นร้อยละ 7.3 ต้องการ 5 คน จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 3.0 ต้องการ 4 คน จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 3.0 อันดับสุดท้ายคือ ต้องการ 6 คน จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.3

3. ความเหมาะสมของชื่อหลักสูตรบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์

ส่วนใหญ่เห็นว่าชื่อหลักสูตร มีความเหมาะสม จำนวน 367 คน คิดเป็นร้อยละ 91.8 และไม่เหมาะสม จำนวน 33 คน คิดเป็นร้อยละ 8.3 นอกจากนี้ชื่อหลักสูตรที่ต้องการเพิ่มเติม คือ สารสนเทศศึกษา จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 2.3 รองลงมาคือ การจัดการสารสนเทศและ สารสนเทศศาสตร์ จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 1.8 บรรณารักษศาสตร์ จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อย ละ 1.0 อันดับสุดท้ายคือ เทคโนโลยีสารสนเทศ จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 0.5

4. การพัฒนาคุณลักษณะบัณฑิตบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์เพื่อรองรับ การเข้าสู่ประชาคมอาเซียน

การพัฒนาคุณลักษณะบัณฑิตที่บรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์เพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ที่ต้องการส่วนใหญ่ คือ ความรู้ภาษาอังกฤษ จำนวน 233 คน คิดเป็นร้อยละ 58.3 รองลงมาคือ ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี จำนวน 203 คน คิดเป็นร้อยละ 50.8 ความรู้พื้นฐานด้านการเงิน เศรษฐกิจ ธุรกิจ และการเป็นผู้ประกอบการจำนวน 170 คน คิดเป็นร้อยละ 42.5 ทักษะชีวิตและการทำงาน จำนวน 129 คน คิดเป็นร้อยละ 32.3 ภาษาเพื่อนบ้าน จำนวน 94 คน คิดเป็นร้อยละ 23.5 อันดับสุดท้ายคือ ทักษะอื่นๆ เช่น เข้าใจนวัตกรรมใหม่ๆ และเป็นบุคคลที่มีความรู้ด้านภาษาอื่นๆ หลายภาษาจำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.3

5. คุณลักษณะในวิชาชีพและคุณสมบัติเฉพาะของบัณฑิตทางด้านบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ที่ต้องการ

5.1 คุณลักษณะในวิชาชีพ ความต้องการคุณลักษณะในวิชาชีพโดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีการใช้อยู่ในระดับมากทุกข้อ เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านงานบริการ รองลงมาคือ ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการจัดการ ด้านภาษา ด้านงานบริหารและด้านงานเทคนิค อันดับสุดท้าย คือ นวัตกรรมทางบรรณารักษศาสตร์ฯ

ความต้องการคุณลักษณะในวิชาชีพด้านงานบริหารโดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีการใช้อยู่ในระดับมากทุกข้อ เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ความสามารถในการจัดการเผยแพร่และ ประชาสัมพันธ์ภารกิจขององค์กรให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทราบอย่างทั่วถึง ความรู้และความสามารถในการปฏิบัติงานสารบรรณ ความรู้ความสามารถในการติดตามงานและการประเมินผล ความสามารถในการควบคุมงาน ความรู้ความเข้าใจในด้านการบริหารงบประมาณ ความสามารถในการบริหารงานบุคคล อันดับสุดท้าย คือ ความสามารถในการวางแผนการบริหารงานทั่วไปและความสามารถในการจัดการองค์กร

ความต้องการคุณลักษณะในวิชาชีพด้านงานเทคนิคโดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีการใช้อยู่ในระดับมากทุกข้อ เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ความสามารถในการสร้างฐานข้อมูล จัดเก็บและค้นคืนสารสนเทศ รองลงมาคือ ความสามารถในการรวบรวมและจัดทำบรรณานุกรม ความสามารถในการบำรุงรักษาทรัพยากรสารสนเทศ ความสามารถในการจัดทำตราขึ้น วารสาร และกฤตภาค ความสามารถในการจัดหาและผลิตทรัพยากรสารสนเทศ และความสามารถในการวิเคราะห์และทำรายการทรัพยากรสารสนเทศ อันดับสุดท้าย คือ ความสามารถในการคัดเลือกและประเมินค่าทรัพยากรสารสนเทศ

ความต้องการคุณลักษณะในวิชาชีพด้านงานบริการโดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีการใช้อยู่ในระดับมากทุกข้อ เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ความสามารถในการบริการฐานข้อมูลและสื่อออนไลน์ รองลงมาคือ ความสามารถในการให้บริการสืบค้นสารสนเทศ ความสามารถในการจัดบริการข่าวสารที่ทันสมัย ความสามารถในการให้บริการสารสนเทศและความสามารถในการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน และความสามารถในการจัดบริการสารสนเทศในเชิงรุก อันดับสุดท้าย คือ ความสามารถในการจัดการบริการสารสนเทศธุรกิจและการตลาด

ความต้องการคุณลักษณะในวิชาชีพด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการจัดการ นวัตกรรมทางบรรณารักษศาสตร์ฯ โดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีการใช้

อยู่ในระดับมากทุกข้อ เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ความสามารถในการประยุกต์ใช้ มัลติมีเดีย รองลงมาคือ ความสามารถในการใช้และจัดการระบบฐานข้อมูลและความสามารถในการจัดการความรู้ ความสามารถในการวิเคราะห์และออกแบบระบบสารสนเทศ ความสามารถในการสร้างสรรค์ผลงาน/นวัตกรรมใหม่ๆ ความสามารถในการใช้และจัดการเทคโนโลยีเครือข่าย ทักษะด้านการวิจัย และความสามารถในการใช้และการจัดการเทคโนโลยีเว็บ อันดับสุดท้าย คือ ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสำนักงานอัตโนมัติ

ความต้องการคุณลักษณะในวิชาชีพด้านภาษาโดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีการใช้อยู่ในระดับมากทุกข้อ เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ มีทักษะในการสื่อสาร รองลงมาคือ มีทักษะในการนำเสนองาน อันดับสุดท้าย คือ มีทักษะในการเขียนบทความ เอกสาร ตำรา

5.2 คุณสมบัติเฉพาะของบัณฑิต ความต้องการความต้องการคุณสมบัติเฉพาะของบัณฑิตโดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีการใช้อยู่ในระดับมากทุกข้อ เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ มีคุณธรรม จริยธรรมและจรรยาบรรณในวิชาชีพ รองลงมาคือ มีภาวะผู้นำและความรับผิดชอบ เป็นนักประชาสัมพันธ์และมีความคิดริเริ่มและการชี้นำตนเอง มีความยืดหยุ่นและความสามารถในการปรับตัว สามารถบริหารโครงการได้ มีทักษะการคิด วิพากษ์และการแก้ปัญหา ความสามารถในการจัดกิจกรรม เช่น จัดนิทรรศการ ตลาดนัดวิชาการ มีทักษะทางด้านสังคมและการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม ความสามารถด้านธุรกิจ การเพิ่มผลผลิตมูลค่าเพิ่มสินค้าและบริการ สามารถจัดการด้านการตลาดเข้าถึง กลุ่มเป้าหมาย ที่ต้องการได้ และสามารถคาดการณ์/ทำนาย/วิเคราะห์เศรษฐกิจ อันดับสุดท้าย คือ สามารถทำประชาคมได้ เช่น ทำโพล เพื่อสำรวจความต้องการของผู้ใช้บริการได้

6. การสัมภาษณ์ผู้ประกอบการ

6.1 สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ระบุว่า ความต้องการตลาดแรงงานของบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาด้านบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ ปี 2555 มีความต้องการประมาณ 300 กว่าอัตรา ซึ่งความจริงแล้วมีห้องสมุดประมาณ 700 แห่ง เหตุที่ไม่สามารถมีบรรณารักษ์ได้ครบ เนื่องจากไม่มีงบประมาณ การรับตำแหน่งบรรณารักษ์ จะเป็นไปตามเงื่อนไข คือ สำเร็จการศึกษาทางบรรณารักษศาสตร์ สารนิเทศศาสตร์ หรือทางอื่นที่หน่วยงาน คณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (ก.ค.ศ.) เป็นผู้กำหนด หรืออาจกำหนดว่า ต้องมีเนื้อหากการศึกษาทางบรรณารักษ์หรือห้องสมุดอย่างน้อย 30 หน่วยกิต ซึ่งไม่จำเป็นต้องชื่อวุฒิตรง แต่มีการเรียนที่ครบตามเงื่อนไข

6.2 หอสมุดแห่งชาติระบุว่า ความต้องการบัณฑิตบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ ปี 2555 มีความต้องการประมาณ 8 – 10 อัตรา ชื่อวุฒิที่รับสมัครของหอสมุดแห่งชาตินั้น คือ วุฒิบรรณารักษศาสตร์ วุฒิใหม่ ๆ ที่จบมาก็จะเป็นการจัดการสารสนเทศ สารนิเทศศึกษา ต้องพิจารณาเนื้อหาวิชาที่เรียนคือวิชาห้องสมุด ถ้าจบบรรณารักษ์โดยตรงก็ไม่ต้องตรวจแต่ถ้าจบด้านอื่น ๆ เช่น การจัดการสารสนเทศนั้นต้องตรวจ

6.3 สำนักงานข้าราชการพลเรือน ความต้องการบัณฑิตบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ ปี 2555 ไม่มีความต้องการ แต่มีความต้องการใช้ความรู้ทางบรรณารักษ์ เช่น การ

อ่าน เพื่อนำมาฝึกอบรมให้แก่บุคลากร สามารถอ่าน จับใจความ และนำเสนอได้ หากมีการจัดอบรม เป็นหลักสูตรระยะสั้นที่รองรับความต้องการของแต่ละหน่วยงาน จะดีมาก การตรวจสอบคุณสมบัติของ บัณฑิต สำนักงาน ก.พ. จะพิจารณาจากมาตรฐานกำหนดตำแหน่ง เช่น สมัครตำแหน่งบรรณารักษ์ มาตรฐานกำหนดตำแหน่งจะระบุว่า ต้องเรียนวิชาเอกทางบรรณารักษ์ ไม่น้อยกว่า 30 หน่วย เป็นต้น

6.4 กรมแรงงานและวิจัยกิจการ ตำแหน่งงานบรรณารักษ์มีที่ประกาศรับสมัครส่วนมาก เป็นส่วนราชการมากกว่าเอกชน ตำแหน่งงานบรรณารักษ์ที่ประกาศรับสมัครส่วนมากเป็นลูกจ้าง สำหรับหน่วยงานภาคเอกชน ตำแหน่งงานที่ประกาศรับใกล้เคียงกับบรรณารักษ์ คือ ในส่วนของ สำนักพิมพ์ กองบรรณาธิการ ตรวจอักษร ตำแหน่งงานบรรณารักษ์ที่ลงทะเบียนงานไว้มีบ้างแต่น้อยมาก

อภิปรายผล

1. ความต้องการบัณฑิตทางด้านบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์

จากข้อมูลเชิงปริมาณสถานประกอบการที่เก็บข้อมูลส่วนใหญ่เป็นห้องสมุดโรงเรียน ห้องสมุดประชาชน ห้องสมุดมหาวิทยาลัย และบริษัทเอกชน/ห้างร้าน มีความต้องการบัณฑิตทางด้าน บรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์จำนวน 248 คน ซึ่งหน่วยงานมีความต้องการผู้ที่มีวุฒิ การศึกษาด้านบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์หน่วยงานละ 1-2 คน สอดคล้องกับ ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสัมภาษณ์สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตาม อธิบายที่ระบุว่า ความต้องการตลาดแรงงานบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาทางด้านบรรณารักษศาสตร์ และสารสนเทศศาสตร์ในปี 2555 มีความต้องการประมาณ 300 กว่าอัตรา ตามงบประมาณที่จัดสรร มา แต่ความเป็นจริงยังมีความต้องการร่วม 700 อัตรา รวมถึงหอสมุดแห่งชาติก็ได้ระบุว่า ความ ต้องการบัณฑิตทางด้านบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ในปี 2555 นี้มีจำนวน 8-10 อัตรา ซึ่งถือว่าปีนี้ต้องการสูงสุด แต่มีความจำเป็นเรื่องงบประมาณ เพราะยังขาดแคลนบุคลากรสาขานี้อยู่ มาก จึงกล่าวได้ว่าความต้องการบัณฑิตทางด้านบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ยังมีความ ต้องการในตลาดแรงงาน สอดคล้องกับการศึกษาของทิพภา ปลีหะจินดา กุศลวัฒน์ คงประดิษฐ์ ศุภ รางค์ อินทรารุณ และชิตาภา สุขพล่า (2549) ที่ได้ศึกษาแนวโน้มความต้องการบัณฑิตในสาขา บรรณารักษศาสตร์ซึ่งเป็นสาขาที่เกี่ยวข้องกับสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ ผลการวิจัยระบุว่าจำนวนบัณฑิตสาขาบรรณารักษศาสตร์ที่สำนักพิมพ์ต้องการรับเข้าทำงานจำนวน 50 แห่ง ระบุว่าภายในระยะเวลา 5 ปี ต้องการรับบัณฑิตจำนวน 561 คน และจากการประชุมกลุ่มเป้าหมาย พบว่า อาชีพทางบรรณารักษศาสตร์มีความจำเป็นและสำคัญต่อสังคมที่ต้องมีคุณลักษณะรักการอ่าน รักการ ทำงานด้านหนังสือและมีจริยธรรม สอดคล้องกับผลการวิจัยความต้องการบัณฑิตบรรณารักษศาสตร์ และสารสนเทศศาสตร์ที่พบว่าการพัฒนาคุณลักษณะบัณฑิตบรรณารักษศาสตร์และสารเทศ ศาสตร์เพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนที่ต้องการของผู้ประกอบการคือ ความรู้ภาษาอังกฤษ รองลงมาคือ ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี ความต้องการบัณฑิตในวิชาชีพด้านบริหารคือ ความสามารถในการจัดการเผยแพร่ และประชาสัมพันธ์ภารกิจขององค์กรให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทราบ อย่างทั่วถึง ความต้องการในวิชาชีพด้านงานเทคนิคคือ ความสามารถในการสร้างฐานข้อมูล จัดเก็บ

และค้นคืนสารสนเทศ ความต้องการในวิชาชีพด้านงานบริการ คือ ความสามารถในการบริการฐานข้อมูลและสื่อออนไลน์ ความต้องการในวิชาชีพด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการจัดการนวัตกรรมทางบรรณารักษศาสตร์ฯ คือ ความสามารถในการประยุกต์ใช้มัลติมีเดีย ความต้องการในวิชาชีพด้านภาษาคือมีทักษะในการสื่อสาร และคุณสมบัติเฉพาะของบัณฑิตคือ มีคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณในวิชาชีพ สอดคล้องกับการศึกษาของรัชนีวรรณ ขำประดิษฐ์ และอรพินธุ์ พูนนารถ (2549) ได้ทำการวิจัยการประเมินหลักสูตรบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ ผลการวิจัยในประเด็นที่สำคัญพบว่า ด้านหลักสูตรควรมีการปรับปรุงหลักสูตรให้ทันสมัยขึ้น โดยเฉพาะด้านสื่อและเทคโนโลยีสารสนเทศ ควรปรับปรุงหลักสูตรสม่ำเสมอ เพิ่มรายวิชาด้านคอมพิวเตอร์ให้มากขึ้น และควรเพิ่มจำนวนหน่วยกิตปฏิบัติ และสอดคล้องกับแนวคิดของ McLain, Wallace and Heim (1990) กล่าวถึงการจัดหลักสูตรบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ เพื่อให้สอดคล้องกับการดำเนินงานในห้องสมุดที่ต้องประกอบด้วยความรู้เกี่ยวกับห้องสมุดและความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศในห้องสมุด บัณฑิตจึงต้องมีความรู้เกี่ยวกับเนื้อหาในด้าน Analyze information needs of a client group, Evaluate and design an information system, Design appropriate services for a particular environment based on the comprehension of the societal functions of libraries and information centers, Analysis of information systems และ Advanced microcomputers เป็นต้น

จากผลการวิจัยเชิงปริมาณพบว่าความต้องการคุณลักษณะในวิชาชีพภาพรวม มีความต้องการบัณฑิตที่มีความสามารถด้านสื่อ เทคโนโลยี การสร้างฐานข้อมูล การจัดเก็บและค้นคืนสารสนเทศ มัลติมีเดียเพื่อการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ สอดคล้องกับการศึกษาของ ณัฐวดี มะลิตทอง (2545) ได้ทำการศึกษาการผลิตและพัฒนาบรรณารักษะระบบสำหรับห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาหลักสูตรบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ ซึ่งพบว่ากลุ่มตัวอย่างที่เป็นคณาจารย์ระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์เห็นว่า ในการผลิตบรรณารักษะระบบ วิชาบังคับที่ควรจัดให้มีการเรียนการสอนในหลักสูตรบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ คือ รายวิชาเทคโนโลยีเพื่อการจัดการสารสนเทศ รายวิชาการจัดเก็บและค้นคืนสารสนเทศ รายวิชาการวิเคราะห์และออกแบบระบบสารสนเทศสำหรับห้องสมุด รายวิชาการจัดการฐานข้อมูลในห้องสมุดและศูนย์สารสนเทศ และรายวิชาระบบห้องสมุดอัตโนมัติ วิชาเลือก คือ รายวิชาการให้คำปรึกษาทางสารสนเทศ และรายวิชาโปรแกรมคอมพิวเตอร์เกี่ยวกับอินเทอร์เน็ต ที่เป็นเช่นนี้อันเนื่องจากความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 และเพื่อเตรียมความพร้อมในการก้าวสู่ประชาคมอาเซียนที่ผู้เรียนต้องมีทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี ประกอบด้วย ความรู้พื้นฐานด้านสารสนเทศ ความรู้พื้นฐานด้านสื่อ และความรู้พื้นฐานทางเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร กล่าวคือ ผู้เรียนมีความสามารถในการใช้ทักษะเหล่านี้พัฒนาความรู้และทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ในบริบทการเรียนรู้เพื่อเข้าถึงเนื้อหาและทักษะต่างๆ จะได้รู้จักวิธีเรียนรู้ การคิดเชิงวิพากษ์ การแก้ไขปัญหา การใช้ข้อมูลข่าวสาร การสื่อสาร การผลิตนวัตกรรม และสามารถร่วมมือกันทำงานได้ (วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง และอชิป จิตตฤกษ์, 2554) นอกจากนี้ในการพัฒนาผู้เรียนตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิซึ่งเป็นเกณฑ์ของ สกอ.นั้น ต้องการพัฒนาผู้เรียนในประเด็นที่สำคัญคือ คุณธรรม

จริยธรรม ความรู้ ทักษะทางปัญญา ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ และทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ สอดรับกับแนวคิดของ Robbins (1998) ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับความรู้ และทักษะที่จำเป็นของบัณฑิตหลักสูตรบริหารรัฐศาสตรและสารสนเทศศาสตร์ ควรประกอบด้วยความรู้ และทักษะในด้านต่างๆ เช่น ความรู้ และทักษะในด้าน Information Economics, Artificial intelligence/ Expert Systems Information management และ Information policy เป็นต้น จึงกล่าวได้ว่าการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาทางด้านบริหารรัฐศาสตรและสารสนเทศศาสตร์ต้องมีการปรับเปลี่ยนหลักสูตรและเนื้อหาวิชาให้สอดคล้องกับสภาพความต้องการบริหารรัฐ/นักสารสนเทศของตลาดแรงงานในปัจจุบัน ซึ่งนอกจากต้องมีความรู้เฉพาะในตัวพื้นฐานทางบริหารรัฐศาสตรและสารสนเทศศาสตร์แล้ว บัณฑิตต้องมีความสามารถทางด้านต่างๆ ให้สอดคล้องกับสังคมในยุคดิจิทัล เช่น การจัดการห้องสมุดดิจิทัล อินเทอร์เน็ต มัลติมีเดีย เทคโนโลยี ระบบสารสนเทศดิจิทัล เพื่อตอบสนองการเปิดเสรีการศึกษาทั้งในกรอบอาเซียนและการค้าโลก พัฒนามาตรฐานการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาไปสู่ความเป็นนานาชาติ และ World Class University ตามระบบ เพื่อตอบสนองการเปลี่ยนแปลงและความต้องการของตลาดแรงงานในระดับชาติและภูมิภาคอาเซียน

สำหรับประเด็นความเหมาะสมของชื่อหลักสูตรบริหารรัฐศาสตรและสารสนเทศศาสตร์ตามความคิดเห็นของผู้ประกอบการส่วนใหญ่เห็นว่าชื่อหลักสูตรมีความเหมาะสม นอกจากนี้ชื่อหลักสูตรที่ต้องการเพิ่มเติมคือ สารสนเทศศึกษา การจัดการสารสนเทศ และสารสนเทศศาสตร์ สอดคล้องกับข้อมูลเชิงคุณภาพที่พบว่า การรับตำแหน่งบริหารรัฐ จะเป็นไปตามเงื่อนไข คือ สำเร็จการศึกษาทางบริหารรัฐศาสตร สารนิเทศศาสตร หรือทางอื่นที่หน่วยงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (ก.ค.ศ.) เป็นผู้กำหนด หากชื่อไม่ตรง “บริหารรัฐศาสตรและสารนิเทศศาสตร” หรือ “บริหารรัฐศาสตรและสารสนเทศศาสตร” ก็กำหนดว่าต้องมีเนื้อหาการศึกษาทางบริหารรัฐหรือห้องสมุดอย่างน้อย 30 หน่วยกิต สอดคล้องกับทางหอสมุดแห่งชาติที่ระบุว่า ชื่อวุฒิที่รับสมัครของหอสมุดแห่งชาตินั้น คือ วุฒิบริหารรัฐศาสตร วุฒิใหม่ ๆ ที่จบมาก็จะเป็นการจัดการสารสนเทศ สารสนเทศศึกษา ต้องพิจารณาเนื้อหาวิชาที่เรียนคือวิชาห้องสมุด ถ้าจบบริหารรัฐโดยตรงก็ไม่ต้องตรวจแต่ถ้าจบด้านอื่น ๆ เช่น การจัดการสารสนเทศนั้นต้องตรวจว่ามีการศึกษาทางด้านบริหารรัฐหรือทางด้านห้องสมุดหรือไม่ นอกจากนี้สำนักงานข้าราชการพลเรือนก็ได้ให้ข้อคิดเห็นว่า การตรวจสอบคุณวุฒิของบัณฑิต สำนักงาน ก.พ. จะพิจารณาจากมาตรฐานกำหนดตำแหน่ง เช่น สมัครตำแหน่งบริหารรัฐ มาตรฐานกำหนดตำแหน่งจะระบุว่า ต้องเรียนวิชาเอกทางบริหารรัฐไม่น้อยกว่า 30 หน่วยกิต เป็นต้น

2. แนวทางการพัฒนาหลักสูตรบริหารรัฐศาสตรและสารสนเทศศาสตรตามความต้องการของผู้ประกอบการ

2.1 คุณลักษณะบัณฑิตหลักสูตรบริหารรัฐศาสตรและสารสนเทศศาสตร จากผลการวิจัยพบว่า คุณลักษณะในวิชาชีพ ความต้องการในระดับมากคือ ด้านงานบริการ ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการจัดการ ด้านภาษา ด้านงานบริหาร และด้านงานเทคนิค จึงกล่าวได้ว่างานบริการเป็นคุณลักษณะบัณฑิตบริหารรัฐศาสตรและสารสนเทศศาสตรที่ผู้ประกอบการเล็งเห็น

ความสำคัญและเป็นคุณลักษณะที่ต้องการมากที่สุด ซึ่งอาจเป็นเพราะงานทางด้านห้องสมุดหรืองานทางด้านสารสนเทศเป็นการให้บริการข้อมูล และสารสนเทศแก่ผู้ใช้บริการห้องสมุดหรือสารสนเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศจึงทำให้ผู้ประกอบการต้องการให้บัณฑิตมีความสามารถในการบริการฐานข้อมูลและสื่อออนไลน์ ให้บัณฑิตอาศัยศักยภาพของเทคโนโลยีสารสนเทศนำมาประยุกต์ในงานบริการอย่างเหมาะสม สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ที่ผู้เรียนต้องมีทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยีอันจะส่งผลต่อการเข้าถึงเนื้อหาและทักษะต่างๆ การใช้ข้อมูลข่าวสาร การสื่อสาร และผลิตนวัตกรรม (วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง และอธิป จิตตฤกษ์, 2554)

ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการจัดการนวัตกรรมทางบรรณารักษศาสตร์และสารบรรณศาสตร์ จัดได้ว่าคุณลักษณะบัณฑิตหลักสูตรบรรณารักษศาสตร์และสารบรรณศาสตร์ที่ผู้ประกอบการก็ให้ความสนใจ โดยเฉพาะในด้านการประยุกต์ใช้มัลติมีเดีย ความสามารถในการใช้และจัดการระบบฐานข้อมูล และความสามารถในการจัดการความรู้ ซึ่งสอดคล้องกับการพัฒนาคุณลักษณะพิเศษของนักศึกษาตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิที่ต้องการให้ผู้เรียนมีความคิดสร้างสรรค์ และสร้างนวัตกรรมเพิ่มมูลค่าเพิ่ม รวมถึงสอดคล้องกับมาตรฐานวิชาชีพสำหรับการศึกษามรรณารักษศาสตร์และสารบรรณศาสตร์ของ ALA ที่เน้นย้ำถึงคุณลักษณะที่สำคัญของการศึกษาในสาขามรรณารักษศาสตร์และสารบรรณศาสตร์ได้แก่ ความรู้และสารสนเทศ การบริการและเทคโนโลยีต่างๆ อันเป็นประโยชน์ต่อการจัดการ และการใช้สารสนเทศ รวมถึงการประเมิน การสังเคราะห์ การเผยแพร่ และการจัดการสารสนเทศและความรู้ (ALA, 2001)

ด้านภาษาเป็นคุณลักษณะที่จำเป็นในวิชาชีพทางบรรณารักษเพื่อก้าวเข้าสู่ประชาคมอาเซียนและความตระหนักการเป็นพลเมืองโลกที่ต้องมีทักษะการสื่อสาร ซึ่งเป็นบทบาทการให้บริการด้านบรรณารักษศาสตร์และสารบรรณศาสตร์ในสังคมที่มีความแตกต่างทางด้านวัฒนธรรม และภาษาที่ใช้ ที่ต้องอยู่ในสภาพการบริการในสังคมที่กว้างขึ้น และเทคโนโลยีที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว นอกจากนี้คุณลักษณะบัณฑิตบรรณารักษศาสตร์และสารบรรณศาสตร์ต้องมีทักษะเขียนบทความ เอกสาร ตำรา สอดคล้องกับงานวิจัยของทิพภา ปลีหะจินดา กุศลวัฒน์ คงประดิษฐ์ ศุภรางค์ อินทรารุณ และชิตาภา สุขพลำ (2549) ที่ระบุว่าบรรณารักษที่ทำงานทางด้านบรรณารักษจะต้องมีนิสัยรักการอ่าน รักการทำงานด้านหนังสือ นอกจากนี้ทักษะในด้านการสื่อสารก็อยู่ในประเด็นการพัฒนานักศึกษาตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิเพื่อพัฒนานักศึกษาให้มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีสามารถสื่อสารกับผู้อื่นได้เป็นอย่างดีทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ และสามารถใช้ภาษาในการสื่อสาร ถ่ายทอด และแลกเปลี่ยนความรู้กับผู้อื่นได้เป็นอย่างดี

ด้านงานบริหาร ผู้ประกอบการต้องการให้บัณฑิตบรรณารักษศาสตร์และสารบรรณศาสตร์มีความสามารถในการจัดการเผยแพร่ และประชาสัมพันธ์ภารกิจขององค์กร ความรู้และความสามารถในการปฏิบัติงานสารบรรณ ความรู้ความสามารถในการติดตามงานและการประเมินผล เป็นต้น สอดคล้องกับกับแนวทางการจัดการศึกษามรรณารักษศาสตร์และสารบรรณศาสตร์ของ IFLA ที่กล่าวว่าผู้เรียนต้องมีทักษะในการถ่ายทอด การเผยแพร่สารสนเทศแบบดิจิทัล ความสามารถในการวิจัยสำหรับการประเมินและการติดตามผลการปฏิบัติงานได้ (IFLA, 2001)

ด้านงานเทคนิค บัณฑิตบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ต้องมีความสามารถในการสร้างฐานข้อมูล จัดเก็บและค้นคืนสารสนเทศ ความสามารถในการรวบรวมและจัดทำบรรณานุกรม จึงกล่าวได้ว่าหน้าที่ของบรรณารักษ์ในกระแสความก้าวหน้าเทคโนโลยีสารสนเทศต้องมีความรู้ ความสามารถในการจัดระบบความรู้ การจัดการคลังความรู้ ทำรายการและจัดหมวดหมู่เอกสารดิจิทัลได้ สอดคล้องกับการศึกษาของณัฐวดี มะลิทอง (2545) ที่ระบุว่าวิชาบังคับที่ควรจัดให้มีการเรียนการสอนในหลักสูตรบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ คือ รายวิชาเทคโนโลยีเพื่อการจัดการสารสนเทศ รายวิชาการจัดเก็บและค้นคืนสารสนเทศ รายวิชาการวิเคราะห์และออกแบบระบบสารสนเทศสำหรับห้องสมุด รายวิชาการจัดการฐานข้อมูลในห้องสมุด และศูนย์สารสนเทศ และรายวิชาระบบห้องสมุดอัตโนมัติ

2.2 คุณสมบัติเฉพาะของบัณฑิต ความต้องการมากที่สุดคือ มีคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณในวิชาชีพ มีภาวะผู้นำและความรับผิดชอบ เป็นนักประชาสัมพันธ์ และมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ สอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาหลักสูตรบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ของ IFLA ที่ระบุว่า หลักสูตรควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนแสดงความสามารถเชิงวิชาชีพตลอดจนสอดแทรกความรู้ในด้านจริยธรรม หรือจรรยาบรรณทางวิชาชีพไว้ในหลักสูตรด้วย (IFLA, 2001) และสอดคล้องกับของณัฐวดี มะลิทอง (2545) ที่กล่าวว่าหลักสูตรจะต้องมุ่งสร้างผู้นำในการพัฒนาวิชาการหรือวิชาชีพและเป็นผู้ชี้แนะ และปฏิบัติเป็นแบบอย่างทางเศรษฐกิจและสังคม การเมือง การศึกษา วัฒนธรรม และคุณธรรม จริยธรรมแก่ชุมชน และประเทศได้ รวมถึงหลักสูตรจะต้องพัฒนาผู้เรียนให้เกิดปัญญา มีความคิดสร้างสรรค์ เป็นอิสระ มีเหตุผล เป็นระบบ และมีทักษะในการใช้วิจารณ์ญาณในการแก้ปัญหา การวิเคราะห์ สังเคราะห์ และการตัดสินใจเกี่ยวกับข้อมูล องค์ความรู้ และเหตุการณ์ต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.3 การจัดการเรียนการสอนหลักสูตรบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ พบว่าผลการวิเคราะห์สอดคล้องกันในชื่อของหลักสูตร คือ “บรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์” และต้องมีการจัดการเรียนการสอนวิชาเอกบรรณารักษศาสตร์และมีเนื้อหาด้านห้องสมุดไม่น้อยกว่า 30 หน่วยกิต วิชาที่ควรบรรจุไว้ในหลักสูตรบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ ต้องมีเนื้อหาสาระที่สามารถพัฒนาคุณลักษณะบัณฑิตหลักสูตรบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ คือ ความรู้ความสามารถในการบริการฐานข้อมูลและสื่อออนไลน์ ด้านการประยุกต์ใช้มัลติมีเดีย ความสามารถในการใช้และจัดการระบบฐานข้อมูล และความสามารถในการจัดการความรู้ ทักษะการสื่อสาร ความสามารถในการจัดการเผยแพร่ และประชาสัมพันธ์ ความสามารถในการสร้างฐานข้อมูล จัดเก็บและค้นคืนสารสนเทศ ส่วนคุณสมบัติเฉพาะของบัณฑิต ความต้องการมากที่สุดคือ มีคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณในวิชาชีพ มีภาวะผู้นำและความรับผิดชอบ จึงกล่าวได้ว่าความรู้ความสามารถของบัณฑิตบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ในปัจจุบันมีความต้องการบัณฑิตที่มีความรู้ด้านห้องสมุด ความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศในห้องสมุด และเป็นผู้มีคุณธรรมจริยธรรม และจรรยาบรรณในวิชาชีพ ดังนั้นรายวิชาพื้นฐานของหลักสูตรจึงเกี่ยวกับ 1) การจัดการห้องสมุด ประกอบด้วย วิชาการจัดการโครงการ การจัดการความรู้ และการวางแผนเชิงกลยุทธ์สำหรับห้องสมุด

2) การพัฒนาบุคคลและความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลประกอบด้วย วิชาการสื่อสารสารสนเทศ ภาวะผู้นำ คุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพ รวมถึงการประชาสัมพันธ์สำหรับห้องสมุด 3) การบริการ ประกอบด้วย วิชาการให้คำปรึกษาทางสารสนเทศ การบริการสารสนเทศ 4) งานเทคนิค ประกอบด้วย วิชาการพัฒนาฐานข้อมูล จัดเก็บและค้นคืนสารสนเทศ การจัดหมู่ การทำรายการ และการจัดการแหล่งทรัพยากรสารสนเทศทางอิเล็กทรอนิกส์ 5) ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการจัดการนวัตกรรม ประกอบด้วย วิชาการวิเคราะห์และออกแบบระบบสารสนเทศสำหรับห้องสมุด การจัดการฐานข้อมูลในห้องสมุดและศูนย์สารสนเทศ รวมถึงการออกแบบและพัฒนาเว็บ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 จากข้อค้นพบคุณลักษณะในวิชาชีพที่มีความต้องการมากตามความคิดเห็นของผู้ประกอบการคือ ด้านงานบริการ ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการจัดการ ด้านภาษา ด้านงานบริหาร และด้านงานเทคนิค ดังนั้นรายวิชาต่างๆ จึงควรมีเนื้อหาที่จะพัฒนาบัณฑิตให้มีความรู้ความสามารถให้เป็นที่ต้องการของตลาดแรงงาน

1.2 คุณสมบัติเฉพาะของบัณฑิตที่ต้องการมากที่สุดคือ มีคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณในวิชาชีพ มีภาวะผู้นำและความรับผิดชอบ เป็นนักประชาสัมพันธ์ และมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ดังนั้นจึงควรสอดแทรกเนื้อหาที่เกี่ยวข้องดังกล่าวไว้ในวิชาพื้นฐานเพื่อพัฒนาบัณฑิตต่อไป

1.3 รายวิชาต่างๆ ที่บรรจุไว้ในหลักสูตรบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ควรมีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการจัดการห้องสมุด ความรู้ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ คุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพ

2. ข้อเสนอแนะในการศึกษาค้นคว้าต่อไป

2.1 ควรมีการวิจัยเพื่อพัฒนาวิชาชีพบรรณารักษศาสตร์ตามความต้องการของตลาดแรงงานในระดับภูมิภาคอาเซียนและในระดับโลก

2.2 ควรมีการสังเคราะห์งานวิจัยด้านการพัฒนาหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์

บรรณานุกรม

- ณัฐวดี มะลิทอง. (2545). การผลิตและพัฒนาบรรณารักษะระบบสำหรับห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ทิพภา ปลีหะจินดา กุศลวัฒน์ คงประดิษฐ์ ศุภรางค์ อินทรารุณ และชิตาภา สุขพล้า. (2549). “การศึกษาแนวโน้มความต้องการบัณฑิตในสาขาบรรณารักษะ”. วารสารวิชาการ. 14(23): 109-130.
- รัชนีวรรณ ขำประดิษฐ์ และอรพินธุ์ พูนนารถ. (2549). รายงานการวิจัยการประเมินหลักสูตรบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์,
- รัตนา ณ ลำพูน และดรุณี ณ ลำปาง. (2548). ประสิทธิภาพของหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิตสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์ (ปรับปรุง พ.ศ.2530) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ต่อการปฏิบัติงานของบัณฑิตปีการศึกษา 2533-2545. คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สารณี วรรณตรง และสันทนา กุลรัตน์. (2550). ปัญหาการใช้หลักสูตรและความพึงพอใจของผู้ว่าจ้างบัณฑิตต่อหลักสูตรบรรณารักษศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์,
- หนังสือพิมพ์เดลินิวส์ ฉบับวันที่ 30 พฤษภาคม 2551 หน้าการศึกษา.
- American Library Association (ALA). (2001). **Standards for Accreditation of Master’s Programs in Library and Information Studies**. [online]. Available: <http://www.ala.org>. (March 26, 2012).
- IFLA. (2001). **Guidelines for Professional Library/Information Education Program**. [online]. Available: <http://www.ifla.org>. (March 26, 2012).
- Mclain, J. P., Wallace, D. P. and Heim, K. M. (1990). “Education for automation: can the library schools do the job”. **Personnel Administration in an Automated Environment**. London: Haworth Press.
- Robbins, J. B. (1998). “Curriculum reform in library and information science education”. **Library and Information Studies Education in the United States**. Washington: Mansell.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
รายนามผู้เชี่ยวชาญ

รายนามผู้เชี่ยวชาญประเมินความสอดคล้องของข้อคำถามกับจุดมุ่งหมาย
(Item Objective Congruence: IOC)

1. รองศาสตราจารย์ ดร.สุชุม เฉลยทรัพย์	คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต
2. รองศาสตราจารย์ วิภา ศุภจรรย์รักษ์	คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต
3. ดร.ภริณี วัชรสินธุ์	คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต

ภาคผนวก ข
แบบสรุปคะแนนค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC)

แบบสรุปคะแนนค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ระหว่างเนื้อหาข้อคำถามกับจุดมุ่งหมายที่ใช้
ในการวิจัยจากความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

คำถามแบบทดสอบข้อที่	คะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ			ผลรวม	IOC
	คนที่1	คนที่2	คนที่3		
ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป					
1. สถานภาพในหน่วยงาน	1	1	1	3	1.0
2. ลักษณะของหน่วยงานที่สังกัด	1	1	1	3	1.0
3. หน่วยงานของท่านมีผู้ปฏิบัติงาน ห้องสมุดที่มีวุฒิการศึกษาทางด้าน บรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ หรือไม่	1	1	0	2	0.7
ส่วนที่ 2 ความต้องการบัณฑิตทางด้าน บรรณารักษศาสตร์และสารเทศ ศาสตร์					
4. ท่านต้องการบัณฑิตที่มีวุฒิการศึกษา ทางด้านบรรณารักษศาสตร์และ สารสนเทศศาสตร์เข้าทำงานในหน่วยงาน ของท่านหรือไม่	1	1	1	3	1.0
5. หากมีการพัฒนาหลักสูตรด้าน บรรณารักษ์ ท่านคิดว่าชื่อสาขาวิชา “บรรณารักษศาสตร์และสารเทศ ศาสตร์” นี้เหมาะสมหรือไม่	1	1	1	3	1.0
6. ในการผลิตบัณฑิตเพื่อเข้าสู่สังคม อาเซียน ท่านคิดว่าบัณฑิตทางด้าน บรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ ควรมีลักษณะอย่างไร	1	1	1	3	1.0
ส่วนที่ 3 คุณลักษณะในวิชาชีพและ คุณสมบัติเฉพาะของบัณฑิต					
3.1 คุณลักษณะในวิชาชีพ					
ด้านงานบริหาร					
1. ความสามารถในการวางแผนการ บริหารงาน	1	1	1	3	1.0

คำถามแบบทดสอบข้อที่	คะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ			ผลรวม	IOC
	คนที่1	คนที่2	คนที่3		
2. ความสามารถในการจัดการองค์กร	1	1	1	3	1.0
3.ความสามารถในการบริหารงานบุคคล	1	1	1	3	1.0
4.ความสามารถในการสั่งการของห้องสมุด	1	1	1	3	1.0
5.ความสามารถในการควบคุมงานของห้องสมุด	1	1	1	3	1.0
6.ความรู้และความสามารถในการปฏิบัติงานสารบรรณ	1	1	1	3	1.0
7.ความสามารถในการประชาสัมพันธ์เผยแพร่และประชาสัมพันธ์กิจกรรมของห้องสมุดให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทราบอย่างทั่วถึง	1	1	1	3	1.0
8.ความรู้ความเข้าใจในด้านการบริหารงบประมาณประจำปีให้เหมาะสมและเพียงพอต่อการปฏิบัติงาน	1	1	1	3	1.0
ด้านงานเทคนิค					
10.ความสามารถในการคัดเลือกและประเมินค่าทรัพยากรสารสนเทศ	1	1	1	3	1.0
11. ความสามารถในการจัดหาและผลิตทรัพยากรสารสนเทศ	1	1	1	3	1.0
12. ความสามารถในการวิเคราะห์และทำรายการทรัพยากรสารสนเทศ	1	1	1	3	1.0
13. ความสามารถในการรวบรวมและจัดทำบรรณานุกรม	1	1	1	3	1.0
14. ความสามารถในการจัดทำดัชนีวารสารและกฤตภาค	1	1	1	3	1.0

คำถามแบบทดสอบข้อที่	คะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ			ผลรวม	IOC
	คนที่1	คนที่2	คนที่3		
15. ความสามารถในการจัดเก็บและค้นคืนสารสนเทศ	1	1	1	3	1.0
16. ความสามารถในการบำรุงรักษาทรัพยากรสารสนเทศ	1	1	1	3	1.0
ด้านงานบริการ					
18. ความสามารถในการให้บริการสารสนเทศ	1	1	1	3	1.0
19. ความสามารถในการจัดบริการข่าวสารทันสมัย	1	1	1	3	1.0
20. ความสามารถในการบริการฐานข้อมูลและสื่อออนไลน์	1	1	1	3	1.0
21.ความสามารถในการให้บริการสืบค้นสารสนเทศ	1	1	1	3	1.0
22.ความสามารถในการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน	1	1	1	3	1.0
23.ความสามารถในการจัดการบริการข้อมูลและการตลาด	1	1	1	3	1.0
24.บริการสารสนเทศเพื่อธุรกิจและอุตสาหกรรม	1	1	1	3	1.0
ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและนวัตกรรมทางบรรณารักษศาสตร์					
26. ความสามารถในการจัดการเทคโนโลยีเว็บ	1	1	1	3	1.0
27. ความสามารถในการจัดการระบบเครือข่ายสังคม	1	1	1	3	1.0
28. ความสามารถในการจัดการระบบฐานข้อมูล	1	1	1	3	1.0
29. ความสามารถในการประยุกต์ใช้มัลติมีเดีย	1	1	1	3	1.0

คำถามแบบทดสอบข้อที่	คะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ			ผลรวม	IOC
	คนที่1	คนที่2	คนที่3		
30. ความสามารถในการจัดการระบบองค์ความรู้	1	1	1	3	1.0
31.ความสามารถในการวิเคราะห์ระบบสารสนเทศและการจัดการ	1	1	1	3	1.0
32.ความสามารถในการทำวิจัย	1	1	1	3	1.0
33.ความสามารถในการสร้างและพัฒนา นวัตกรรมใหม่ๆ	1	1	1	3	1.0
ด้านภาษา					
35. มีทักษะในการสื่อสาร	1	1	1	3	1.0
36. มีทักษะในการเขียนบทความ	1	1	1	3	1.0
37. มีทักษะในการนำเสนองาน	1	1	1	3	1.0
3.2 คุณสมบัติเฉพาะของบัณฑิต					
1. สามารถทำประชาคมติ เช่น ทำโพลเพื่อสำรวจความต้องการของผู้ใช้บริการได้	1	1	1	3	1.0
2. สามารถจัดการด้านการตลาดเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการได้	1	1	1	3	1.0
3.เป็นผู้นำในการจัดกิจกรรม	1	1	1	3	1.0
4.สามารถจัดนิทรรศการ (Event) ได้	1	1	1	3	1.0
5.สามารถวางแผนบริหารจัดการโครงการได้	1	1	1	3	1.0
6.เป็นนักวิชาการ/นักวิจัย	1	1	1	3	1.0
7.เป็นนักประชาสัมพันธ์	1	1	1	3	1.0

ภาคผนวก ค
แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

แบบสำรวจ: ความต้องการบัณฑิตสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์

คำชี้แจง

1. แบบสำรวจนี้จัดทำขึ้นเพื่อสำรวจความต้องการบัณฑิตและคุณลักษณะบัณฑิตทางด้านบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์
2. ขอความอนุเคราะห์กรอกข้อมูลและกาเครื่องหมายถูก (✓) ให้ครบถ้วนตามความเหมาะสม

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

1. ประเภทของหน่วยงาน

☐ ห้องสมุดโรงเรียน	☐ ห้องสมุดประชาชน/ห้องสมุดเฉลิมพระเกียรติ
☐ ห้องสมุดมหาวิทยาลัย/วิทยาลัย	☐ หอสมุดแห่งชาติ
☐ ห้องสมุดเฉพาะ	
☐ ภาครัฐ	☐ ภาคเอกชน
☐ บริษัทเอกชน/ห้างร้าน	
☐ อื่นๆ โปรดระบุ.....	
2. สถานภาพในหน่วยงาน

☐ ผู้บริหาร	ระบุตำแหน่ง.....
☐ ผู้ปฏิบัติงาน/พนักงาน	ระบุตำแหน่ง.....
☐ อื่น ๆ	ระบุตำแหน่ง.....
3. หน่วยงานของท่านมีผู้ปฏิบัติงานที่มีวุฒิการศึกษาทางด้านบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์หรือไม่

☐ มี จำนวน.....คน	☐ ไม่มี
---------------------------------------	-----------------------------

ส่วนที่ 2 ความต้องการบัณฑิตทางด้านบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์

4. ท่านต้องการบัณฑิตที่มีวุฒิการศึกษาทางด้านบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์เข้าทำงานในหน่วยงานของท่านหรือไม่

☐ ต้องการ จำนวน.....คน	☐ ไม่ต้องการ
--	----------------------------------
5. หากมีการพัฒนาหลักสูตรด้านบรรณารักษ ท่านคิดว่าชื่อสาขาวิชา “บรรณารักษศาสตร์และสารเทศศาสตร์” นี้เหมาะสมหรือไม่

☐ เหมาะสม	☐ ไม่เหมาะสม
ควรใช้ชื่อว่า(โปรดระบุ).....	
6. บัณฑิตบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ควรได้รับการพัฒนาคุณลักษณะด้านใดมากที่สุดเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน (โปรดเรียงลำดับคุณลักษณะที่สำคัญ)

☐ ความรู้ภาษาอังกฤษ	☐ ภาษาเพื่อนบ้าน
☐ ความรู้พื้นฐานด้านการเงิน เศรษฐกิจ ธุรกิจ และการเป็นผู้ประกอบการ	
☐ ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม	
☐ ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี	
☐ ทักษะชีวิตและการทำงาน	
☐ อื่นๆ (โปรดระบุ).....	

ส่วนที่ 3 คุณลักษณะในวิชาชีพและคุณสมบัติเฉพาะของบัณฑิตทางด้านบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ ที่ต้องการและคาดหวัง

3.1 คุณลักษณะในวิชาชีพ

คุณลักษณะในวิชาชีพที่ต้องการ	ระดับความต้องการ				
	น้อยที่สุด (1)	น้อย (2)	ปานกลาง (3)	มาก (4)	มากที่สุด (5)
ด้านงานบริหาร					
1. ความสามารถในการวางแผนการบริหารงานทั่วไป					
2. ความสามารถในการจัดการองค์กร					
3. ความสามารถในการบริหารงานบุคคล					
4. ความสามารถในการควบคุมงาน					
5. ความรู้และความสามารถในการปฏิบัติงานสารบรรณ					
6. ความสามารถในการจัดการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ภารกิจขององค์กรให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทราบอย่างทั่วถึง					
7. ความรู้ความเข้าใจในด้านการบริหารงบประมาณ					
8. ความรู้ความสามารถในการติดตามงานและการประเมินผล					
9. อื่นๆ(โปรดระบุ).....					
ด้านงานเทคนิค					
10. ความสามารถในการคัดเลือกและประเมินค่าทรัพยากรสารสนเทศ					
11. ความสามารถในการจัดหาและผลิตทรัพยากรสารสนเทศ					
12. ความสามารถในการวิเคราะห์และทำรายการทรัพยากรสารสนเทศ					
13. ความสามารถในการรวบรวมและจัดทำบรรณานุกรม					
14. ความสามารถในการจัดทำบรรณานุกรมวารสารและกฤตภาค					
15. ความสามารถในการสร้างฐานข้อมูล จัดเก็บและค้นคืนสารสนเทศ					
16. ความสามารถในการบำรุงรักษาทรัพยากรสารสนเทศ					
17. อื่นๆ(โปรดระบุ).....					
ด้านงานบริการ					
18. ความสามารถในการให้บริการสารสนเทศ					

คุณลักษณะในวิชาชีพที่ต้องการ	ระดับความต้องการ				
	น้อย ที่สุด (1)	น้อย (2)	ปานกลาง (3)	มาก (4)	มาก ที่สุด (5)
19. ความสามารถในการจัดบริการข่าวสารที่ทันสมัย					
20. ความสามารถในการบริการฐานข้อมูลและสื่อออนไลน์					
21. ความสามารถในการให้บริการสืบค้นสารสนเทศ					
22. ความสามารถในการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้					
23. ความสามารถในการจัดการบริการสารสนเทศธุรกิจและการตลาด					
24. ความสามารถในการจัดบริการสารสนเทศในเชิงรุก					
25. อื่นๆ(โปรดระบุ).....					
ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการจัดการนวัตกรรมทางบรรณารักษศาสตร์ฯ					
26. ความสามารถด้านการใช้เทคโนโลยีสำนักงานอัตโนมัติ					
27. ความสามารถในการใช้และการจัดการเทคโนโลยีเว็บ					
28. ความสามารถในการใช้และการจัดการเทคโนโลยีเครือข่าย					
29. ความสามารถในการใช้และการจัดการระบบฐานข้อมูล					
30. ความสามารถในการประยุกต์ใช้สื่อมัลติมีเดีย					
31. ความสามารถในการจัดการความรู้					
32. ความสามารถในการวิเคราะห์และออกแบบระบบสารสนเทศ					
33. ทักษะด้านการวิจัย					
34. ความสามารถในการสร้างสรรค์ผลงาน/นวัตกรรมใหม่ๆ					
35. อื่นๆ(โปรดระบุ).....					
ด้านภาษาและการสื่อสาร					
36. ทักษะในการสื่อสาร					
37. ทักษะในการเขียนบทความ เอกสาร ตำรา					
38. ทักษะในการนำเสนองาน					
39. อื่นๆ(โปรดระบุ).....					

3.2 คุณสมบัติเฉพาะของบัณฑิต

คุณสมบัติเฉพาะของบัณฑิตที่ต้องการ	ระดับความต้องการ				
	น้อยที่สุด (1)	น้อย (2)	ปานกลาง (3)	มาก (4)	มากที่สุด (5)
1. สามารถทำประชาติ เช่น ทำโพลเพื่อสำรวจความต้องการของผู้ใช้บริการได้					
2. สามารถจัดการด้านการตลาดเพื่อเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการได้					
3. สามารถคาดการณ์/ทำนาย/วิเคราะห์เศรษฐกิจ					
4. ความสามารถด้านธุรกิจ การเพิ่มผลผลิต มูลค่าเพิ่มสินค้าและบริการ					
5. ความสามารถในการจัดกิจกรรม เช่น จัดนิทรรศการ ตลาดนัดวิชาการ					
6. เป็นนักประชาสัมพันธ์					
7. สามารถบริหารโครงการได้					
8. มีทักษะทางสังคมและการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม					
9. มีทักษะการคิดเชิงวิพากษ์และการแก้ปัญหา					
10. มีความยืดหยุ่นและความสามารถในการปรับตัว					
11. มีความคิดริเริ่มและการขึ้นำตนเอง					
12. มีภาวะผู้นำและความรับผิดชอบ					
13. มีคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณในวิชาชีพ					
14. อื่นๆ(โปรดระบุ).....					

3.3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม.....

.....

.....

.....

-----ขอบคุณทุกท่านที่กรุณาสละเวลาตอบแบบสอบถาม-----

ภาคผนวก ง
แบบสอบถามภาษาถิ่นเชิงลึก

แนวทางการสัมภาษณ์เชิงลึก

1. ได้มีการเก็บข้อมูลไว้ในฐานเกี่ยวกับการประกาศรับสมัครงานสาขาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ ลักษณะงานที่เกี่ยวข้องกับสาขาดังกล่าว ทั้งภาครัฐและเอกชนหรือไม่ หากมีจะค้นได้ที่ไหน อย่างไร ตั้งแต่ปี 53-55 แนวน้อม ปี 56 จะเป็นอย่างไร
2. ความต้องการของตลาดงานด้านทั้งภาครัฐและเอกชน ปัจจุบัน และแนวโน้มความต้องการในอนาคต
3. ความต้องการของผู้ประกอบการในสาขาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ (มากหรือน้อย ต้องการสาขานี้หรือไม่)
4. คุณลักษณะเฉพาะของบัณฑิตในสาขาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์
5. ลักษณะตำแหน่งงานและความรับผิดชอบที่ต้องการในอันดับต้นๆ เช่น การจัดเก็บและการค้นคืน นักเอกสารสนเทศ บรรณารักษ์ ฯลฯ

ภาคผนวก จ
ตัวอย่างข้อมูลการสัมภาษณ์

สัมภาษณ์ผู้อำนวยการหอสมุดแห่งชาติ

นางวิลาวัลย์ ทรัพย์พันธเสน วันที่ 26 มีนาคม 2555 เวลา 11.00 – 12.00 น.

ณ หอสมุดแห่งชาติ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฐิตียา เนตรวงษ์ : การทำวิจัยครั้งนี้เพื่อพัฒนาหลักสูตรบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ที่จะเปิดในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2556 จึงต้องการทราบแนวโน้มความต้องการของตลาดแรงงานด้านบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์มีมากน้อยแค่ไหน ในส่วนที่ได้ไปสัมภาษณ์สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย นั้นเป็นส่วนของคุณ จึงต้องการทราบว่าในแต่ละปีหอสมุดแห่งชาติมีนโยบายรับบรรณารักษ์เข้าทำงานอย่างไรบ้าง

ผู้อำนวยการ : จะรับบรรณารักษ์ใหม่ได้เมื่อมีตำแหน่งว่างก่อนเท่านั้น ตั้งแต่ปี 2533 เป็นต้นมา เราโดนแซ่แข่งเลยจะตำแหน่งจะไม่ค่อยได้ นอกจากว่าเกษียณไปเราก็จะได้คืนมา แต่ก็เข้าไปบางที่เป็นปีหรือปีกว่าถึงจะได้อัตรามา แต่ตอนนี้ที่เราทำไปก็เพราะว่ารับงานขึ้นที่พระราชบัญญัติจัดการพิมพ์ที่เอาหอสมุดแห่งชาติเป็นหน่วยงานที่ต้องออกใบอนุญาตให้กับเจ้าของบรรณธิการเจ้าของโรงพิมพ์อะไรที่เขาจะพิมพ์วารสารหนังสือพิมพ์อะไรต่าง ๆ เขาจะมาขอ ซึ่งแต่เดิมเป็นงานของสำนักงานตำรวจแห่งชาติตาม พรบ.จัดการพิมพ์ 2550 หอสมุดแห่งชาติก็มีหน้าที่ทำงานนี้แทนโดยที่กระทรวงวัฒนธรรมรับผิดชอบและส่งมาให้กรมศิลปากร กรมศิลปากรก็มอบหมายให้หอสมุดแห่งชาติรับผิดชอบออกใบอนุญาตคล้าย ๆ เครื่องหมายทะเบียนการค้าคล้าย ๆ กระทรวงพาณิชย์ที่เขาออกหอสมุดแห่งชาติก็ออกให้หน่วยงานที่เรารับผิดชอบคือ ISSN ที่ออกเลขแปดตัว ที่เห็นในวารสาร ในเร็ว ๆ นี้ เราจะได้งบประมาณ 8 -10 ตำแหน่ง ก็รู้สึกดีใจมาก เพราะรอคอยมานานตั้งแต่เป็นผู้อำนวยการตั้งแต่ ปี 2551 กว่าจะได้ตำแหน่งมาเพราะบุคคลากรเราขาด ก็เลยเปิดสอบเดือนเมษายนนี้

อาจารย์รัชฎาพร อีราวรรณ : หอสมุดแห่งชาติมีบุคลากรที่จบวุฒิการศึกษาทางด้านบรรณารักษศาสตร์เพียงพอกับการทำงานในตำแหน่งต่าง ๆ ของหอสมุดหรือเปล่าคะ

ผู้อำนวยการ : บรรณารักษ์กลุ่มของหอสมุดแห่งชาติ และกลุ่มต่าง ๆ ที่อยู่ภายใต้หอสมุดแห่งชาติที่เราแบ่งหน่วยงาน ตำแหน่งบรรณารักษ์ก็ยังขาดอยู่ทุกกลุ่มไม่เพียงพอกับการทำงานแต่เมื่อมีการจัดงาน จัดนิทรรศการ จัดกิจกรรมต่าง ๆ เราก็ตั้งคนทำงานโดยแบ่งแต่ละกลุ่มมาช่วยกันทำงาน

อาจารย์รัชฎาพร อีราวรรณ : ตำแหน่งบรรณารักษ์ที่อยู่ตามหอสมุดแห่งชาติประจำจังหวัด สังกัดหอสมุดแห่งชาติหรือเปล่าคะ

ผู้อำนวยการ : ปัจจุบันแยกออกไปสังกัดสำนักศิลปากร แต่ด้านวิชาการเราไม่ทิ้งเขาเราก็ดึงเขามาร่วมงานด้านวิชาการเสมอ หอสมุดแห่งชาติทั่วประเทศมี 11 แห่ง ก็เชิญมาร่วมกิจกรรมทางวิชาการอยู่เสมอ ไม่ได้ยุ่งเกี่ยวด้านบริหารจัดการบุคคลกร แต่ถ้าบุคลากรมีปัญหาต่าง ๆ ก็ยังต้องดึงมาที่หอสมุดแห่งชาติอยู่ พุดง่าย ๆ ก็เหมือนสำนักแม่ แต่หอสมุดแห่งชาติประจำจังหวัดสังกัดตรงกับสำนักศิลปากร รวมเอาหอสมุดแห่งชาติประจำจังหวัด หอจดหมายเหตุ รวมเป็นสำนักศิลปากรเหมือนกับเป็นกรมศิลป์น้อย ๆ มีทั้งหมด 15 แห่งกรมศิลป์ที่หนึ่งก็อยู่ที่จังหวัดราชบุรี ที่สองก็จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตำแหน่งบรรณารักษ์ก็ขาดแคลน บางที่เท่านั้นที่สมบูรณ์ เช่น ที่จังหวัดเชียงใหม่ มีทั้งหมด 4 คน ก็ถือว่าไม่ขาด ซึ่งหอสมุดแห่งชาติประจำจังหวัดบางแห่งก็ยุบไปแล้วเพื่อที่เหลือ 11

แห่ง จะได้มีตำแหน่งหลือมาเป็นฐานให้ สาขา 11 แห่งที่เหลือ จะได้มี ซี 8 อีก 3 – 4 ตำแหน่ง การเลื่อนขั้นให้ซีสูงขึ้นของบรรณารักษ์ต้องมีอัตราาก่อนถึงเลื่อนขั้นได้ไม่เหมือนกับข้าราชการครู หรือ อาจารย์มหาวิทยาลัยที่สามารถทำตำแหน่งผลงานทางวิชาการได้เลย สูงสุดได้ถึงบรรณารักษ์ 9 แต่จริง ๆ ก็มีได้ถึงซี 11 สูงสุดถึงตำแหน่งอธิบดีกรม

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิตติยา เนตรวงษ์ : ชื่อวุฒิที่รับสมัครคือวุฒิอะไรคะ

ผู้อำนวยการ : วุฒิที่รับสมัคร คือ วุฒิบรรณารักษศาสตร์ หรือเจ้าพนักงานห้องสมุด อย่างเจ้าหน้าที่ห้องสมุดก็เปลี่ยนเป็นพนักงานห้องสมุด ซึ่งตอนนี้ก็ไม่ค่อยมีแล้วที่จบปริญญาตรีทางบรรณารักษ์จะหายาก

อาจารย์รัชฎาพร อีราวรรณ : วุฒิสารสนเทศศาสตร์ สารสนเทศศึกษา การจัดการสารสนเทศ และ สารสนเทศเพื่อการสื่อสารรับสมัครหรือเปล่าคะ

ผู้อำนวยการ : เมื่อก่อนไม่รับเพราะทาง ก.พ. ไม่ยอมรับวุฒิเหล่านี้ แต่ทางเราก็ต้องทำเรื่องไปบอกเขา ว่าถ้าไม่รับวุฒิเหล่านี้เราก็ไม่มีใครมาสมัครเพราะมหาวิทยาลัยทั้งหลายเอาวุฒิไปปรับใหม่หมด เป็นอะไรก็ไม่รู้แล้ว ซึ่งวุฒิทางด้านสารสนเทศศาสตร์ สารสนเทศศึกษา การจัดการสารสนเทศ และ สารสนเทศเพื่อการสื่อสารหรือ อื่น ๆ นี่เน้นไปทางด้านไอที แต่จริง ๆ แล้วไม่ได้เน้นทางด้าน บรรณารักษ์เลย พุดง่าย ๆ อย่างบรรณานุกรมแต่ละสถาบันก็ไม่ยอมรับกันทั้งนั้น แต่ก่อนเราก็ใช้ของวิว ชั้นทาวเวอร์ของอาจารย์จ้อยเอามาแปลเรียบเรียงเป็นภาษาไทย เป็นบรรณานุกรมและเชิงอรรถ หม่อมหลวงจ้อย นันท์วิจิตร แต่ปัจจุบันนี้ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ก็แบบหนึ่งรามคำแหงก็แบบหนึ่ง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ก็เอาแบบเดิมแบบเก่ายืนพื้น มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ก็จะเอาแบบง่าย ๆ ผ่าน ๆ หยวน ๆ แบบใดก็ได้อะไรแบบนี้ แต่ละที่ก็ไม่เหมือนกันแล้ว ซึ่งธรรมดาเราต้องมีมาตรฐาน แต่ตอนนี้มีหลายมาตรฐานแล้ว อย่างการตรวจตำแหน่งผลงานวิชาการของบรรณารักษ์ กคน.บางครั้ง ก็เข้าใจหยวน ๆ เพราะเขาอยู่ต่างจังหวัด เอากิจกรรมส่งเสริมการอ่านหรือกิจกรรมอะไรมาใส่บ้างซึ่ง อาศัยเอาภาพประกอบมาใส่อย่างดี ก็ให้ผ่านเพราะรู้ ๆ กันอยู่ถ้าเอาเกณฑ์มาตรฐานจริง ๆ ก็คงไม่ผ่าน แต่ห้องสมุดก็พัฒนาขึ้นเยอะ อย่างห้องสมุดประชาชนที่เพชรบุรีที่เคยแวะไปดูมา ถ้ากรมศิลปากรทำผลงานระดับ 8 ต้องมีข้อมูลเยอะ ผลงานต้องมี 3 ชิ้นใหญ่ มีข้อเสนอแนวคิด ต้องสร้างงานภายใน 3 ปีให้เยอะ เกี่ยวกับวุฒิบรรณารักษ์นี้เหมือนกับตามท้องตลาดนะ บางมหาวิทยาลัยก็ปิด หลักสูตรบรรณารักษศาสตร์ไปแล้ว บางมหาวิทยาลัยก็เปิดสอนแค่เป็นบางปีเท่านั้น เคยได้ถาม นักศึกษาฝึกงานที่มาฝึกงานที่หอสมุดแห่งชาติ ถามว่าเลือกเรียนบรรณารักษศาสตร์เพราะอะไร คำตอบที่ได้คือ เด็กนักศึกษาตอบว่าอยากจะเลือกเรียนวิชาอื่นแต่ไม่ได้ ไม่รู้จะเรียนอะไร จึงเลือก เรียนวิชาบรรณารักษศาสตร์ ฟังแล้วก็หดหู่ใจเมื่อจบมาแล้วก็ไม่ต้องการทำงานด้านวิชาชีพ บรรณารักษ์อีกเพราะไม่เคยชอบตั้งแต่เลือกเรียนแล้ว

อาจารย์รัชฎาพร อีราวรรณ : การรับสมัครบรรณารักษ์ของหอสมุดแห่งชาติต้องตรวจสอบวุฒิก่อน หรือเปล่าคะ

ผู้อำนวยการ : แน่อนต้องตรวจสอบวุฒิก่อน โดยฝ่ายกองการเจ้าหน้าที่ของกรมศิลป์ ต้องตรวจอย่างละเอียด ถ้าไม่ได้ต้องปรึกษาเกณฑ์ของ ก.พ. เพราะถ้าสอบได้และบรรจุแล้วแต่วุฒิไม่ผ่าน ไม่ตรงแล้วไปถอดเขาออกมันก็ไม่ดี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฐิตียา เนตรวงษ์ : สังเกตจาก วุฒิใหม่ ๆ ที่จบมาก็จะเป็นการจัดการสารสนเทศ สารสนเทศศึกษา ต้องมีการเทียบหน่วยกิจหรือเปล่าคะ ต้องเรียนวิชาด้านบรรณารักษ์จำนวนกี่หน่วยกิต

ผู้อำนวยการ : ต้องเรียนวิชาห้องสมุด หรือต้องเรียนบรรณารักษ์ก็หน่วยกิตนั้นยังไม่ได้กำหนดขนาดนั้น ถ้าจบบรรณารักษ์โดยตรงก็ไม่ต้องตรวจแต่ถ้าจบด้านอื่น ๆ เช่น การจัดการสารสนเทศนั้นต้องตรวจ แต่ก่อนที่จะเปิดสอบบรรณารักษ์ หน่วยงานกองการเจ้าหน้าที่ก็ต้องถามว่าจะให้รับสมัครวุฒิปริญญาตรีหรือไม่ ให้เลือกได้เลย แต่อย่างเจ้าพนักงานห้องสมุดนั้นไม่ต้องเลือก วุฒิอะไรก็ได้ที่มี วุฒิปริญญาตรีก็ได้ ไม่ต้องจบวิชาทางห้องสมุดก็ได้ เพราะเขาต้องมาอบรมกับเราก่อน แต่ถ้าเจ้าพนักงานห้องสมุดแต่กำหนดวุฒินั้นเดี๋ยวนี้ มหาวิทยาลัยต่าง ๆ หรือ มหาวิทยาลัยราชภัฏก็ไม่ได้สอนวุฒิที่ต่ำกว่าปริญญาตรีแล้ว ถ้ารับสมัครตำแหน่งบรรณารักษ์ ส่วนมากก็มีวุฒิปริญญาตรีมาสมัครตลอด แต่ใจเขาก็ไม่ได้อยู่กับเราเพราะเขามีทางเลือกอื่น ๆ ด้วย ลาออกไปอยู่ที่ดีกว่าและตำแหน่งข้าราชการก็น้อยมาก ส่วนมากก็จะเป็นพนักงานราชการ แต่ตำแหน่งก็น้อยมาก ๆ ซึ่งก็ต้องประเมินปีต่อปี ต่อสัญญาจ้างปีต่อปี แต่ถ้าประเมินไม่ผ่านก็ไม่จ้างต่อ แต่เมื่องานที่พนักงานราชการทำก็จะมากกว่าข้าราชการบางคนอีก เพราะเขาต้องมีการประเมินปีต่อปี ต้องพยายามทำผลงานที่มากกว่า กลัวการประเมินไม่ผ่านและไม่ได้ต่อสัญญาจ้าง

อาจารย์รัชฎาพร ธีรารธรรม : จำนวนบุคลากรทั้งหมดมีจำนวนเท่าไรคะ

ผู้อำนวยการ : บุคลากรทั้งหมดมีประมาณ 100 กว่าคน รวมทั้งหมดไม่ใช่แค่บรรณารักษ์อย่างเดียว มีนักภาษาโบราณเพราะเรามีเอกสารโบราณด้วย จบปริญญาประโยค 9 ที่บวชพระมาก่อน มาสมัครเป็นนักภาษาโบราณด้วย แต่ปริญญาตรีด้านภาษาศาสตร์ภาษาจารึก ภาษาขอม ภาษาลาว ภาษาอะไร ๆ ได้ ภาษาล้านนา เราก็จะรับสมัคร มีหลากหลายอาชีพ และภาษาศาสตร์ด้วย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฐิตียา เนตรวงษ์ : การทำผลงานการเลื่อนขั้นตำแหน่งของหน่วยงานเป็นอย่างไรบ้างคะ

ผู้อำนวยการ : การทำผลงานสูงสุดได้ถึง ซี 11 แต่จริง ๆ ก็ยังไม่มีใครทำได้ บรรณารักษ์ของหอสมุดแห่งชาติประจำจังหวัดการที่จะทำผลงานต้องรออัตราที่ว่างก่อนจึงทำได้ รอการเกษียณของอัตราเก่าก่อนจึงเริ่มทำได้ โดนบล็อกโดย ก.พ. ต้องแจ้ง ก.พ. ก่อนว่าอัตราตำแหน่งว่างแล้วก็เริ่มทำได้ ตำแหน่งชำนาญการเป็นชำนาญการพิเศษ แต่อัตรารว่างไม่ค่อยมีว่างเท่าไร และห้องสมุดเฉพาะนั้นยิ่งยากกว่านี้อีก จริง ๆ บรรณารักษ์และห้องสมุดก็สำคัญกับการพัฒนาประเทศแต่ผู้บริหารประเทศมองไม่ค่อยเห็นความสำคัญ ซึ่งประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้นั้นผู้บริหารห้องสมุดประชาชนมีตำแหน่งอธิบดีทั้งนั้นเลย มีแต่ประเทศไทยเท่านั้นที่ยังเป็นแค่ระดับผู้อำนวยการสำนัก อย่างอธิบดีกรมหอสมุดแห่งชาติประเทศมาเลเซียนั้น เขาต้องนั่งประชุมกับมหาเถรฯ ทุก ๆ วันศุกร์ ถ้าห้องสมุดจะเอาอะไรก็ได้ ตอนไปศึกษาดูงานห้องสมุดที่ประเทศมาเลเซีย ที่รังกาวิเนะ บรรยายภาคข้างนอกเหมือนข้าว มีแต่ข้าวเต็มไปหมด บ้านนอกมากแต่บรรยายภาคข้างในหอสมุดนั้นแตกต่างจากข้างนอกมาก มีคอมพิวเตอร์จอแบน จัดห้องสมุดได้สวยหรูและมีข้อมูลให้ค้นจำนวนมาก ผู้ดูแลห้องสมุดต้องเรียนจบระดับปริญญาเอก ดีออกเตอร์ทั้งนั้น รัฐบาลเขาให้ความสำคัญกับห้องสมุดมาก ๆ เขาพยายามแข่งกับประเทศสิงคโปร์ ทั้ง ๆ ที่เขามีประชาชนหลายเชื้อชาติ มีจีน อิสลาม แขกทั้งนั้น ปกครองยากแต่เขาก็บริหารประเทศได้ดีมาก

สัมภาษณ์ผู้อำนวยการกลุ่มเจ้าหน้าที่ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบ

และการศึกษาตามอัธยาศัย

นายสัจจา วงศาโรจน์ วันที่ 26 มีนาคม 2555 เวลา 9.00 – 10.45 น.

ณ กระทรวงศึกษาธิการ

ถาม: ตลาดแรงงานของบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาด้านบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์

ตอบ: อันที่จริง กศน. มีบทบาทในการจัดการศึกษานอกระบบ การจัดการตามอัธยาศัย ซึ่งมีห้องสมุดเมื่อก่อนนี้ห้องสมุดเป็นส่วนหนึ่งที่เราตั้งขึ้นมา ก็จะเป็นห้องสมุดประชาชนประจำอำเภอ หรือห้องสมุดประชาชนจังหวัด แล้วก็มีห้องสมุดพิเศษก็คือ ห้องสมุดเฉลิมราชกุมารีฯ สำหรับห้องสมุดขณะนี้ มันเป็นนโยบายของรัฐบาลที่จะให้มีการถ่ายโอนห้องสมุดไปให้กับองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น ซึ่งเริ่มมาตั้งแต่การถ่ายโอนระยะที่ 1 ระยะที่ 2 เราก็ยังไม่ได้ทำการถ่ายโอนจริงๆ มันก็เป็นปัญหาต่อเนื่องมา และเมื่อเข้าสู่แผนระยะที่ 3 ขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่น นโยบายของคณะกรรมการกระจายอำนาจ ให้กับท้องถิ่น ก็ยังมีนโยบายเดิมคือให้ถ่ายโอนห้องสมุดที่ไม่ใช่ห้องสมุดเฉลิมราชกุมารีฯ ไปให้กับท้องถิ่น ส่วนวิธีการที่จะดำเนินการอาจใช้วิธีการสอบถามไปที่ท้องถิ่นว่ามีความพร้อมที่จะรับโอนหรือไม่? ทั้งอาคารสถานที่ ทั้งบุคลากร กลับมาเรื่องเดิม ตอนนี้เรามีห้องสมุดยังไม่ครบทุกอำเภอ แต่บางอำเภออาจมี 2 แห่ง เพราะมีทั้งห้องสมุดอำเภอ และห้องสมุดเฉลิมราชกุมารีฯ ขณะนี้เรามีอัตราตำแหน่งบรรณารักษ์ ที่มีเงินงบประมาณ ประมาณ 300 กว่าอัตรา ในขณะที่เรามีห้องสมุด ประมาณ 700 แห่ง เหตุที่เราไม่สามารถมีบรรณารักษ์ได้ครบ เนื่องจากเราไม่มีงบประมาณทำให้เราไม่สามารถกำหนดตำแหน่งบรรณารักษ์ให้มีทุกห้องสมุดได้ เดิมที่มีตำแหน่ง แต่เราได้มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ช่วงหนึ่ง (ปี พ.ศ.2537-2538) คือให้บรรณารักษ์ที่มีวุฒิครูไปเป็นครู โดยได้โอนอัตราบรรณารักษ์ไปเป็นอัตราของครู ก็เลยทำให้อัตราบรรณารักษ์ในปัจจุบันไม่มี

ถาม: ปัจจุบันหาก กศน. ต้องการรับบุคลากรใหม่ จะเปิดรับบรรณารักษ์โดยตรงหรือไม่ ?

ตอบ: การรับตำแหน่งบรรณารักษ์ จะเป็นไปตามเงื่อนไข คือ สำเร็จการศึกษาทางบรรณารักษศาสตร์ สารนิเทศศาสตร์ หรือทางอื่นที่หน่วยงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (ก.ค.ศ.) เป็นผู้กำหนด หรืออาจกำหนดว่าต้องมีเนื้อหาการศึกษาทางบรรณารักษ์ที่หน่วยกิต ซึ่งไม่จำเป็นต้องชื่อวุฒิตรง แต่มีการเรียนที่ครบตามเงื่อนไข แต่ที่ผ่านมามีสาขาการจัดการสารสนเทศ ของมหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ ที่ยังไม่ผ่านการรับรอง อาจเป็นเพราะเค้าเอาเนื้อหาที่เรียนไปเทียบแล้วไม่ครบตามเงื่อนไขของ ก.ค.ศ. อย่างเช่น มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคามได้ทำการตรวจสอบกับ ก.ค.ศ. แล้วมีใบรับรองคุณวุฒิแนบมาพร้อมกับใบสมัครเลย ก็ทำให้พิจารณาได้ง่ายขึ้น

ถาม: การเปิดสอบรับบุคลากร อัตราบรรณารักษ์จะมีเพิ่มขึ้นหรือไม่?

ตอบ: บอกไม่ได้ แต่ตามกรอบอัตรากำลังมีตำแหน่งบรรณารักษ์ทุกห้องสมุดอยู่แล้ว แต่ขึ้นอยู่กับรัฐบาลที่จะจัดสรรงบประมาณมาให้หรือไม่ แต่ปัญหาอย่างหนึ่งคือ เมื่อบรรณารักษ์ทำงานไปถึงขั้น 8 ก็จะมีข้อโอนย้ายไปเป็นครู ทำให้อัตรากำลังลดลงไปอีก ทั้งนี้ก็เพราะเรื่องความก้าวหน้าในตำแหน่งงาน

ถาม: บรรณารักษ์ควรมีคุณสมบัติอย่างไร?

ตอบ: จากการสอบบรรจุที่ผ่านมา พบว่า นักศึกษาที่จบมาใหม่เขียนบรรณานุกรมไม่เป็น

ถาม: หน้าที่หลักของตำแหน่งบรรณารักษ์ คืออะไร?

ตอบ: มีหลายอย่าง ก็จะมีการจัดการห้องสมุดเป็นหลัก เช่น การซ่อมหนังสือ การทำรายการ ส่วนเรื่องคอมพิวเตอร์นักศึกษาสมัยนี้ก็ต้องมีความรู้อยู่แล้ว เช่น อินเทอร์เน็ต การค้นหาข้อมูล

ถาม: แนวโน้มของผู้ที่เรียนทางด้านบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ ท่านคิดว่าจะไปในทิศทางใด?

ตอบ: อัตราในตำแหน่งบรรณารักษ์ มีมากก็จริง แต่การจัดสรรงบประมาณมาให้มีจำนวนจำกัด ก็เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้การเปิดรับยังคงมีน้อย แต่ถ้าการถ่ายโอนห้องสมุดไปให้องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น ก็จะทำให้มีงบประมาณรองรับการเปิดอัตราบรรณารักษ์เพิ่มเติมได้ ซึ่งอย่างน้อยห้องสมุดแต่ละแห่งก็จะมีบรรณารักษ์ 1 คน

ภาคผนวก ฉ
หนังสือราชการ

ที่ ศธ ๐๕๖๖.๐๗/ ๓๒๔

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต
๒๔๕ ถนนนครราชสีมา เขตดุสิต
กรุงเทพมหานคร ๑๐๓๐๐

๒๔ มีนาคม ๒๕๕๕

เรื่อง ขอขอบคุณ

เรียน นายลัจจา วงศาโรจน์
ผู้อำนวยการกลุ่มเจ้าหน้าที่ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

ตามที่ท่านได้ให้ได้รับการสัมภาษณ์เกี่ยวกับวิชาชีพบรรณารักษ์เพื่อประกอบการทำโครงการวิจัยศึกษาความต้องการบัณฑิตบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์เพื่อพัฒนาหลักสูตรบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต ซึ่งได้รับความอนุเคราะห์จากท่านเป็นอย่างดียิ่ง

ในการนี้ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ จึงใคร่ขอขอบคุณท่านที่ให้ความอนุเคราะห์ข้อมูลในครั้งนี้เป็นอย่างดีและหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านในครั้งต่อไปด้วย จักขอบคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์เณตดิน สุกปลั่ง)

คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

ที่ ศธ ๐๕๖๖.๐๓/ ๑๒๓

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต
๒๔๕ ถนนนครราชสีมา เขตดุสิต
กรุงเทพมหานคร ๑๐๓๐๐

๒๔ มีนาคม ๒๕๕๕

เรื่อง ขอขอบคุณ

เรียน นางทัศนีย์ ไวยปัญญา

หัวหน้าฝ่ายสัญญาและการแต่งตั้ง สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

ตามที่ท่านได้ให้คำสัมภาษณ์เกี่ยวกับวิชาชีพบรรณารักษ์เพื่อประกอบการทำโครงการวิจัยศึกษาความต้องการบัณฑิตบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์เพื่อพัฒนาหลักสูตรบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต ซึ่งได้รับความอนุเคราะห์จากท่านเป็นอย่างดี

ในการนี้ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ จึงใคร่ขอขอบคุณท่านที่ให้ความอนุเคราะห์ข้อมูลในครั้งนี้เป็นอย่างดีและหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านในครั้งต่อไปด้วย จักขอบคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์เจตดิน สุกปลั่ง)

คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

ที่ ศธ ๐๕๖๖.๐๓/ ๑๐๖

คณะกรรมการและสภามหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต
๒๔๕ ถนนนครราชสีมา เขตดุสิต
กรุงเทพมหานคร ๑๐๓๐๐

๒๔ มีนาคม ๒๕๕๕

เรื่อง ขอขอบคุณ

เรียน นางวิลาวัลย์ ทรัพย์พันแสน
ผู้อำนวยการสำนักหอสมุดแห่งชาติ

ตามที่ท่านได้ให้การสัมภาษณ์เกี่ยวกับวิชาชีพบรรณารักษ์เพื่อประกอบการทำโครงการวิจัยศึกษาความต้องการบัณฑิตบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์เพื่อพัฒนาหลักสูตรบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต ซึ่งได้รับความอนุเคราะห์จากท่านเป็นอย่างดี

ในการนี้ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ จึงใคร่ขอขอบคุณท่านที่ให้ความอนุเคราะห์ข้อมูลในครั้งนี้เป็นอย่างดีและหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านในครั้งต่อไปด้วย จักขอบคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์เจตดิน สุกปลั่ง)
คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

ที่ ศธ ๐๕๖๖.๐๗/ ๓๐๗

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต
๒๐๔ ถนนนครราชสีมา เขตดุสิต
กรุงเทพมหานคร ๑๐๓๐๐

๒๐๔ มีนาคม ๒๕๕๕

เรื่อง ขออนุญาตระดมทุนและขอวันเวลาสมทบทุน

เรียน ผู้อำนวยการศูนย์สรรหาและเลือกสรร สำนักงานข้าราชการพลเรือน

ด้วยทางกลุ่มวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต ได้จัดทำโครงการวิจัยศึกษาความต้องการบัณฑิตบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์เพื่อพัฒนาหลักสูตรบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการทำโครงการฯ ครั้งนี้จึงใคร่ขออนุญาตระดมทุนและขอวันเวลาสำหรับการรับรองคุณวุฒิด้านบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ จึงขอวันเวลาสมทบทุนในวันที่ ๔ เมษายน ๒๕๕๕ เวลา ๙.๐๐ – ๑๐.๐๐ น. หรือในวันเวลาที่ท่านสะดวก

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านในการนี้ ด้วย จักขอบคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์เนติณ สุกปลั่ง)

คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

คณะจัดทำ

ที่ปรึกษา

1. รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริโรจน์ ผลพันธิน	อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต
2. รองศาสตราจารย์ ดร.ณัฐฐารมณ จุฑาภัทร	รองอธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์เชิดฉิน สุกปลั่ง	คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต
4. ผู้ช่วยศาสตราจารย์เฟื่องฟ้า บุญนอม	รองคณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต
5. อาจารย์อภิรดี ผลประเสริฐ	รองคณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต
6. ดร.เอกชัย พุ่มดวง	รองคณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต

คณะผู้วิจัย

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฐิตียา เนตรวงษ์
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์สายสุดา ปั่นตระกูล
3. อาจารย์รัชฎาพร ธีรารวรรณ
4. อาจารย์บรรพต พิจิตรกำเนิด
5. ผู้ช่วยศาสตราจารย์บุญญลักษณ์ ตำนานจิตร
6. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปริศนา มัชฌิมา